

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره پاسخگویی به سوالات دینی

مقدمات نماز

دوره آموزشی کارشناسان پاسخگویی به سوالات شرعی

گروه علمی احکام اداره پاسخگویی به سوالات دینی

(سال ۱۳۹۸)

در این نسخه تنها نظر چهار تن از فقها آمده است و مطالب کم کاربردتر نیز حذف شده است؛

((غیر قابل انتشار))

فصل اول: وقت نماز	۵
نمازهای واجب	۵
وقت نماز های یومیه	۵
احکام وقت نماز	۱۳
نمازهای مستحب	۲۵
وقت نوافل یومیه	۲۵
احکام نوافل	۳۳
فصل دوم: قبله	۳۵
تعریف قبله	۳۵
مقصود از روبه قبله ایستادن	۳۵
انحراف از قبله	۳۵
موارد وجوب رعایت استقبال	۳۶
موارد حرمت رعایت استقبال	۳۷
موارد مستحب و مکروه رعایت استقبال	۳۷
کیفیت استقبال	۳۸
روش های قبله یابی و جهت یابی	۳۹
راههای تشخیص جهت قبله	۴۲
وظیفه کسی که قبله را پیدا نکرده است	۴۴
کشف خلاف قبله	۴۴
فصل سوم لباس نمازگزار	۴۷
پوشاندن بدن در نماز	۴۷
شرایط لباس نماز گزار	۵۰
شرط اول لباس نماز گزار (لباس پاک)	۵۱
شرط دوم لباس نمازگزار (لباس مباح)	۶۳
شرط سوم لباس نمازگزار (از اجزای مردار نباشد)	۶۸
شرط چهارم لباس نمازگزار (از اجزای حیوان حرام گوشت نباشد)	۷۱
شرط پنجم لباس نماز گزار (لباس مردان از طلا نباشد)	۷۴
شرط ششم لباس نمازگزار (لباس مردان از ابریشم نباشد)	۷۸
مستحبات لباس نماز گزار	۷۸
مکروهات لباس نماز گزار	۷۹
فصل چهارم مکان نمازگزار	۸۰
شرط اول: مباح بودن مکان نمازگزار	۸۱
نماز در مکان غصبی	۸۱

- ۸۱..... نماز روی فرش غصبی درحالیکه زمین مباح است.
- ۸۱..... نماز روی فرش مباح درحالیکه زمین غصبی است.
- ۸۱..... نماز زیر سقف غصبی.
- ۸۱..... نماز روی سقف مباح.
- ۸۲..... نماز در فضای غصبی.
- ۸۲..... نماز بر مرکب غصبی.
- ۸۲..... نماز بر مرکب غصبی در هنگام ناچاری.
- ۸۳..... نماز در کشتی غصبی.
- ۸۳..... نماز در کشتی که فقط تخته ای از آن غصبی است.
- ۸۳..... نماز محبوس در مکان غصبی.
- ۸۳..... نماز خواندن با اعتقاد به غصبی بودن مکان و کشف خلاف.
- ۸۴..... نماز در زمینهای غصبی مجهول المالک.
- ۸۴..... نماز در مکان هایی که با مصالح غصبی مجهول المالک ساخته شده.
- ۸۴..... وظیفه غاصب نسبت به مکان غصبی.
- ۸۴..... قرار گرفتن در زمین غصبی از روی جهل و نسیان.
- ۸۵..... رضایت ظاهری مالک.
- ۸۵..... نماز در مکان غصبی و تنگی وقت.
- ۸۶..... مکانهایی که ملحق به مکان غصبی می شود.
- ۹۰..... نماز جاهل در مکان غصبی.
- ۹۱..... ملاک جایز بودن خواندن نماز در ملک غیر.
- ۹۱..... نماز خواندن در زمین های بسیار وسیع.
- ۹۲..... نماز خواندن در باغات و مزارع اطراف روستاها و شهرها.
- ۹۲..... نماز خواندن در خانه های " من تضمنت الایه ".
- ۹۳..... شرط دوم: بی حرکت بودن مکان نمازگزار.
- ۹۳..... نماز در وسایل نقلیه.
- ۹۴..... نماز روی خرمن گندم.
- ۹۵..... شرط سوم: عدم تمکن از انجام افعال نماز.
- ۹۶..... نماز در مکانی که خطر جانی وجود دارد.
- ۹۶..... نماز روی چیزی که ایستادن و نشستن روی آن حرام است.
- ۹۶..... شرط چهارم: نجس بودن مکان نمازگزار.
- ۹۷..... شرط پنجم: هم سطح بودن محل سجده با محل ایستادن.
- ۹۷..... شروط متفرقه مکان.
- ۹۷..... نماز خواندن نزد قبر معصومین علیهم السلام.
- ۹۸..... نماز مرد و زن در یک مکان.
- ۱۰۱..... نماز در کعبه و بام آن.
- ۱۰۲..... نماز خواندن در معابد یهود و نصاری.

- نماز خواندن در مجلس گناه..... ۱۰۲
- نماز خواندن در جای خلوتی که نامحرم وجود دارد..... ۱۰۲
- استحباب خواندن نماز در مکان های مختلف..... ۱۰۲
- حائل گذاشتن بین نمازگزار و عبور کنندگان..... ۱۰۳
- مکروهات مکان نمازگزار..... ۱۰۳

فصل اول: وقت نماز

نمازهای واجب

نمازهای واجب را نام ببرید؟^۱

نمازهای واجب شش تا است: اوّل - نماز یومیه. دوم - نماز آیات. سوم - نماز میت. چهارم - نماز طواف واجب خانه کعبه. پنجم - نماز قضای پدر که بر پسر بزرگتر واجب است (سیستانی: بنابر احتیاط واجب). ششم - نمازی که بواسطه اجاره و نذر و قسم و عهد واجب می شود (مراجع عظام تقلید)

نکته: بعضی از مراجع عظام تقلید نماز قضای مادر را هم ذکر می کنند که تفصیل آن در رهیافت نماز قضا ذکر شد.

وقت نمازهای یومیه

وقت نمازهای یومیه را بیان کنید.

برای نمازهای یومیه سه وقت مطرح شده است:

(۱) وقت مخصوص (۲) وقت مشترک (۳) وقت فضیلت

برای آشنایی با اوقات نماز، ابتدا معنای اصطلاحی چند کلمه بیان می شود: ظهر، مغرب، نیمه شب، فجر صادق، وقت مخصوص، وقت مشترک، وقت فضیلت.

توضیح چند اصطلاح

ظهر^۲

اگر چوب یا چیزی مثل آن را عمود بر زمین (شاخص) قرار دهیم، وقتی که سایه ی آن به کمترین مقدار رسید و شروع به افزایش کرد، ظهر شرعی تحقق یافته است (اصطلاحاً زوال شده است).

نکته: در بعضی شهرها (مثل مکه) که گاهی موقع ظهر سایه به کلی از بین می رود، بعد از پیدا شدن دوباره ی سایه، معلوم می شود ظهر شده است.

شاخص^۳

چوب یا چیز دیگری را که برای معین کردن ظهر به طور عمود بر زمین قرار می دهند، شاخص می گویند (مراجع عظام تقلید^۱).

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، نمازهای واجب، مقدمه؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۷؛

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۲۹؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۵؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیه و نوافلها، م ۱؛

۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۰؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۰۳۵۵۰، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۵/۰۷/۱۷؛

مغرب^۱

مغرب، موقعی است که سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می شود، از بین برود (حضرت امام، امام خامنه ای).
مغرب موقعی است که قرص آفتاب در افق پنهان شود و احتیاط آن است که صبر کند تا سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می شود، از بالای سر بگذرد و به طرف مغرب برگردد (آیت الله مکارم).

اگر انسان شک در غروب آفتاب داشته باشد و احتمال بدهد پشت کوهها یا ساختمانها یا درختان مخفی شده باشد، باید قبل از این که سرخی طرف مشرق - که بعد از غروب آفتاب پیدا می شود- از بالای سر انسان بگذرد، نماز مغرب را بجا نیاورد و روزه را افطار نکند، و اگر شک هم نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب باید تا وقت مذکور صبر کند (آیت الله سیستانی).

نیمه شب^۲

منظور از نیمه شب بنابر احتیاط واجب نصف فاصله زمانی بین غروب آفتاب تا طلوع فجر (اذان صبح) است^۳ (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

منظور از نیمه شب نصف فاصله زمانی بین غروب آفتاب تا طلوع فجر (اذان صبح) است. (امام خامنه ای^۴).

بنابراین:

تقریباً یازده ساعت و ربع بعد از ظهر شرعی، نیمه شب است (امام ره و امام خامنه ای، آیت الله مکارم).

فجر صادق^۵

نزدیک اذان صبح، از طرف مشرق، سفیده ای رو به بالا حرکت می کند که آن را فجر اول (کاذب) میگویند و هنگامی که آن سفیدی پهن شود فجر دوم (صادق) حاصل خواهد شد (مراجع عظام تقلید^۶).

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۵؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیه و نوافلها، م ۱؛
۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۴؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۴۵؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۶۷۹؛ امام خامنه ای، أجوبه الاستفتاءات، س ۳۶۳ و رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۵؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیه و نوافلها، م ۱؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۲؛
۳. برای مثال، چنانچه غروب آفتاب در شهری ساعت ۱۸ و طلوع فجر ساعت ۴ بامداد باشد، فاصله زمانی غروب آفتاب تا طلوع فجر ۱۰ ساعت است که نصف آن، ۵ ساعت می شود. اگر این ۵ ساعت، به زمان غروب آفتاب اضافه شود یا از زمان طلوع فجر کم شود، ساعت ۲۳ (یازده شب) می شود. این زمان، بنابر احتیاط، نصفه شب می باشد.
۴. شایان ذکر است که امام خامنه ای در رساله آموزشی درس ۳۵ مانند نظر حضرت امام مسأله را به احتیاط واجب ذکر کرده اند ولی در أجوبه الاستفتاءات جدید سایت به فتوا ذکر شده است.
۵. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۱؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیه و نوافلها، م ۱؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۴۵۳۵۲، تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۲/۱۳۹۵؛

وقت مخصوص^۱

در نماز ظهر و عصر و یا مغرب و عشاء از اول وقت به اندازه ی نماز اولی، و از آخر وقت به اندازه ی نماز دومی را وقت مخصوص می گویند که نمی شود آن شریکش را در این وقت خواند (مراجع عظام تقلید^۳).

وقت مشترک^۲

بین دو وقت مخصوص نماز اول و دوم را وقت مشترک می گویند که خواندن هر دو نماز در این وقت جایز است (مراجع عظام تقلید^۳).

وقت فضیلت

زمانی است که اگر نماز ها در آن وقت خوانده شود، فضیلت و ثواب بیشتری دارد که توضیح آن خواهد آمد.

وقت نماز صبح

وقت اداء (انجام دادن) نماز صبح چه زمانی است؟

وقت اداء نماز صبح مابین فجر صادق تا طلوع آفتاب می باشد (مراجع عظام تقلید^۴).

وقت فضیلت نماز صبح

وقت فضیلت نماز صبح چه زمانی است؟^۵

وقت فضیلت نماز صبح از اول اذان صبح تا پیدا شدن سرخی از طرف مشرق است و شاید پیدا شدن سرخی هم زمان با إسفار (باز شدن) و تنور الصبح (روشن شدن صبح) که در روایات به آن تصریح شده است، باشد (حضرت امام و امام خامنه ای^۴).

وقت فضیلت نماز صبح از اذان صبح است تا زمانی که سپیده صبح، آسمان را روشن می نماید (آیات عظام سیستانی، مکارم).

نکته: مستحب است نماز صبح را قبل از روشن شدن هوا در حال تاریکی بخواند (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، مکارم)^۱

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیة و نوافلها، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۱؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۵۵۸۲۶، تاریخ استفتاء:

۱۳۹۶/۰۱/۱۹ و اقتباس از اجوبه الاستفتائات، س ۳۶۴

۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیة و نوافلها، مقدمه؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۱؛

۳. از امام خامنه ای مطلبی پیدا نشد.

۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۱؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات یومیة و نوافلها، مقدمه؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۵؛

۵. العروه الوثقی، کتاب الصلوة، فصل فی اوقات الیومیة و نوافلها، مقدمه؛ صافی، هدایه العباد، م ۶۳۹؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۷؛ خوئی و وحید،

منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۴؛ امام خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، مقدمات ششگانه، م ۶؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۶۹۵؛ امام خامنه ای، شماره

استفتاء: ۸۲۳۹۴۹، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۹/۱۲؛

شبهای مهتابی

آیا برای خواندن نماز صبح تفاوتی بین شبهای مهتابی و غیر آن می باشد؟^۲

باید برای نماز صبر کند تا روشنایی طلوع فجر احراز شود (حضرت امام^۳).

تفاوتی بین شبهای مهتابی و غیر آن نمی باشد و میزان احراز طلوع فجر است (امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی، مکارم).

شبهای مهتاب چه شبهایی است؟^۴

میزان شبهایی است که روشنایی ماه بر طلوع فجر غالب است (حضرت امام).

وقت نماز ظهر و عصر

وقت اداء (انجام دادن) نماز ظهر و عصر چه زمانی است؟^۵

وقت نماز ظهر و عصر از ظهر شرعی (زوال) - که توضیح آن در بخش توضیح اصلاحات بیان شد - آغاز می شود. و پایان آن:

- غروب آفتاب است (امام خامنه ای و آیت الله مکارم).

- مغرب است (حضرت امام ره).

- کسی که مسافر نیست اگر تا غروب آفتاب و پنهان شدن خورشید به اندازه خواندن پنج رکعت نماز وقت دارد، باید نماز ظهر و

عصر را به ترتیب بخواند و اگر کمتر وقت دارد، رعایت احتیاط وجوبی ترک نشود. به این صورت که بنابر احتیاط، نماز عصر را

مقدم کند و بعد، نماز ظهر را در فاصله زمانی بین غروب آفتاب تا مغرب به قصد مافی الذمه بخواند. سپس نماز عصر را برای

رعایت ترتیب، به قصد مافی الذمه در همان فاصله زمانی دوباره به جا آورد.^۶ و اگر آفتاب غروب کرده است و تا مغرب به اندازه

۱. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، فصل فی اوقات الیومیة و نوافلها، م ۱۰؛ خوئی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۴؛

۲. امام خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ملحقات رساله ها، استفتائات امام با حاشیه آیت الله نوری، م ۵؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۴۶۳؛ صافی،

جامع الاحکام، ج ۱، س ۱۸۸؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۳۱؛ مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، س ۱۰۴؛ شبیری، سایت، استفتائات، س ۹۸۳؛ امام خامنه

ای، اجوبه الاستفتائات، س ۳۵۴؛ مناسک حج، استفتائات مسائل متفرقه، س ۱۳۴۳؛

۳. شایان ذکر است به نظر حضرت امام در لیالی مقرر در مکه مکرمه، کسانی که نماز صبح را با سایر مسلمین به جماعت می خوانند، نمازشان صحیح

است و نیازی نیست بعد از روشن شدن دوباره نماز را بخوانند (مناسک حج محشی، استفتائات مسائل متفرقه، س ۱۳۴۳، چاپ ۹۲، ویرایش ۹).

۴. امام خمینی، استفتائات ۳ جلدی، ج ۱، ص ۱۳۲، س ۱۹؛ شبیری، سایت، استفتائات، س ۹۸۳؛

۵. العروة الوثقی، ج ۱، احکام نماز، اوقات نماز یومیة و نوافل، مقدمه؛ امام خامنه ای، أجوبة الاستفتائات، احکام وقت نماز، س ۳۴۶؛ صافی، هداية العباد، ج ۱،

م ۶۳۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۱؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۳۷؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، اعداد الفرائض، فصل دوم و م ۵۰۲؛

سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۸۹۸؛

۶. در فرض مذکور چنانچه نماز اول را به قصد مافی الذمه و امثال امر فعلی که متوجه اوست، بخواند، یعنی به نیت وظیفه فعلی که خداوند متعال از او

می خواهد، به جا آورد، سپس در فاصله زمانی غروب تا مغرب، نماز دوم را نیز به قصد مافی الذمه و امثال امر فعلی که متوجه او در زمان جدید است،

خواندن پنج رکعت نماز وقت دارد، نماز ظهر و عصر را به ترتیب به قصد مافی‌الذمه، بنا بر احتیاط واجب بخواند. اگر کمتر وقت دارد، رعایت احتیاط ترک نشود؛ به این صورت که بنابر احتیاط، نماز عصر را به قصد مافی‌الذمه بخواند و بعد، نماز ظهر را قضا کند و بنا بر احتیاط، نماز عصر را هم برای رعایت ترتیب، دوباره قضا کند^۱ (آیت الله سیستانی).

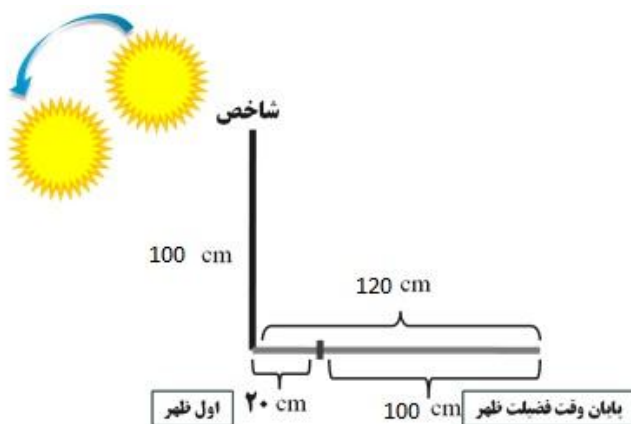
نماز وسطی

منظور از نماز وسطی که بر محافظت بر آن تاکید شده است، کدام نماز است؟^۲
 منظور از نماز وسطی، نماز ظهر است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

وقت فضیلت نماز ظهر

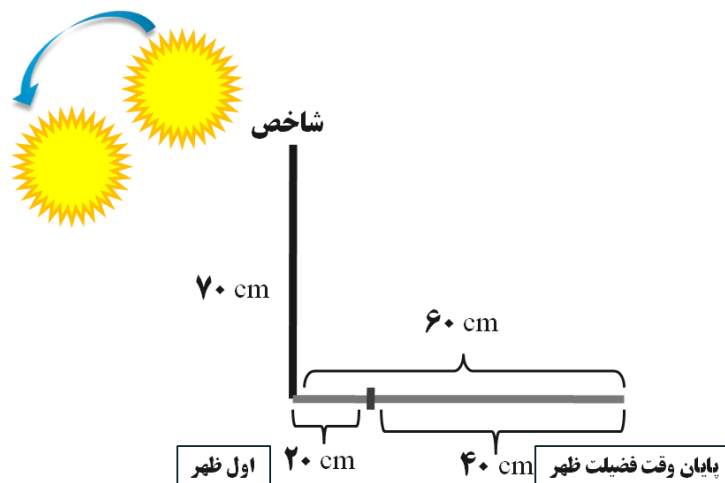
وقت فضیلت نماز ظهر چه زمانی است؟^۳

از اول ظهر تا زمانی که به سایه ی شاخص به اندازه ی طول آن اضافه شود. مثلاً اگر طول شاخص یک متر باشد و هنگام ظهر ۲۰ سانتی متر سایه داشته باشد، پایان وقت فضیلت نماز ظهر وقتی است که سایه ی شاخص به ۱۲۰ سانتی متر برسد (حضرت امام و امام خامنه ای^۴ و آیت الله مکارم).

-
- بدون نیت ادا و قضا بخواند، در رعایت احتیاط کافی است و در این صورت، به خواندن سه نماز به شیوه‌ای که در متن اشاره شد، نیازی نیست.
۱. در فرض مذکور چنانچه نماز اول را به قصد مافی‌الذمه و امتثال امر فعلی که متوجه اوست، بدون نیت ادا و قضا بخواند، یعنی به نیت وظیفه فعلی که خداوند متعال از او می‌خواهد، به جا آورد، سپس در خارج از وقت، نماز دوم را نیز به قصد مافی‌الذمه و امتثال امر فعلی که متوجه او در زمان جدید است، به نیت قضا بخواند، در رعایت احتیاط کافی است و در این صورت، به خواندن سه نماز به شیوه‌ای که در متن اشاره شد، نیازی نیست.
 ۲. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، اعداد الفرائض و نوافلها، م ۳؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۰؛
 ۳. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، اوقات الیومیة و نوافلها، مقدمه؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۶؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۴؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۰۴؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۸۸۹۷۸، تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۴/۱۳۹۶؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۴۰؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۶۹۵؛

در غیر زمان شدّت گرما (قَيْظ)، از اول ظهر تا اینکه به سایه ی شاخص به اندازه ی چهار هفتم خودش اضافه شود و بهتر آن است که قبل از اضافه شدن دو هفتم به شاخص، نماز خوانده شود و در زمان شدّت گرما (قَيْظ)، وقت فضیلت تا بعد از زمانی که اندازه سایه شاخص به اندازه آن شود، امتداد دارد. که اگر در این هنگام بدون فاصله شدن زمان معتابه نماز ظهر را بخواند، در این صورت آن را در وقت فضیلت انجام داده است (آیت الله سیستانی).

وقت فضیلت نماز عصر

وقت فضیلت نماز عصر چه زمانی است؟^۱

وقت شروع فضیلت نماز عصر از زمانی است که سایه شاخص به اندازه چهار هفتم آن برسد تا زمانی که سایه به دو برابر شاخص برسد اگرچه بعید نیست که ابتدای فضیلت نماز عصر موقعی باشد که به مقدار خواندن نماز ظهر (از ظهر) گذاشته باشد (حضرت امام و امام خامنه ای ع).

وقت فضیلت عصر از موقعی که سایه شاخص به اندازه خود آن است تا موقعی که به اندازه دو برابر آن شود (آیت الله مکارم). در غیر زمان شدّت گرما (قَيْظ)، وقت فضیلت عصر از زمان رسیدن سایه به دو هفتم آن شروع و تا رسیدنش به شش هفتم ادامه دارد، و بهتر آن است که قبل از رسیدن سایه به چهار هفتم آن نماز عصر خوانده شود و در زمان شدّت گرما (قَيْظ)، وقت فضیلت تا بعد از زمانی که اندازه سایه شاخص به اندازه دو برابر آن شود، امتداد دارد که اگر در این هنگام بدون فاصله شدن زمان معتابه نماز

۱- العروة الوثقی، کتاب الصلوة، اوقات الیومیة و نوافلها، مقدمه: خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، ۵۰۴؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، ۵۰۴؛ خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، مقدمات ششگانه، م ۶؛ مکارم، توضیح المسائل، ۶۹۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، ۶۰۶؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۷۹۳۵۴ تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۴/۱۳۹۵

عصر را بخواند، در این صورت آن را در وقت فضیلت انجام داده است (آیت الله سیستانی)^۱.

وقت نماز جمعه

ابتدا و انتهای وقت نماز جمعه چه زمانی است؟^۲

احتیاط آن است که از اوائل عرفی ظهر تأخیر نیندازد، و اگر از این وقت تأخیر افتاد، احتیاط آن است که نماز ظهر را بخواند، گرچه بعید نیست که وقت نماز جمعه تا مقدار دو قدم معمولی از سایه اشخاص متعارف امتداد داشته باشد (حضرت امام). از اول زوال خورشید شروع می شود و احوط آن است که از اوائل عرفی زوال در حدود یکی دو ساعت به تأخیر نیافتد و الا بنابر احتیاط نماز ظهر خوانده شود (امام خامنه ای).

از اول ظهر است به مقداری که اذان و خطبه ها و نماز مطابق معمول انجام شود و با گذشتن این مقدار، وقت نماز جمعه پایان می یابد و باید نماز ظهر خوانده شود (آیت الله مکارم).

وقت نماز جمعه اوائل عرفی ظهر است، پس هرگاه نماز جمعه از این وقت، به تأخیر انداخته شود، وقتش تمام شده و باید نماز ظهر را به جا آورد در مورد صدق اوائل ظهر عرفی، این نکته شایان توجه است که اگر خطبه ها حداکثر ۴۰ دقیقه طول بکشد و سپس بلافاصله نماز جمعه جامع الشرایط خوانده شود کافی است و خواندن نماز ظهر لازم نمی باشد و چنانچه خطبه ها بیشتر از ۴۰ دقیقه تا حدود یک ساعت و ربع طول بکشد مورد احتیاط بود و بنابر احتیاط، لازم است نماز ظهر نیز خوانده شود و اگر خطبه ها بیشتر از حدود ۷۵ دقیقه طول بکشد ظاهراً کافی محسوب نمی شود و لازم است نماز ظهر خوانده شود و مکلف در موارد تردید عرفی چنانچه مطابق این دستور العمل زمانی عمل نماید، کافی می باشد (آیت الله سیستانی).

وقت خطبه های نماز جمعه

آیا امام جمعه می تواند خطبه های نماز جمعه را قبل از زوال شروع کند؟^۳

اگر امام خطبه ها را قبل از زوال شروع کرده و هنگام زوال به پایان برساند و نماز جمعه را شروع کند، صحیح است (امام ره و امام خامنه ای).

۱. به عنوان مثال، اگر طول شاخصی که در زمین نصب شده است، ۷۰ سانتیمتر باشد و طول سایه شاخص در هنگام ظهر شرعی، ۱۰ سانتیمتر باشد، وقت فضیلت نماز عصر از زمانی آغاز می شود که به اندازه دو هفتم طول شاخص (۲۰ سانتیمتر) به سایه شاخص در هنگام ظهر که ۱۰ سانتیمتر است، اضافه شود. بنابر این زمانی که طول سایه شاخص به ۳۰ سانتیمتر برسد، آغاز وقت فضیلت نماز عصر فرا می رسد و زمانی که به اندازه شش هفتم طول شاخص (۶۰ سانتیمتر) به سایه شاخص در هنگام ظهر اضافه شود یعنی طول سایه شاخص ۷۰ سانتیمتر گردد، وقت فضیلت نماز عصر به انتهاء می رسد.

۲. امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصلاه، نماز جمعه، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۴؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۰؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۷۸۶؛ بهجت، توضیح المسائل، نماز جمعه، م ۱؛

۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۴۶، کیفیت نماز جمعه، م ۱۶ و م ۲۷؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۵۰، کیفیت نماز جمعه؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۷۸۷؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، فی صلاه الجمعة، الخامس، م ۳؛

بنابر احتیاط لازم، خطبه‌ها بعد از زوال باشد (آیات عظام سیستانی، مکارم).

وقت نماز مغرب و عشاء

وقت نماز مغرب و عشاء چه زمانی است؟^۱

وقت نماز مغرب و عشاء برای شخص مختار مابین مغرب و نیمه شب شرعی است (مراجع عظام تقلید).

نکته:

الف) شخص مختار که عمدا نماز را تا نیمه شب شرعی نخوانده است:

- به احتیاط واجب، تا قبل از اذان صبح بدون نیت ادا و قضا بخواند (حضرت امام و امام خامنه ای^۲ و آیت الله سیستانی).

- به نیت قضا بخواند (آیت الله مکارم شیرازی).

ب) شخص مضطر (مانند فردی که خواب مانده است یا نماز را فراموش کرده است یا خانمی که بعد از نیمه شب از حیض پاک شده است و ...) که نماز را تا نیمه شب شرعی نخوانده است:

- بنا بر احتیاط واجب، تا قبل از اذان صبح بدون نیت ادا و قضا بخواند (حضرت امام و امام خامنه ای).

وقت تا اذان صبح ادامه دارد و فرد مذکور نماز مغرب و عشاء را تا قبل از اذان صبح به نیت ادا بخواند (آیات عظام سیستانی، مکارم).

وقت فضیلت نماز مغرب

وقت فضیلت نماز مغرب چه زمانی است؟^۲

از اول مغرب - که توضیح آن در بخش اصطلاحات گذشت - است تا زمانی که سرخی طرف مغرب (حمره مغربیه) از بین برود (مراجع عظام تقلید^۳ غیر از آیات عظام سیستانی).

برای شخصی که مسافر نیست از اذان مغرب تا زمان از بین رفتن سرخی سمت مغرب (حمره مغربیه)، می‌باشد و نسبت به مسافر، از اذان مغرب تا یک چهارم شب ادامه پیدا می‌کند. (آیت الله سیستانی).

۱. العروة الوثقی، احکام نماز، فصل فی أوقات الیومیة و نوافلها، مقدمه؛ امام خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، مقدمات ششگانه، م: ۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۴۱۵، م: ۷۴۰؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از م: ۵۰۱؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م: ۶۰۵؛ صافی، هدیة العباد، ج ۱، م: ۶۳۸؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۸۵۳۱۱ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۵/۰۵/۱۲؛

۲. العروة الوثقی، احکام نماز، فصل فی أوقات الیومیة و نوافلها، مقدمه؛ امام خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، مقدمات ششگانه، م: ۶؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از م: ۵۰۱؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م: ۶۰۷؛ صافی، هدیة العباد، ج ۱، م: ۶۴۱؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۶۲۳۳۹، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۲/۰۶؛

وقت فضیلت نماز عشاء

وقت فضیلت نماز عشاء چه زمانی است؟^{۱-۹}

وقت فضیلت نماز عشاء از هنگام از بین رفتن سرخی سمت مغرب (حمره مغریبه) آغاز می‌شود و تا یک سوم شب ادامه دارد (مراجع عظام تقلید).

احکام وقت نماز

خواندن نماز اول وقت

بهترین زمان برای اقامه نماز چه زمانی است؟^۲

مستحب است مکلف نماز را در اولین وقت فضیلت به جا آورد مگر آنکه تاخیر از جهتی بهتر باشد مثل آنکه می‌خواهد نافله نماز را به جا آورد (حضرت امام و امام خامنه‌ای^{۱۰} و آیات عظام سیستانی، مکارم).

تاخیر نماز از اول وقت

موارد مستحب بودن تاخیر نماز

در چه مواردی تأخیر انداختن نماز از اول وقت فضیلت بهتر است؟^۳

۱. در موقع خواندن نافله‌هایی که محل آن قبل از نماز است، مگر اینکه نافله قبل از وقت نماز خوانده شود (مراجع عظام تقلید).
 ۲. در جایی که نمازگزار قصد خواندن نماز قضا را داشته باشد.
- نکته^۴:

- کسی که نماز قضا دارد، می‌تواند نماز ادا را قبل از نماز قضا بخواند. (حضرت امام و امام خامنه‌ای و آیت الله سیستانی)
- کسی که نماز قضا از روزهای پیش بر ذمه دارد می‌تواند قبل از خواندن نماز قضا به نماز ادای روزانه مشغول شود، مگر آن که یک یا دو نماز قبل از آن باشد که بنا بر احتیاط واجب باید قبلاً به جا آورد. (آیت الله مکارم)

۱. العروة الوثقی، احکام نماز، فصل فی أوقات الیومیة و نوافلها، مقدمه؛ امام خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، مقدمات ششگانه، م: خویی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، قبل از م ۵۰۱؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۶۰۷؛ صافی، هدیة العباد، ج ۱، م ۶۴۱؛ امام خامنه‌ای، شماره استفتاء: ۸۲۱۱۰۴، تاریخ استفتاء: ۳۰/۰۸/۱۳۹۶؛

۲. العروة الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی اوقات الیومیه و نوافلها، م ۹؛ صافی، هدیة السائل، س ۲۶۸؛ خویی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۴؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۶۸۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۵۱؛ امام خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶، احکام اوقات نماز و سایت ادمین، شماره استفتاء: ۸۶۶۹۲۷، تاریخ استفتاء: ۲۲/۰۲/۱۳۹۷؛

۳. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، أوقات الرواتب، م ۱۳؛ توضیح المسائل مراجع، اقتباس از م ۷۶۸، م ۷۶۹ و م ۷۷۲؛

۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۱۳۸۴؛

سوال: اگر خواندن نماز قضا باعث فوت وقت فضیلت نماز ادا شود، آیا باز هم اولویت با خواندن نماز قضا است؟^۱

- اولویت با نماز قضا است (حضرت امام ره).

- اولویت با نماز ادا است (ایات عظام سیستانی، مکارم^۲)

۳. برگزاری نماز جماعت.

اگر نماز جماعت بعد از وقت فضیلت خوانده شود، اولویت با نماز جماعت است یا فرادای اول وقت؟^۳

- نماز جماعت افضل است (حضرت امام، امام خامنه ای^{۱۱}، آیت الله مکارم).

- در این فرض بهتر بودن جماعت معلوم نیست (آیت الله سیستانی).

۴. برای قضای حاجت؛

۵. اگر فرد در ابتدای وقت حضور قلب ندارد؛

۶. مسافری که عجله دارد؛

۷. نماز مغرب برای کسی که روزه است، و میل زیادی به افطار دارد یا کسی منتظر اوست؛

نکته: موارد ذیل دارای تفصیل و اختلاف نظر است که به کتب مفصل مراجعه شود؛

۸. مغرب و عشاء برای کسی که می خواهد از عرفات به مشعر الحرام کوچ کند، حتی اگر ثلث شب بگذرد؛

۹. تاخیر نماز صبح در وقت مزاحمت با نماز شب زمانی که چهار رکعت آن را خوانده است؛

۱۰. کسی که از گرما می ترسد، تاخیر بیندازد تا هوا سرد شود؛

۱۱. مستحاضه کثیره نماز ظهر و مغرب را تا آخر وقت فضیلت آن دو به تاخیر بیندازد تا جمع کند بین (ظهر وعصر) و بین (مغرب

و عشاء)؛

۱۲. تاخیر نماز برای تحصیل کمال دیگری مانند حضور در مسجد، یا برای جمع شدن افراد بیشتر در جماعت.

۱۳. پرستار بچه نماز ظهر و عصر را به تاخیر بیندازد، تا با نماز مغرب و عشاء را با لباس پاک بخواند.

۱۴. نماز عصر وعشاء را به تاخیر اندازد تا در وقت فضیلت بخواند.^۱

۱. العروة الوثقی، کتاب الصلوه، أوقات الرواتب، م ۱۳؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۹۸۷؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۱۱۲۷؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین،

ج ۲، م ۷۳۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۱۳۸۴؛

۲. آیت الله مکارم: کسی که نماز قضا از روزهای پیش بر دمه دارد می تواند قبل از خواندن نماز قضا به نماز ادای روزانه مشغول شود، مگر آن که یک یا دو نماز قبل از آن باشد که بنا بر احتیاط واجب باید قبلاً به جا آورد.

۳. العروة الوثقی مع التعليقات، ج ۱، فصل فی اوقات الرواتب، م ۱۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۱۴۰۲؛ صافی، هداية السائل، ج ۱، س ۴۸۹؛ بهجت،

استفتاات، ج ۲، س ۲۵۲۹؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۲۵۹۰۳، تاریخ استفتاء: ۰۵/۱۰/۱۳۹۵؛

موارد وجوب تاخیر

در چه جاهایی انسان باید نماز را از اول وقت تاخیر اندازد؟

مساله دارای حالات مختلفی می باشد. که به بعضی از آنها اشاره می شود.

الف: تیمم در اول وقت

اگر انسان عذری دارد که اگر بخواند در اول وقت نماز بخواند، ناچار است با تیمم نماز بخواند: ۱۲-۲

۱. یقین^۳ دارد عذر تا آخر وقت برطرف می شود: باید صبر کند (مراجع عظام تقلید).

۲. یقین دارد عذر تا آخر وقت برطرف نمی شود: می تواند در اول وقت نماز را با تیمم بخواند (مراجع عظام تقلید).

۳. احتمال می دهد عذر او برطرف شود: می تواند نماز را در اول وقت با تیمم بخواند^۴ (حضرت امام و امام خامنه ای^{۱۳} و آیات عظام سیستانی، مکارم).

نکته: در مواردی که باید برای تاخیر نماز صبر نماید لازم نیست به قدری صبر کند که فقط بتواند کارهای واجب نماز را انجام دهد، بلکه اگر برای مستحبات نماز مانند اذان و اقامه و قنوت هم وقت دارد می تواند تیمم کند و نماز را با آن مستحبات به جا آورد.

ب: غسل یا وضوی جبیره

اگر انسان عذری دارد که اگر بخواند در اول وقت نماز بخواند، ناچار است با غسل یا وضوی جبیره نماز بخواند: ۵

۱. یقین دارد عذر تا آخر وقت باقی می ماند: می تواند در اول وقت نماز را با غسل یا وضوی جبیره بخواند (مراجع عظام تقلید).

۲. امید دارد عذر او برطرف شود:

- احتیاط واجب صبر کند (حضرت امام و امام خامنه ای^{۱۴} و آیت الله مکارم).

- احتیاط مستحب صبر کند و در صورتی که اول وقت نماز خواند و تا آخر وقت عذرش برطرف شد، اعاده نماز لازم نیست

۱. العروه الوثقی مع التعليقات، ج ۱، فصل فی اوقات الرواتب، م ۱۳؛

۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، اوقات الرواتب، م ۱۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۵۲؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، مقدمات ششگانه، مقدمه اول، م ۱۲؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۰۳؛ خوئی و حید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۴۷؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۶۰۵؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۶۲۰۴۷، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۲/۱۰ و شماره استفتاء: ۵۹۱۷۳۸ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۴/۰۷/۲۷

۳. در توضیح المسائل آیت الله سیستانی از عبارت مأیوس باشد بجای یقین دارد استفاده شده است.

۴. نکته: چنانچه در بین وقت نماز، عذرش بر طرف گردد در بعضی موارد لازم است نماز را دوباره بخواند که تفصیل آن در بحث تیمم آمده است.

۵. العروه الوثقی، کتاب الطهاره، الوضوء، احکام الجبائر، م ۳۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۳۴۱؛ سیستانی، منهج الصالحین، ج ۱، م ۱۲۶؛ خوئی و حید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۱۲۶؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۸۱۰۱۰، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۳/۰۷/۱۶

ج: عذری غیر از تیمم و وضوی جبیره

اگر انسان عذری غیر از تیمم و جبیره دارد مثلاً لباسش نجس باشد که اگر بخواند در اول وقت نماز بخواند، ناچار است با آن عذر نماز بخواند درحالیکه احتمال ارتفاع عذر را می دهد:^۱

- بنابر احتیاط واجب باید صبر کند تا عذرش برطرف شود (حضرت امام و آیت الله مکارم)
- جایز است اول وقت نماز بخواند ولی چنانچه در بین وقت، عذرش بر طرف گردد در بعضی موارد لازم است نماز را دوباره بخواند. (آیت الله سیستانی).

د: کسی که مسائل محل ابتلای نماز را یاد ندارد

کسی که مسائل نماز مثل شکایات و سهویات را نمی داند:^{۲-۱۵}

۱. احتمال می دهد که یکی از اینها در نماز پیش آید:
 - بنابر احتیاط واجب برای یاد گرفتن آنها نماز را از اول وقت تأخیر بیندازد (حضرت امام ره).
 - باید برای یاد گرفتن آنها نماز را از اول وقت تأخیر بیندازد (آیات عظام سیستانی، مکارم).
 ۲. اطمینان دارد نماز را به طور صحیح تمام می کند: می تواند در اول وقت مشغول نماز شود (مراجع عظام تقلید).
- نکته: اگر در بین خواندن نماز، مسأله ای که حکم آن را نمی داند پیش آید، جایز است به یکی از دو طرفی که احتمال می دهد عمل نماید و نماز را تمام کند ولی بعد از نماز باید مسأله را بپرسد که اگر نمازش باطل بوده دوباره بخواند و اگر صحیح بوده دوباره بخواند، لازم نیست (مراجع عظام تقلید).

ه: تراحم نماز با واجب فوری دیگر

اگر طلبکار طلب خود را مطالبه نماید یا کار واجب دیگری که باید فوراً آن را به جا آورد پیش آید، مثلاً ببیند مسجد نجس است:^{۱-۱۶}

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، اوقات الرواتب، ۱۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۷۵۲؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، مقدمات ششگانه، مقدمه اول، ۱۲؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، ۹۰۳؛ خوئی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، ۵۱۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، ۶۴۷؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، ۶۱۳

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، اوقات الرواتب، ۱۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۷۵۳؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، مقدمات ششگانه، مقدمه اول، ۱۲؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، ۹۰۴؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، ۲۳؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۳۲۲۳، تاریخ استفتاء: ۰۴/۰۵/۱۳۹۵

- اگر وقت نماز وسعت دارد و طلبکار هم طلب خود را مطالبه می‌کند در صورتی که توانایی پرداخت ادای دین را دارد، باید اول قرض خود را بدهد، بعد نماز بخواند همچنین اگر کار واجب دیگری که باید فوراً آن را به جا آورد پیش آمد کند، مثلاً ببیند مسجد نجس است که باید اول مسجد را تطهیر کند، بعد نماز بخواند (مراجع عظام تقلید^۲ غیر از آیت الله مکارم)
 - اگر طلبکاری ایستاده و طلب خود را مطالبه می‌کند، بهتر است اول اداء دین نماید همچنین اگر ببیند مسجد نجس شده بهتر این است که اول مسجد را تطهیر کند بعد نماز بخواند و اگر نماز و مقدمات آن وقت زیادی را بگیرد واجب است اول اداء دین نماید یا تطهیر مسجد کند و بعد نماز بخواند (آیت الله مکارم)
- نکته: چنانچه اول نماز بخواند، معصیت کرده ولی نماز صحیح است.

خواندن نماز به نیت ادا با فرض قضا بودن آن در عالم واقع

اگر نماز را به نیت ادایی بخواند و بعد بفهمد قضا شده است، حکم چیست؟^{۳-۱۷}

اگر با قصد امتثال امر فعلی بخواند، نمازی که خوانده است، صحیح است و نیازی به دوباره خواندن نیست (مراجع عظام تقلید).

خواندن نماز به نیت قضا با فرض ادا بودن آن در عالم واقع

اگر نماز را به نیت قضا بخواند و بعد بفهمد ادا بوده است، حکم آن چیست؟^۴

اگر با قصد امتثال امر فعلی بخواند، نمازی که خوانده است، صحیح است و نیازی به دوباره خواندن نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

خواندن نماز در وقت مخصوص نماز دیگر

آیا می‌توان در وقت مخصوص عصر، نماز ظهر و یا در وقت مخصوص عشا، نماز مغرب را خواند؟

اگر کسی تا زمان رسیدن وقت مخصوص نماز عصر، نماز ظهرش را نخوانده، نماز ظهر او قضا شده است و باید عصر را بخواند

^۱. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، اوقات الرواتب، م ۱۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۵۴؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۵۳۷ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶، احکام اوقات نماز و سایت ادمین، شماره استفتاء: ۵۸۳۰۶۱، تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۶/۱۳۹۴ و شماره استفتاء: ۷۷۸۳۴۷، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۳/۱۳۹۶ و شماره استفتاء: ۴۴۳۸۴۵، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۳/۱۳۹۳

^۲. نظر آیت الله بهجت نسبت به پرداخت ادای دین قبل از نماز پیدا نشد.

^۳. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، نیت نماز، م ۲؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، نیت نماز، م ۶؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۷۲؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۷۲؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۷۲؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۳۳۳۹؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۷۳۰؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۶۰۳۸۵، تاریخ استفتاء: ۳۰/۰۱/۱۳۹۷؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، وقت نماز، احکام وقت نماز، کیفیت نیت نماز با شک در بقای وقت

^۴. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، نیت نماز، م ۲؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، نیت نماز، م ۶؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۷۲؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۷۲؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۷۲؛

(مراجع عظام تقلید).^{۱۸-۱}

اگر کسی تا زمان رسیدن وقت مخصوص نماز عشاء، مغرب را نخوانده، باید اول نماز عشاء را بخواند و بعد از آن مغرب را بخواند (مراجع عظام تقلید).^۲

احکام نمازهایی که باید به ترتیب خوانده شود

اگر کسی در نمازهایی که دارای ترتیب است، نماز دوم را بر نماز اول مقدم کند، چه حکمی دارد؟

عمداً: اگر عمداً نماز دوم را بر اول مقدم نماید در هر صورت نماز باطل است (مراجع عظام تقلید).^۳

سهواً: هرگاه کسی اشتباهاً، نماز دومی را (عصر یا عشاء) را بر اولی (ظهر یا مغرب) مقدم کند:

الف) بعد از نماز بفهمد:

۱. در وقت مختص:^۴

نماز او صحیح است (امام خمینی، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).

نماز باطل است (آیت الله مکارم).

۲. در وقت مشترک:^۵

نماز صحیح است (اکثر مراجع)^۶

ب) در بین نماز بفهمد:

۱. محل عدول به نماز اول نگذشته باشد:^۷

در وقت مشترک: باید به نماز اول عدول کند و نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید).

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الیومیه، م: ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۱ و ۷۴۹؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۱۶۲۷۴، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۸/۱۱؛

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۶ و ۷۴۹؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الیومیه، م: ۲؛

۳. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، احکام الاوقات، م: ۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۵۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶، ترتیب بین نمازها

۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۱ و ۷۳۲ و ۷۳۶ و ۷۳۷ و ۷۳۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶؛ العروه الوثقی، احکام صلاه، اوقات الیومیه و نوافلها، م: ۳؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۹؛ شبیری، توضیح المسائل جدید (سایت)، م ۷۴۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۴۳؛

۵. العروه الوثقی، احکام صلاه، اوقات الیومیه و نوافلها، م: ۳؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۹؛ شبیری، توضیح المسائل جدید (سایت)، م ۷۴۱؛ صافی، هدایه

العباد، ج ۱، م ۶۴۳؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۹؛

۶. مخالف: آیت الله شبیری زنجانی

۷. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ذیل م ۷۳۲ و ۷۳۸؛ امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، س ۳۶۴؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الیومیه و نوافلها، م: ۳؛

بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۱۱؛ العروه الوثقی، احکام صلاه، اوقات الیومیه و نوافلها، م: ۳؛

در وقت مختص:

- باید به نماز اول عدول کند و نماز صحیح است (حضرت امام، آیت الله سیستانی).
 - احتیاط واجب آن است که نیت را به نماز ظهر برگرداند و نماز را تمام کند ولی بعداً هر دو نماز (ظهر و عصر) را به ترتیب به جا آورد، و همین تکلیف در مورد نماز مغرب و عشا نیز هست (امام خامنه ای).
 - نماز باطل است (آیت الله مکارم).
 - ۲. محل عدول به نماز اول گذشته باشد:
 - نماز باطل است (حضرت امام).
 - احتیاط واجب در اتمام نماز عشا و سپس خواندن نماز مغرب و عشا می باشد (امام خامنه ای^۱)
 - نماز عشاء صحیح است آن را ادامه داده و بعد مغرب را بخواند (آیات عظام سیستانی، مکارم)
- نکته: نسبت به نماز ظهر و عصر گذشتن از محل عدول معنایی ندارد.

راههای اثبات وقت نماز

راههای اثبات داخل شدن وقت نماز چه راههایی می باشد؟^۲

یقین و علم (امام خامنه ای و آیت الله سیستانی^۳: یا اطمینان) به داخل شدن وقت پیدا کند (مراجع عظام تقلید).
ظن:

- گمان برای غیر صاحبان عذر^۵ کفایت نمی کند (حضرت امام و آیات عظام خوئی، فاضل، سیستانی، نوری).
 - گمان قوی کافی است (آیت الله مکارم).
- شهادت دو مرد عادل:
- کفایت می کند. (مراجع عظام تقلید).

^۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ذیل م ۷۳۸؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی مقدمات، مقدمه اول، م ۸؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۰ و م ۵۱۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۴۳؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۹؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۰۶۷۲۵، تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۹/۱۳۹۴

^۲. حضرت امام در توضیح المسائل بیان می کنند که نماز صحیح است ولی عبارت تحریر در متن ذکر شد.

^۳. حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات شش گانه، م ۱۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۲؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی احکام الاوقات، م ۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶ و سایت ادمین، شماره استفتاء: ۷۸۲۴۹۸، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۴/۰۳؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلاه، فصل سوم، م ۵۰۷؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۱۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۴۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۸۹۴؛

^۴. اطمینان برای خود فرد یا برای نوع مردم.

^۵. اختلاف نسبت به ظن و گمان برای صاحبان عذر خواهد آمد.

شهادت عدل واحد:

- به احتیاط واجب کافی نیست (حضرت امام ره).
- کافی نیست مگر اینکه سبب اطمینان شود (امام خامنه ای^۱).
- چنانچه مفید اطمینان باشد کافی است (آیت الله سیستانی).
- کفایت می کند (آیت الله مکارم).

اذان موذن وقت شناس:

- اذان شخص وقت شناس به احتیاط واجب کافی نیست هر چند عادل باشد (حضرت امام).
- اذان شخص مورد وثوق و وقت شناس کافی است (امام خامنه ای و آیت الله مکارم).
- چنانچه مفید اطمینان شود کافی است (آیت الله سیستانی).

استفتائاتی نسبت به اذان و نماز صبح

امام خامنه ای

س) با عرض سلام و تحیت، در آستانه ماه شریف و مبارک رمضان و با توجه به توسعه شهرها و عدم امکان تشخیص دقیق لحظه طلوع فجر، خواهشمند است نظر شریف خود را در مورد زمان امساک برای روزه و اقامه نماز صبح اعلام فرمایید.^۱

- مقتضی است که مؤمنین محترم - ایدهم الله تعالی - جهت رعایت احتیاط در مورد امساک روزه و وقت نماز صبح، همزمان با شروع اذان صبح از رسانه ها برای روزه امساک نمایند و حدود پنج الی شش دقیقه بعد از اذان، شروع به ادای فریضه صبح نمایند.

س) نظر شما درباره فجر صادق و کاذب چیست؟ و نمازگزار در این مورد چه تکلیفی دارد؟^۲

- معیار شرعی در مورد وقت نماز و روزه، فجر صادق است و احراز آن موکول به تشخیص مکلف است.
- س) اینکه آقا فرموده اند ۵ تا دقیقه جهت رعایت احتیاط بعد از اذان صبح اعلامی از رسانه ها صبر کنید و بعد نماز بخوانید، منظور بعد از شروع اذان (الله اکبر) است یا اتمام آن؟ و این احتیاط مخصوص نماز صبح است یا بقیه نمازها هم شامل میشود؟^۳
- مقصود از عبارت "حدود پنج الی شش دقیقه بعد از اذان"، حدود پنج دقیقه بعد از تمام شدن اذان است. و فقط مخصوص

^۱ . امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، س ۳۶۲

^۲ . امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، س ۳۵۱

^۳ . امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۸۳۳۵۸، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۳/۱۳۹۷

به نماز صبح است.

آیت الله مکارم

س) آیا می توان هنگام اذان صبح نماز را خواند یا باید صبر نمود؟ در صورتی که باید چند دقیقه صبر نماید اگر مسجدی یا شخصی نماز را هنگام اذان شروع نمود، تکلیف چیست؟^۱

- در مورد نماز صبح، احتیاطاً ۵ دقیقه بعد از تمام شدن اذان، نماز بخوانید و معیار این است که انسان ظن قوی به دخول صبح پیدا کند هر چند بدون رعایت این احتیاط باشد که معمولاً بدون رعایت این احتیاط کمتر یقین حاصل می شود.

آیت الله سیستانی

س) آیا اذانی که از صدا وسیما پخش می شود برای ما کافی است در علم به دخول وقت یا نه؟^۲

- به اذانی که مکلف بداند دقت اوقات شرعی را مراعات می کنند چنانچه موجب اطمینان شود می توان اکتفا نمود.

باسمه تعالی

به اطلاع می‌رساند نکاتی که در جلسه فقهی تاریخ
۳۰ خرداد ۹۶ در محل دفتر آیه الله سیستانی راجع به اوقات
شرعی و عدم صحت زمان اعلامی اذان صبح توسط
رسانه‌های فعلی (ولزوم احتیاط در تأخیر نماز صبح نسبت به
اذان اعلامی با توجه به فتاوی) طرح گردید مورد تأیید دفتر
است.

۳۱ خرداد ۱۳۹۶

یقین به دخول وقت و کشف خلاف

اگر انسان یقین کند یا دو مرد عادل بگویند وقت نماز شده و نماز را شروع کند، بعد متوجه شود که وقت نبوده است؟^{۳-۲۱}

الف: در بین نماز بفهمد هنوز وقت داخل نشده: نماز باطل است (مراجع عظام تقلید).

ب: بعد از نماز بفهمد تمام نماز پیش از وقت بوده: نماز باطل است (مراجع عظام تقلید).

^۱ . مکارم، سایت، استفتائات، نماز، نمازهای واجب، وقت نماز صبح، خواندن نماز صبح هنگام اذان صبح

^۲ . سیستانی، سایت، پرسش و پاسخ، اذان واقامه

^۳ . العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات الصلاه، م ۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۴؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، اقتباس از درس ۳۶، احکام

اوقات نماز و استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۴۹۱۰۳۹ تاریخ استفتاء: ۲۷/۰۸/۱۳۹۳

ج: در بین نماز یا بعد از نماز بفهمد که وقت در بین نماز داخل شده؛ نماز صحیح است (امام ره، آیات عظام سیستانی، مکارم).

شک به دخول وقت در بین نماز یا بعد از نماز

اگر انسان یقین کند وقت نماز شده و نماز را شروع کند، بعد شک کند که وقت داخل بوده یا خیر؟^۱

الف: در بین نماز شک کند وقت داخل شده یا نه؛ نماز باطل است.

ب: در بین نماز می داند وقت داخل شده ولی شک کند آنچه را تا اکنون خوانده داخل وقت بوده یا خیر؛ نماز صحیح است.

ج: بعد از نماز شک کند که نماز را در وقت خوانده یا خیر؛ البته در زمان شک وقت داخل شده است:

۱. در هنگام خواندن نماز ملتفت به دخول وقت بوده: نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

۲. در هنگام خواندن نماز ملتفت به دخول وقت نبوده:

- نماز را اعاده کند (حضرت امام).

- بنابر احتیاط واجب اعاده کند (آیت الله مکارم).

- نماز صحیح است (آیت الله سیستانی).

۳. در هنگام خواندن نماز شک دارد ملتفت به دخول وقت بوده یا خیر؛ نماز صحیح است (امام ره، آیات عظام سیستانی، مکارم).

د: بعد از نماز شک کند که نماز را در وقت خوانده یا خیر، البته در زمان شک هم علم به دخول وقت ندارد:

- نماز صحیح است (حضرت امام و آیت الله سیستانی).

- بنابر احتیاط واجب اعاده نماید (آیت الله مکارم).

نماز خواندن بدون التفات به دخول وقت

اگر انسان بدون التفات به دخول وقت مشغول نماز شود، چه حکمی دارد؟^۲

الف: بعد از نماز بفهمد تمام نماز را در وقت خوانده در این صورت نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید).

ب: بعد از نماز بفهمد که در بین نماز وقت داخل شده یا تمام نماز پیش از وقت بوده در این صورت: نماز باطل است (حضرت

امام و آیات عظام سیستانی، مکارم)

ج: بعد از نماز شک کند که نماز را در وقت خوانده یا خیر:

- نماز باطل است (حضرت امام، آیت الله مکارم).

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی اوقات الصلاه، م ۵ و ۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۶؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶؛ از آیت الله بهجت این مساله پیدا نشد.

^۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۵؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۰۸؛

- نماز صحیح است. (آیت الله سیستانی).

خواندن نماز با گمان به دخول وقت

در چه مواردی انسان با گمان به دخول وقت می تواند نماز بخواند؟^۱

در حالت عادی نمیشود با گمان وارد نماز شد ولی اگر مانعی در تحصیل یقین باشد:

الف: مانع عمومی است، مانند: ابر، غبار و :

- می تواند مشغول نماز شود (حضرت امام ره).

- بنابر احتیاط باید تا یقین نکرده شروع نکند (آیت الله سیستانی).

- ظن (گمان) قوی کافی است (آیت الله مکارم).

ب: مانع شخصی باشد، مانند: نابینا، زندانی و ... :

- بنابر احتیاط واجب تا یقین به دخول وقت ندارد مشغول نماز نشود (حضرت امام ره).

- واجب است به تأخیر بیاندازد تا یقین کند (آیت الله سیستانی).

- ظن قوی کافی است (آیت الله مکارم)

انجام مستحبات نماز در تنگی وقت

وظیفه مکلف در هنگام ضیق وقت نسبت به انجام مستحبات نماز چیست؟^{۲-۳}

- اگر وقت نماز به قدری تنگ است که با به جا آوردن بعضی از مستحبات نماز، مقداری از آن بعد از وقت خوانده می شود، واجب است آن مستحب را ترک کند، مثل قنوت (مراجع عظام تقلید).

اگر مکلف بداند چنانچه در تنگی وقت مستحبات نماز را بجا آورد، با این وصف مستحبات را انجام بدهد و مقداری از نماز خارج از وقت واقع شود، نمازش چه حکمی دارد؟^۳

- اگر مستحبات را بجا آورد، معصیت کرده ولی نمازش صحیح است (حضرت امام و امام خامنه ای).

- اگر مستحبات را بجا آورد در صورتی نماز صحیح است که لااقل یک رکعت در وقت خوانده شود (آیت الله سیستانی).

- اگر مستحبات را بجا آورد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم)

^۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۳؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی احکام الاوقات، م ۱

^۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۳؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی احکام الاوقات، م ۱۸؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۸۴۸۵۳، تاریخ استفتاء:

۲۸/۰۳/۱۳۹۷

^۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۴۷؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فی احکام الاوقات، م ۱۸؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۸۴۸۵۳، تاریخ استفتاء:

۲۸/۰۳/۱۳۹۷

آخرین زمانی که نماز به نیت ادا خوانده می شود

تا چه زمانی نماز به نیت ادا خوانده می شود؟^۱

کسی که به اندازه ی خواندن یک رکعت نماز وقت دارد؛ باید نماز را ادا بخواند ولی نباید نماز را عمدتاً تا آن وقت به تاخیر بیندازد (مراجع عظام تقلید).

نکته: هرگاه برای شخص حاضر (غیرمسافر) به مقدار پنج رکعت به غروب یا مغرب - حسب اختلافی که در انتهای وقت نماز ظهر و عصر می باشد - باقی مانده باشد، نماز ظهر ادا و هرگاه به مقدار چهار رکعت یا کمتر باقی مانده باشد، نماز عصر مقدم می شود. همچنین اگر به مقدار پنج رکعت به نیمه شب باقی مانده باشد، نماز مغرب و عشا ادا است و هرگاه مقدار کمتری باقی مانده باشد، نماز عشا مقدم می شود.

درک یک رکعت چه زمانی تحقق پیدا می کند؟^۲

- به تمام شدن ذکر واجب سجده دوم می باشد (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- به گذاشتن سر بر محل سجده، در سجده دوم می باشد (آیت الله سیستانی)

نماز در قطب و مانند آن

کسی که در جایی زندگی می کند که برای مثال، شش ماه از سال در آنجا روز و شش ماه از سال شب است، وظیفه اش درخصوص نماز و روزه هایش چیست؟^۳

- در تمام سال که در قطب یک روز و یک شب بیشتر نیست، بعید نیست فقط هفده رکعت نماز واجب باشد و روزه هم در آنجا ساقط است و وقت نماز ظهر زمانی است که روز به نصف خود برسد و نیمه شب شرعی هم زمانی است که شب به نیمه خودش برسد (حضرت امام ره).
- درخصوص نماز بنا بر احتیاط واجب، باید ملاحظه نزدیک ترین مکان دارای شب و روز به آنجا را داشته باشد، ولو شب یا روزش خیلی کوتاه مثلاً یک ساعت باشد و براساس اوقات شرعی آنجا نماز بخواند؛ ولی درخصوص روزه واجب است که یا در ماه مبارک رمضان به شهر دیگری برود که بتواند در آنجا روزه بگیرد یا اینکه بعد از ماه مبارک رمضان به شهر دیگری برود که بتواند در آنجا قضای روزه ها را انجام دهد و اگر نمی تواند و از هر دو عاجز است، به جای روزه، باید فدیة بدهد (آیت

^۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۷۴۸؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی اوقات الیومیه و نوافلها، م ۱۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۶، احکام اوقات نماز؛

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی احکام الاوقات، م ۱۵

^۳. عروه الوثقی، فصل فی طرق ثبوت الهلال، مسئله ۱۰؛ خویی و تبریزی و وحید و سیستانی، منهاج الصالحین، المستحدثات، مسئله ۵۸؛ وحید، توضیح المسائل، بخش ملحقات، مسئله ۲۹۱۳؛ فاضل، جامع المسائل، فارسی، ج ۱، ص ۷۸، س ۲۳۵؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۵۱؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ذیل م ۲۱۳۵، چند مساله مستحدثه م ۵؛ شبیری، سایت، احکام و استفتائات روزه، س ۱۹؛ نوری، توضیح المسائل، مسائل مستحدثه، نماز در مناطقی که شب و روز آنها بیش از ۲۴ ساعت است؛ مکارم، سایت، استفتائات، احکام نماز، احکام و اوقات نماز در قطب و فضا؛

الله سیستانی).

- طبق بلاد متعارفه عمل نماید برای توضیح بیشتر به کتاب عبادت در قطبین معظم له مراجعه شود (آیت الله مکارم).

نمازهای مستحب

نمازهای مستحب را نام ببرید؟^۱

تعداد نمازهای مستحبی زیاد است که مهمترین آنها نافله های یومیه است که در غیر از روز جمعه ۳۴ رکعت است ۸ رکعت نافله ظهر، ۸ رکعت نافله عصر، ۴ رکعت نافله مغرب، ۲ رکعت نافله عشاء که نشسته خوانده می شود^۲ و یک رکعت محسوب می شود؛ دو رکعت نافله صبح، و ۱۱ رکعت نافله شب که ۸ رکعت نافله شب، ۲ رکعت شفع، و یک رکعت وتر می باشد. نکته: به نافله ظهر و عصر در روز جمعه به هر کدام ۲ رکعت اضافه می شود که جمعا ۲۰ رکعت نافله می شود.

وقت نوافل یومیه

نافله صبح

وقت خواندن نافله صبح چه زمانی است؟^۳

- وقت نافله صبح بعد از گذشتن از نصف شب به مقدار خواندن یازده رکعت نماز شب است، ولی احتیاط آن است که قبل از فجر اول نخوانند مگر آن که بخواهند بعد از نافله شب بلا فاصله بخوانند که در این صورت مانعی ندارد و پایان وقت نافله صبح تا موقعی است که به اندازه خواندن نماز صبح به طلوع سرخی (طرف مشرق) مانده باشد (حضرت امام، امام خامنه ای^۳).

- وقت آن، بعد از گذشتن از وقت نماز شب به مقدار انجام آن می باشد و تا زمانی که ممکن است آن را پیش از نماز صبح به جا آورد، وقت آن ادامه دارد ولی اگر شخص، خواندن نافله صبح را به تأخیر بیندازد تا وقت فضیلت نماز صبح تنگ گردد، بهتر است در این موقع ابتدا نماز صبح را بخواند (آیت الله سیستانی).

- نافله صبح پیش از نماز صبح خوانده می شود و وقت آن بعد فجر اول است تا وقتی که سرخی طرف مشرق پیدا

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و نوافل، مقدمه؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۳۲ و ۶۳۱؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۵۹۷، وحید و خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و النوافل، مقدمه؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۶۴؛

۲. اختلاف فتاوا نسبت به جواز ایستاده خواندن خواهد آمد.

۳ - العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۲؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۷؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۷۸۸۰۴۳ تاریخ استفتاء: ۲۲/۰۴/۱۳۹۶ و شماره استفتاء: ۸۶۱۶۶۴ تاریخ استفتاء: ۰۳/۰۲/۱۳۹۷؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات ششگانه، مقدمه اول، م ۱؛ فاضل، احکام واضح، ج ۱، م ۵۱۰؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۵۹۷؛

شود و می تواند نافله صبح را بعد از نافله شب بلافاصله بخواند (آیت الله مکارم).

نافله ظهر

وقت خواندن نافله ظهر چه زمانی است؟^۱

- وقت آن از اوّل ظهر تا موقعی که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر شرعی پیدا می شود، به اندازه دو هفتم به آن اضافه شود، مثلاً اگر درازی شاخص هفت وجب باشد، هر وقت مقدار سایه ای که بعد از ظهر پیدا می شود به دو وجب رسید، آخر وقت نافله ظهر است (حضرت امام، امام خامنه ای^{۲۴} و آیت الله مکارم).
- نافله نماز ظهر، قبل از نماز ظهر خوانده می شود و وقت آن از اوّل ظهر است و تا موقعی که ممکن باشد آن را قبل از نماز ظهر خواند، وقت آن ادامه دارد (آیت الله سیستانی).

نافله عصر

وقت خواندن نافله عصر چه زمانی است؟^۲

- وقت آن تا موقعی که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر شرعی پیدا می شود، به اندازه چهار هفتم به آن اضافه شود، مثلاً اگر درازی شاخص هفت وجب باشد، هر وقت مقدار سایه ای که بعد از ظهر پیدا می شود به چهار وجب رسید، آخر وقت نافله عصر است (حضرت امام، امام خامنه ای^{۲۵} و آیت الله مکارم).
- نافله عصر قبل از نماز عصر خوانده می شود و وقت آن تا موقعی که ممکن باشد قبل از نماز عصر خوانده شود، ادامه دارد؛ ولی چنانچه شخص نافله عصر را به تأخیر بیندازد و این تأخیر تا موقعی باشد که آن مقدار از طول سایه شاخص که بعد از ظهر شرعی پیدا می شود، به اندازه چهار هفتم طول خود شاخص گردد، در این موقع بهتر است که نماز عصر را قبل از نافله بخواند (آیت الله سیستانی).

خواندن نافله ظهر و عصر بعد از نماز ظهر و عصر

کسی که نافله ظهر و عصر را قبل از نماز ظهر و عصر انجام نداده، آیا خواندن آن بعد از نماز ظهر و عصر جایز است و در صورت جواز با چه نیتی آن را انجام دهد؟
خواندن آن جایز است و نسبت به نیت آن:

^۱ - العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م: ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص: ۴۲۸ م ۷۶۸؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات ششگانه، مقدمه اول، م: ۱؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م: ۱۸۳۱؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م: ۵۰۵؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۳۶۵۲۱ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۲/۱۳۹۴؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م: ۶۳۴؛ بهجت، توضیح المسائل، م: ۶۴۱ و وسیله النجاه، ج ۱، م: ۶۰۲

^۲ - العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م: ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م: ۷۶۹؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات ششگانه، مقدمه اول، م: ۱؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م: ۱۸۳۲؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م: ۵۰۵؛ امام خامنه ای، استفتاء خصوصی، شماره استفتاء: ۵۳۶۵۲۱ تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۲/۱۳۹۴؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م: ۶۳۴؛ بهجت، توضیح المسائل، م: ۶۴۲ و وسیله النجاه، ج ۱، م: ۶۰۳

الف: در غیر وقت نافله: به نیت قضا بخواند (مراجع عظام تقلید).^{۱-۲۶}

ب: در وقت نافله و بعد از نماز ظهر و عصر:^۲

- بهتر است نافله ظهر را بعد از نماز ظهر و نافله عصر را بعد از نماز عصر بخواند و بنابر احتیاط واجب نیت ادا و قضا نکند (حضرت امام، امام خامنه ای).

- اگر شخص، نافله ظهر را به تأخیر بیندازد و این تأخیر تا موقعی باشد که آن مقدار از طول سایه شاخص که بعد از ظهر شرعی پیدا می شود، به اندازه دو هفتم طول خود شاخص گردد، در این موقع، بهتر است نماز ظهر را قبل از نافله بخواند؛ مگر این که یک رکعت از نافله را قبل از آن خوانده باشد که در این صورت، تمام کردن نافله، قبل از نماز ظهر، بهتر است. همچنین اگر شخص نافله عصر را به تأخیر بیندازد و این تأخیر تا موقعی باشد که آن مقدار از طول سایه شاخص که بعد از ظهر شرعی پیدا می شود، به اندازه چهار هفتم طول خود شاخص گردد، در این موقع بهتر است که نماز عصر را قبل از نافله بخواند؛ مگر این که یک رکعت از نافله را قبل از آن خوانده باشد که در این صورت، تمام کردن نافله قبل از نماز عصر بهتر است. و اگر بخواهد نافله ظهر و عصر را بعد از نماز ظهر و عصر بخواند، احتیاط مستحب است که نیت ادا و قضا نکند (آیت الله سیستانی).

- به امید ثواب بخوانند (آیت الله مکارم).^{۳۷}

خواندن نافله ظهر و عصر قبل از اذان ظهر

آیا می توان نافله ظهر و عصر را قبل از اذان ظهر خواند؟^۳

الف: روز جمعه: جایز است.

ب: غیر جمعه:

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۱۴؛ مکارم، استفتائات سایت، نماز، نمازهای نافله، وقت نافله های روزانه، خواندن نافله قبل از اذان؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، نمازهای مستحبی، نیت نافله ظهر و عصر پس از خواندن نماز؛ اقتباس از منابع ذیل (العروه الوثقی، کتاب الصلوه، نماز قضا، م ۱۴؛ تحریر الوسیله، ج ۱، نماز قضا، م ۷؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۷۲۳؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۷۲۳؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۷۲۳؛ بهجت، وسیله النجاه، م ۹۰۴؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۹۷۸).

۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۶۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۳۴؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۱۸۳۱ و ۱۸۳۲؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۷، نوافل یومیه؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۶۴۲ و وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۲ و ۶۰۳؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۷۷۷؛ مکارم، استفتائات سایت، نماز، نمازهای نافله، وقت نافله های روزانه، نیت نافله ها بعد از وقت

۳. امام خمینی، تحریر الوسیله، نماز مقدمات ششگانه، مقدمه اول، م ۵؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۲؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۳؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۳۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۳؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۶؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۵۱۶۴۹، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۱/۰۶؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، نمازهای مستحبی، خواندن نافله ظهر و عصر قبل از اذان

- جایز نیست و اگر علم دارد انجام آن در وقت آن ممکن نباشد، بنابر احتیاط واجب آن را رجاء انجام دهد (حضرت امام و امام خامنه ای^{۲۸}).
- اگر نمازگزار بداند بعد از اذان، هرچند به علت عذر عرفی، نمی‌تواند آن‌ها را انجام دهد، می‌تواند قبل از اذان آن را بخواند (آیت الله سیستانی).
- جایز است مخصوصا اگر علم دارد از انجام آن در وقت آن متمکن نیست (آیت الله مکارم).

کیفیت انجام نافله نماز ظهر و عصر در روز جمعه

نافله نمازهای ظهر و عصر در روز جمعه چگونه خوانده می‌شود؟^{۲۹-۱}

- نافله روز جمعه بیست رکعت است که می‌توان آن را قبل از اذان ظهر هم خواند (مراجع عظام تقلید) ولی:
- بهتر است از بیست رکعت نافله ظهر و عصر، دو رکعت را هنگام ظهر و هیجده رکعت را قبل از ظهر بخواند و از آن هیجده رکعت، بهتر است شش رکعت آن اول روز هنگام گسترده شدن نور خورشید و شش رکعت آن هنگام بالا آمدن خورشید و شش رکعت دیگر قبل از اذان ظهر خوانده شود (حضرت امام و آیت الله سیستانی).
 - بهتر است حرکت زمانی که نور آفتاب، افق را فرا گیرد، حرکت وقتی خورشید بالا آمد، ۲ رکعت پس از ظهر و پیش از نماز و حرکت بعد از نماز جمعه یا ظهر (آیت الله مکارم).

نافله مغرب

وقت نافله مغرب چه زمانی است؟^۲

- بعد از تمام شدن نماز مغرب است، تا وقتی که سرخی طرف مغرب که بعد از غروب آفتاب در آسمان پیدا می‌شود از بین رود (امام خمینی، آیت الله مکارم).
- بعد از تمام شدن نماز مغرب است و تا زمانی که ممکن باشد آن را پس از نماز مغرب، در وقت به جا آورد، ادامه دارد (آیت الله سیستانی).

^۱. امام خمینی، تحریر الوسیله، نماز مقدمات ششگانه، مقدمه اول، م ۵؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۲ و ۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۳؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۳۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۳؛ خویی و حید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۶؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۷۰

^۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۷۷۰؛ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۴ و فصل فی الصلوات المستحبه، صلاه الغفيله؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۴؛ خویی و حید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۵

نماز غفيله

استحباب نماز غفيله

آيا نماز غفيله مستحب است؟^۱

- يکي از نمازهاي مستحبی نماز غفيله است (حضرت امام و آيت الله سيستاني).
- از نمازهايی که به جا آوردن آن به اميد ثواب پروردگار خوب است نماز غفيله است (آيت الله مکارم).

وقت نماز غفيله

وقت نماز غفيله چه زمانی است؟^۲

- نماز غفيله بين نماز مغرب و عشا خوانده می شود و وقت آن بعد از نماز مغرب است تا وقتی که سرخی طرف مغرب از بين برود (حضرت امام و امام خامنه ای و آيت الله مکارم).
- وقت آن بين نماز مغرب و عشا است (آيت الله سيستاني).

تداخل نماز غفيله با نافله مغرب

آيا خواندن نماز غفيله، از نافله مغرب کفايت می کند؟ آيا تداخل نيت جايز است؟^۳

- نماز غفيله از نوافل يومية نيست و درک ثواب هر دو شايد موقوف باشد به اينکه هر یک جدا بجا آورده شود (حضرت امام).
- نماز غفيله، کفايت از نافله مغرب نمی کند (امام خامنه ای).
- مانعی ندارد که به هر دو نيت به قصد رجاء خوانده شود و اميد است ثواب هر دو داده شود (آيت الله مکارم).
- می توان نماز غفيله را به عنوان نافله مغرب به جا آورد به اين صورت که فرد هر دو نماز را با هم نیت کند و بخواند (آيت الله سيستاني).

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و نوافلها، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۷۷۵؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۱۳؛ خویی و حید، منهاج الصالحين، ج ۲، م ۹۶۸؛ خوئی، الموسوعه، ج ۱۱، ص ۷۳، م ۱۱۷۷؛

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و نوافلها، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۷۷۵؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۱۳؛ سيستاني، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۴۵؛ خویی و حید، منهاج الصالحين، ج ۲، م ۹۶۸؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۰؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۹۵۶۵۴ تاریخ استفتاء: ۲۰/۰۵/۱۳۹۶

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و نوافلها، م ۲؛ حضرت امام، استفتائات ۱۰ جلدی، ج ۲، ص ۴، س ۱۰۶۹؛ امام خامنه ای، استفتائات جدید سایت، تیرماه ۹۵؛ صافی، هدايه العباد، ج ۱، م ۱۱۰۰؛ مکارم، استفتائات، نافله های روزانه، نماز غفيله؛ خویی و حید، منهاج الصالحين، ج ۲، م ۹۶۹؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۶۴۹

کیفیت خواندن نماز غفیله

نماز غفیله چگونه خوانده می شود؟^۱

نماز غفیله دو رکعت است و در رکعت اول آن، بعد از حمد به جای سوره، این آیه^۲ را بخوانند: «وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لِيَّ إِلَهٌ إِلَّا إِلَٰهٌ أَنْتَ سُبْحَٰنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَٰلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ» و در رکعت دوم بعد از حمد به جای سوره، این آیه^۳ را بخوانند «وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يُعْلِمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظِلْمٍ إِلَّا تِلْكَ الْأَرْضُ وَالْأَنْبِيَاءُ لَا تَدْرِي مَا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ». و در قنوت آن بگویند: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَفَاتِحِ الْغَيْبِ الَّتِي لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا» و به جای کلمه «کذا و کذا» حاجتهای خود را بگویند. و بعد بگویند: «اللَّهُمَّ أَنْتَ وَلِيُّ نِعْمَتِي وَالتَّقِي اِدْرُ عَلَى طَلِبَتِي تَعْلَمُ حَاجَتِي فَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ لَمَّا قَضَيْتَهَا لِي».

نافله عشاء

وقت نافله عشاء چه زمانی است؟^{۴-۵}

- وقت نافله عشاء بعد از تمام شدن نماز عشا تا آخر وقت عشا است و بهتر است بعد از نماز عشا بلا فاصله خوانده شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).
- آیا می توان نافله عشا را ایستاده خواند؟^۶
- نافله عشاء (وَتَبَرُّه) بنا بر احتیاط واجب باید نشسته خوانده شود (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، مکارم).

^۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۵: العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و نوافلها، م ۲؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۳۵۱۷۱، تاریخ استفتاء: ۰۶/۱۱/۱۳۹۵

^۲. سوره انبیا، آیه ۸۷ و ۸۸

^۳. سوره انعام، آیه ۵۹

^۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۱: العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۵؛ خویی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۵؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۱۰؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۳۲

^۵. شایان ذکر است در توضیح المسائل فارسی مراجع، انتهای نافله عشا، نصف شب بیان شده است.

^۶. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی أعدد الفرائض و نوافلها، مقدمه و فصل فی أحكام الصلوات المندوبه، مقدمه؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۴۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۶۴

نافله شب

کیفیت نافله شب

نافله شب چند رکعت است؟^۱

نافله شب یازده رکعت می باشد. از این یازده رکعت، هشت رکعت به نیت نافله شب، دو رکعت به نیت نماز شفع و یک رکعت به نیت نماز وتر خوانده می شود (مراجع عظام تقلید).

وقت خواندن نافله شب

وقت خواندن نافله شب چه زمانی است؟^۲

- از نیمه شب شرعی تا فجر صادق (اذان صبح) است و بهتر است نزدیک اذان صبح خوانده شود (امام ره^۳ و امام خامنه ای).
 - اول وقت نافله شب، بنابر مشهور، نصف شب است و این نظر هرچند مطابق با احتیاط مستحب و بهتر است، ولی بعید نیست که نصف شب، اول وقت فضیلت نماز شب باشد و اما اول وقت ادای آن، از اول شب آغاز می شود، به این معنا که اگر بعد از نماز عشا، نافله شب را انجام دهد، در وقت واقع شده است و تا اذان صبح (طلوع فجر) وقتش ادامه دارد؛ هرچند بهتر آن است نزدیک اذان صبح خوانده شود (آیت الله سیستانی).
 - وقت نافله شب بنا بر احتیاط از نصف شب است تا اذان صبح، ولی بهتر است در موقع سحر یعنی در ثلث آخر شب بخواند و خواندن نماز شفع و وتر در نزدیک اذان صبح افضل می باشد. (آیت الله مکارم)
- نکته^۴: برای محاسبه نیمه شب در وقت نماز شب، به فتوای حضرت امام و آیت الله مکارم، احتیاط واجب آن است شب را از غروب آفتاب تا اول آفتاب حساب نمایند و طبق نظرات مراجع دیگر، محاسبه آن تفاوتی با محاسبه نیمه شب در نماز مغرب و عشا ندارد که در بحث نماز مغرب و عشا بیان شد.

خواندن نافله شب قبل از وقت

چه کسانی می توانند نافله شب را قبل از نیمه شب بخوانند؟^۵

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اعداد الفرائض و نوافلها، مقدمه؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۷۶۴ و م ۷۶۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۷، نوافل یومیه

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، اوقات الرواتب، م ۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۳؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۷۹؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۷، نوافل یومیه؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۶

^۳. به نظر حضرت امام تفریق بین نافله شب، افضل است.

^۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۳۹؛

^۵. العروه الوثقی، ج ۱، مبحث نماز، فصل فی اوقات الرواتب، م ۹؛ تحریر الوسیله، ج ۱، مقدمات الصلوة، المقدمة الاولى، م ۵؛ بهجت، وسیله النجاة، م ۶۰۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۴؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۰۶؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۰۵ و توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۲۱۹۹؛

- مسافر یا افراد جوان و به‌طور کلی، هر صاحب عذری، مانند مریض یا سال‌خوردگان یا کسی که از سرما یا جنب‌شدن می‌ترسد، اگر بترسد که در صورت تأخیر، نماز شب او فوت شود یا خواندن نماز شب در زمان مخصوص آن بر او سخت باشد، می‌تواند پیش از نیمه‌شب، نافله شب را بخواند (حضرت امام ره).
- مسافر و کسی که برای او سخت است نماز شب را بعد از نصف شب بخواند می‌تواند آن را قبل از نصف شب بخواند (امام خامنه ای^۳).
- وقت نافله شب - برای همه افراد - از اول شب تا اذان صبح است (آیت الله سیستانی).
- مسافر یا افراد جوان و به‌طور کلی هر صاحب عذری مانند سال‌خوردگان یا افرادی که از سرما یا جنب‌شدن می‌ترسند، در صورتی که خواندن نماز شب بر ایشان سخت باشد، می‌توانند پیش از نیمه‌شب نافله شب را بخوانند (آیت الله مکارم).

ترجیح خواندن قضای نافله شب بر انجام آن قبل از نیمه شب

با توجه به مساله قبل، خواندن نافله شب به‌صورت قضا بهتر است یا خواندن نافله شب قبل از نیمه شب؟^۱

- انجام نماز شب به‌صورت قضا بهتر است (حضرت امام و آیت الله مکارم).
- وقت نافله شب از اول شب تا اذان صبح است؛ اما برای کسی که می‌ترسد به خواندن آن قبل از نیمه‌شب عادت کند، انجام‌دادن قضای آن بهتر است (آیت الله سیستانی).

صبح شدن در بین خواندن نافله شب

اگر پس از خواندن مقداری از نماز شب اذان صبح شود، آیا می‌توان بقیه نماز شب را به جا آورد؟^۲

الف: اگر چهار رکعت یا بیشتر را خوانده باشد:

- بهتر است باقی نافله شب را به صورت مختصر، به نیت ادا انجام دهد. (حضرت امام ره).
- باقی نافله شب را به صورت مختصر، به نیت ادا انجام دهد. (آیت الله مکارم).
- می‌تواند رکعات باقیمانده نماز شب را بدون نیت اداء و قضاء بخواند لکن در این فرض افضلیت مقدّم نمودن رکعات باقیمانده از نماز شب بر نماز صبح محل اشکال است (آیت الله سیستانی).

وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۰۵ و توضیح المسائل، م ۷۷۹ و ۷۸۰؛ امام خامنه ای؛ شماره استفتاء: ۸۹۲۶۳۰، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۴/۱۳۹۷

۱. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، ج ۱، اوقات الرواتب، م ۱۰؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۲۱۹۹؛ شبیری، استفتانات، ج ۱، استفتانات نماز، نمازهای مستحبی، ترجیح قضای نماز شب بر انجام آن پیش از وقت

۲. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، اوقات الرواتب، م ۱۲؛ سیستانی، استفتانات، ج ۱، نمازهای مستحبی، وقت نافله شب، م ۱؛ مکارم، استفتانات جدید، ج ۲، ص ۷۵، س ۱۴۷ و سایت، استفتانات، نماز، نمازهای نافله، نافله شب، ادامه نماز شب بعد از اذان صبح؛ بهجت، استفتانات، ج ۲، س ۱۴۹۷

ب: اگر مشغول نماز شب باشد و کمتر از چهار رکعت خوانده باشد:

- بهتر است نمازی را که مشغول است، تمام کرده و سپس نافله و نماز صبح را بخواند و بعدا باقی نماز شب را قضا نماید (حضرت امام).
- نمازی را که مشغول است، بدون قصد ادا و قضا تمام کرده و سپس نافله و نماز صبح را بخواند و بعدا باقی نماز شب را قضا نماید (آیت الله سیستانی).
- اگر دو رکعت را خوانده، بقیه نماز شب قضا است. و اگر دو رکعت اول را خوانده و در حال خواندن دو رکعت دوم است، کلا نماز را رها می کند و بعد از ابتدا کل یازده رکعت را به نیت قضا می خواند (آیت الله مکارم^۱).

اگر چیزی از نماز شب را بجا نیاورده و اذان صبح شود، وظیفه نسبت به خواندن نماز شب چیست؟^۱

- در این دو صورت نافله و نماز صبح را مقدم کند و بعدا قضای نماز شب را بجا آورد (حضرت امام و آیت الله مکارم).
- اگر فرد هنگام طلوع فجر (اذان صبح) از خواب بیدار شود، می تواند تمام نماز شب را بدون قصد اداء و قضاء قبل از به جا آوردن نماز صبح بخواند (آیت الله سیستانی).

احکام نوافل

جواز خواندن بعضی از رکعات نوافل یومیه

آیا انسان می تواند فقط بعضی از رکعات نوافل یومیه را بخواند؟^۲

- در نافله شب جایز است فقط نماز شفع و وتر را بخواند و در تنگی وقت جایز است تنها نماز وتر را بخواند و در غیر تنگی وقت، نماز وتر را به امید ثواب بخواند (حضرت امام).
- در نماز شب می تواند اکتفاء به خواندن سه رکعت آخر، یعنی نماز شفع و وتر نماید؛ بلکه می تواند به خواندن وتر اکتفاء کند و در نافله عصر نیز می تواند اکتفاء به خواندن چهار رکعت، بلکه دو رکعت آن نماید و اما در مورد نافله ظهر و نافله مغرب، همچنین هشت رکعت اول نماز شب، چنانچه بخواهد بعضی از آنها را بخواند، آن را به قصد رجاء به جا آورد (آیت الله سیستانی).

^۱. مکارم، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۷۵، س ۱۴۷: العروة الوثقی، کتاب الصلوة، اوقات الرواتب، م ۱۲؛ سیستانی، استفتائات، ج ۱، نمازهای مستحبی، وقت نافله شب، م ۱

^۲. حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، مقدمات ششگانه، مقدمه ۱، م ۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۳۲؛ خوئی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۹۸؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۳۸؛ فاضل، الاحکام الواضحه، م ۵۰۳؛ مکارم، سایت، استفتائات، نماز، نماز نافله، نافله شب، وقت نماز شب؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، نمازهای مستحبی، خواندن کمتر از ۸ رکعت نافله ظهر و عصر

- اگر کسانی وقت نداشته باشند یازده رکعت نافله شب را به جا آورند می‌توانند به همان سه رکعت نماز شفع و وتر اکتفا کنند. و از آنجا که این دو نماز - شفع و تر - شبیه یک نماز است، نباید بین آنها فاصله انداخت (آیت الله مکارم).

نشسته خواندن نوافل

آیا میشود نوافل را نشسته بجا آورد؟^۱

- نمازهای نافله را می‌شود نشسته خواند ولی بهتر است دو رکعت نماز نافله نشسته را یک رکعت حساب کند، مثلاً کسی که می‌خواهد نافله ظهر را که هشت رکعت است نشسته بخواند، بهتر است شانزده رکعت بخواند و اگر می‌خواهد نماز وتر را نشسته بخواند، دو نماز یک رکعتی نشسته بخواند (حضرت امام ره).
- نمازهای نافله را می‌شود نشسته خواند ولی ایستاده بهتر است (امام خامنه ای)
- نمازهای نافله را می‌توان نشسته خواند؛ هرچند بتوان آن‌ها را ایستاده به جا آورد و لازم نیست در این حال، هر دو رکعت را یک رکعت حساب کند و اگر بخواند هر دو رکعت را یک رکعت حساب کند، بنابر احتیاط واجب، بار دوم را به نیت رجاء انجام دهد؛ مثلاً نافله مغرب را که چهار رکعت با دو سلام است، رجاء چهار رکعت دیگر با دو سلام هم، به آن اضافه کند که مجموعاً هشت رکعت می‌شود (آیت الله سیستانی).
- نماز نافله را می‌توان نشسته خواند، ولی در این صورت احتیاط این است که هر دو رکعت را یک رکعت حساب کند و اگر بخواند نافله وتر را نشسته بخواند باید دو نماز یک رکعتی نشسته به جا آورد (آیت الله مکارم).

نکته^۲: نافله عشا (وَتِيرَهُ)،

- بنابر احتیاط واجب باید نشسته خوانده شود (حضرت امام و آیات عظام سیستانی، مکارم).

آیا می‌توان نماز نافله را به صورت خوابیده خواند؟^۳

- می‌توان نماز نافله را به صورت خوابیده خواند (حضرت امام).
- می‌توان نماز نافله را به صورت خوابیده به امید ثواب خواند (آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب در حال اختیار نمی‌توان نماز نافله را به صورت خوابیده خواند (آیت الله مکارم).

^۱. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، فصل فی أعداد الفرائض و نوافلها، م ۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۴۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۶۶؛

امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۷، نوافل یومیه؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۰۱

^۲. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، فصل فی أعداد الفرائض و نوافلها، مقدمه؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۸۴۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۶۴؛

^۳. العروة الوثقی، کتاب الصلوة، فصل فی احکام الصلوات المندوبه، مقدمه

فصل دوم: قبله

تعریف قبله

قبله کجاست؟^۱

قبله مکانی است که در آن خانه خدا قرار گرفته است و قبله خصوص همان بنای موجود نیست بلکه از زیر زمین خانه کعبه تا دامنه بلند آسمان حکم قبله را دارد چه از راه دور چه نزدیک.

نکته^۲: خانه ی کعبه قبله ی مسلمانان است و احکام و مسائل مفصلی بر آن مترتب می باشد. چرا که در انجام بعضی کارها استقبال واجب است و در بعضی امور حرام است و در بعضی دیگر مستحب و مکروه، که در جای خودش مفصل مطرح شده است.

مقصود از روبه قبله ایستادن

برای نماز و مانند آن روبه قبله بودن باید چگونه باشد؟^۳

الف) کسی که نزدیک کعبه است: اگر فرد در فاصله‌ای از خانه کعبه قرار دارد که با مشاهده می‌تواند جهت قبله را به طور دقیق تشخیص دهد مثل شخصی که در صحن مسجد الحرام قرار دارد و خانه کعبه را می‌بیند، باید روبروی کعبه نماز بخواند و انحراف عمدی از آن در حال نماز هرچند به مقدار کم جایز نیست (مراجع عظام تقلید).

ب) کسی که از کعبه دور است: چنانچه فرد در موقعیتی قرار دارد که جهت قبله حقیقی را با مشاهده تشخیص نمی‌دهد مثل کسی که از مکان کعبه دور است، اگر طوری بایستد که عرفاً بگویند رو به قبله نماز می‌خواند یعنی مراعات جهت قبله عرفی را بنماید کافی است (مراجع عظام تقلید).

انحراف از قبله

اگر جهت قبله مشخص باشد، آیا انحراف عمدی از جهت قبله جایز است؟^۴

^۱. العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له؛

^۲. العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له؛

^۳. العروة الوثقی، کتاب الصلاة، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۶؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۴، احکام قبله؛

^۴. حضرت امام، استفتائات سه جلدی، ج ۱، ص ۱۳۵؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۱۵۲۰؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۹۷؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۱۸؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۷۵۶۱۷. تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۵/۱۳۹۴؛ مکارم، سایت، yon.ir/p9dZy؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۸۸؛ شبیری، سایت، استفتائات، انحراف از قبله، <http://zanjani.net/index.aspx?pid=10486>؛ خوئی، صراط النجاة، ج ۱، ص ۷۶، المبحث الثانی فی الأجزاء و الشرائط، ص ۱۷۱؛ وحید، سایت، استفتائات، قبله، <http://wahidkhorasani.com/>؛

- باید رو به قبله بایستند و چنانچه انحراف بطوری باشد که رو به قبله صدق نکند، باید مراعات شود (حضرت امام^{۳۲}).
- نمازگزار باید علم به جهت قبله داشته باشد و اگر طبق دلیل معتبری جهت قبله را می داند باید رو به همان جهت بایستد و با علم به جهت قبله، انحراف از قبله هر چند به مقدار کم، جایز نیست (امام خامنه ای^{۳۳}).
- چنانچه تحقیق نموده و مطلع شود قبله حقیقی چند درجه ای به سمت راست یا چپ انحراف دارد مثلاً بداند که قبله حقیقی (۱۵) درجه به راست انحراف دارد، وی نمی تواند با این حال رو به جهت مستقیم نماز بخواند هرچند در عرف، ایستادن مستقیم را رو به قبله بودن به حساب آورند (آیت الله سیستانی).
- باید رو به قبله نماز بخواند اما تا پنج الی شش درجه انحراف عمدی اشکالی ندارد ولی بیش از آن جایز نیست (آیت الله مکارم^{۳۴}).

موارد وجوب رعایت استقبال

در چه جاهایی رو به قبله بودن واجب است؟

- (الف)** نمازهای واجب، نماز احتیاط، قضای سجده و تشهد فراموش شده: رعایت قبله لازم است (مراجع عظام تقلید).^۱
- نکته: در نمازهای مستحبی اگر در حال راه رفتن و سوار بر مرکب خوانده شود استقبال شرط نیست (مراجع عظام تقلید).^۲
- (ب)** سجده سهو:^۳
- بنابر احتیاط مستحب رو به قبله باشد (حضرت امام، امام خامنه ای^{۳۵}، آیت الله سیستانی).
 - بنابر احتیاط واجب رو به قبله باشد (آیت الله مکارم).
- (ج)** فردی که در حال جان دادن است (محتضر):^۴
- رو به قبله کردن محتضر مسلمان و رو به قبله شدن برخود محتضر واجب است (حضرت امام).
 - برخود فرد و بر دیگران واجب نیست هرچند رو به قبله کردن محتضر مسلمان شایسته است (امام خامنه ای).

^۱ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۱۰۲۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۰؛

^۲ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۴، احکام قبله

^۳ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۱۰۲۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۰؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۳۹۸۳۹، تاریخ استفتاء: ۲۳/۱۱/۱۳۹۵

^۴ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له و کتاب الطهاره، فصل فی ما یتعلق بالمحتضر، الاول؛ امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، م ۲۵۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۶۵۶؛ شبیری، المسائل الشرعیه، م ۵۴۱؛ خویی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۲۵۹؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الطهاره، احکام الاموات، م ۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۳۱۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۳۲۹؛ مکارم، توضیح المسائل،

- رو به قبله کردن شیعه دوازده امامی بنابر احتیاط واجب، لازم است اما رو به قبله شدن در حال احتضار بر خود محتضر واجب نیست (آیت الله سیستانی).

- رو به قبله کردن محتضر و رو به قبله شدن بر خود محتضر بنابر احتیاط واجب، لازم است (آیت الله مکارم).

(د) دفن میت: رعایت قبله لازم است (مراجع عظام تقلید).^۱

(ه) ذبح و نحر: رعایت قبله لازم است (مراجع عظام تقلید).^۲

موارد حرمت رعایت استقبال

در چه جاهایی رو به قبله بودن حرام است؟

(الف) در حال تخلی: ^۳ حرام است (مراجع عظام تقلید ^۴ و آیت الله سیستانی (به احتیاط واجب)).

(ب) در حال استبراء از بول: ^۵

- اگر بول خارج شود، حرام است (حضرت امام).

- بنابر احتیاط واجب روبه قبله یا پشت به قبله نباشد (آیت الله مکارم).

- بنابر احتیاط مستحب رو به قبله نباشد (آیت الله سیستانی).

(ج) در حال استنجاء: ^۶ بنابر احتیاط مستحب رو به قبله نباشد (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله فاضل).

موارد مستحب و مکروه رعایت استقبال

در چه جاهایی رو به قبله بودن مستحب و مکروه است؟^۷

در حال دعا، قرائت قرآن، اذان، ذکر، تعقیب، سجده شکر، سجده تلاوت، تلقین، مرافعه نزد حاکم و در حال نشستن مطلقاً،

^۱ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، فصل فی الدفن، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۶۱۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۴، دفن

^۲ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، الخامس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۲۵۹۴؛

^۳ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام التخلی، م ۱۴ و کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۵۹؛

سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۶۷؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶ احکام تخلی

^۴ . شایان ذکر است آیت الله مکارم در العروه الوثقی مساله را به صورت احتیاط واجب ذکر کرده اند.

^۵ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام التخلی، م ۱۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۶۱؛ سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۶۹؛ صافی، هدايه العباد،

م ۷۴؛ فاضل، الاحکام الواضحه، م ۸۴

^۶ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام التخلی، م ۱۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۶۱؛ فاضل، الاحکام الواضحه، م ۸۴

^۷ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، م ۳ و م ۴ و کتاب الصلوه، فصل فی مستحبات الاذان و کتاب الطهاره، مستحبات

الدفن، مورد ۲۴؛

مستحب است و در حال جماع، پوشیدن شلوار، هر حالتی که منافات با تعظیم قبله داشته باشد، مکروه است.

کیفیت استقبال

کیفیت استقبال در موارد وجوب قبله چگونه است؟

الف) نماز ایستاده^۱

- باید طوری بایستد که بگویند رو به قبله ایستاده و لازم نیست زانوهای او و نوک پای او هم رو به قبله باشد (حضرت امام، آیت الله مکارم).

- همینکه عرفا گفته شود روبه قبله ایستاده، کفایت می کند (امام خامنه ای^{۲۶}).

- باید سینه و شکم نمازگزار رو به قبله باشد، بلکه صورت او نیز نباید زیاد از قبله منحرف باشد (آیت الله سیستانی).

ب) نماز نشسته

۱. نشستن معمولی^۲

- همینکه عرفا گفته شود روبه قبله است، کفایت می کند (حضرت امام، آیت الله مکارم).

- باید سینه و شکم او رو به قبله باشد بلکه صورت او هم نباید زیاد از قبله منحرف باشد (آیت الله سیستانی).

۲. نشستن غیر معمول^۳

اگر در موقع نشستن، کف پاها را به زمین می گذارد باید صورت و سینه و شکم او رو به قبله باشد (حضرت امام).

ج) نماز خوابیده^۴

- باید در حال نماز به پهلو راست طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد و اگر ممکن نیست باید به پهلو چپ طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد، و اگر این را هم نتواند باید به پشت بخوابد به طوری که کف پای او رو به قبله باشد (حضرت امام، امام خامنه ای^{۳۷} و آیت الله مکارم).

باید در حال نماز به پهلو طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد و تا وقتی که ممکن است به پهلو راست بخوابد، بنابر احتیاط لازم، نباید به پهلو چپ بخوابد و اگر این دو ممکن نباشد، باید به پشت بخوابد طوری که کف پاهای او رو به قبله باشد

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۷؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۱۹؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۹۰۹۷۱، تاریخ استفتاء: ۳۱/۰۵/۱۳۹۵

۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، ۱؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۸۴

۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، ۱؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۸۴

۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی ما یستقبل له، ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۷۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۱۹؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۷۹۶؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۲۳۳۶۳، تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۹/۱۳۹۵

(آیت الله سیستانی).

روش های قبله یابی و جهت یابی

در بین روش های علمی قبله یابی، تنها یک روش است که مستقیماً و بدون نیاز به دانستن جهات چهار گانه (شمال N، جنوب S، شرق E و غرب W) قبله را برای ما مشخص می کند و باقی روش ها مقدمه اش دانستن این جهات است.

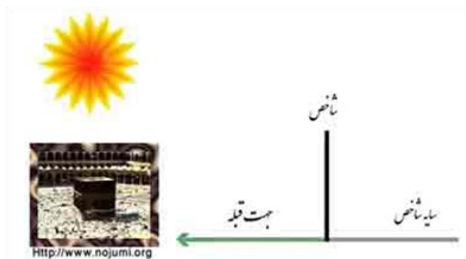
روش مستقیم (بدون نیاز به جهات اربعه)

روش دقیق و مستقیم تعیین قبله، استفاده از شاخص در دو روز از سال است که خورشید دقیقاً بالای کعبه قرار دارد و اگر شاخص در هر جای زمین (مسطح و عمود) فرو گردد، خلاف جهت سایه قبله را نشان می دهد.

آن دو روز عبارتند از:

۱. ۷ خرداد، ساعت ۱۳ و ۴۸ دقیقه (به وقت ایران)

۲. ۲۴ تیر، ساعت ۱۳ و ۵۷ دقیقه (به وقت ایران)

روش های غیر مستقیم (با علم به جهات اربعه)

در کشور ما به جهت موقعیت جغرافیاییش با عربستان، قبله بین جنوب و غرب می باشد و بین شهرهای مختلف کشور این انحراف بین جنوب و غرب مختلف است^۱. (مثلاً میزان انحراف از جنوب به غرب در مشهد مقدس ۵۴ و نیم درجه است). لذا با تشخیص جهات چهار گانه می توان قبله را مشخص کرد.

در قبله نما به عنوان وسیله ای جهت تشخیص قبله از همین جهت بهره گرفته شده است که با توجه به تصویر، بین جنوب و غرب بنا به تفاوت هر شهر قبله در دوران است.

۱. زاویه انحراف قبله از جنوب به سمت غرب برای مراکز استانهای ایران:

ایلام=۲۷؛ بجنورد=۴۸؛ بندرعباس=۷۲.۵؛ بوشهر=۵۵؛	اصفهان=۴۶؛ اهواز=۴۱؛	اراک=۳۷؛ اردبیل=۲۶؛ ارومیه=۱۷؛
ایلام=۲۷؛ بجنورد=۴۸؛ بندرعباس=۷۲.۵؛ بوشهر=۵۵؛	اصفهان=۴۶؛ اهواز=۴۱؛	اراک=۳۷؛ اردبیل=۲۶؛ ارومیه=۱۷؛
ایلام=۲۷؛ بجنورد=۴۸؛ بندرعباس=۷۲.۵؛ بوشهر=۵۵؛	اصفهان=۴۶؛ اهواز=۴۱؛	اراک=۳۷؛ اردبیل=۲۶؛ ارومیه=۱۷؛
ایلام=۲۷؛ بجنورد=۴۸؛ بندرعباس=۷۲.۵؛ بوشهر=۵۵؛	اصفهان=۴۶؛ اهواز=۴۱؛	اراک=۳۷؛ اردبیل=۲۶؛ ارومیه=۱۷؛

بیرجند=۶۱؛ تبریز=۲۰.۵؛ تهران=۳۸.۵؛ خرم آباد=۳۴؛ رشت=۳۱؛ زاهدان=۷۲؛ زنجان=۲۹؛ ساری=۴۱؛ سمنان=۴۴؛ سنج=۲۶؛ شهرکرد=۴۴.۵؛ شیراز=۵۷.۵؛ قزوین=۳۳.۵؛ قم=۳۹؛ کرمان=۶۴.۵؛ کرمانشاه=۲۸؛ گرگان=۴۳.۵؛ مشهد=۵۴.۵؛ همدان=۳۲؛ یاسوج=۵۱.۵؛ یزد=۵۴.۵؛

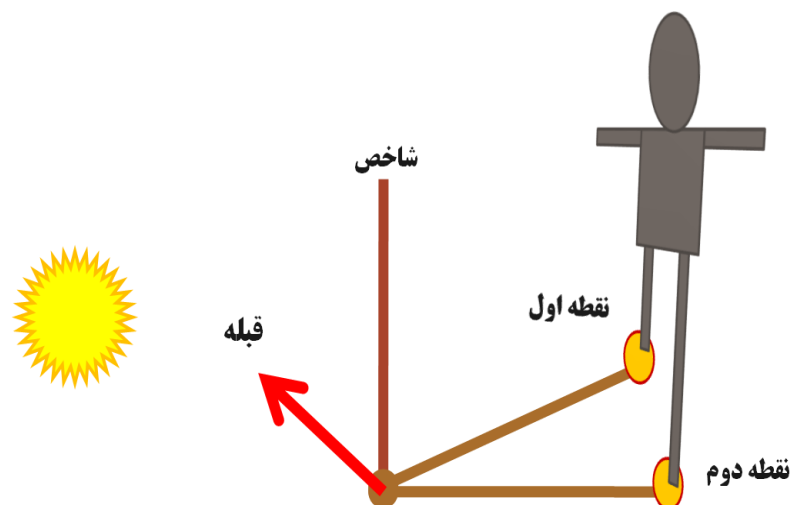

روش های تشخیص جهات اربعه در روز استفاده از خورشید

به وسیله ی خورشید در اول بهار و اول پاییز : که در این دو روز خورشید دقیقاً از مشرق طلوع کرده و در مغرب غروب می کند، پس اگر در این روزها دست چپ به طرف مشرق و دست راست به طرف مغرب قرار گیرد، صورت انسان به سمت جنوب خواهد بود. حال اگر به مقدار لازم به سمت غرب منحرف شد به سمت قبله خواهد بود.

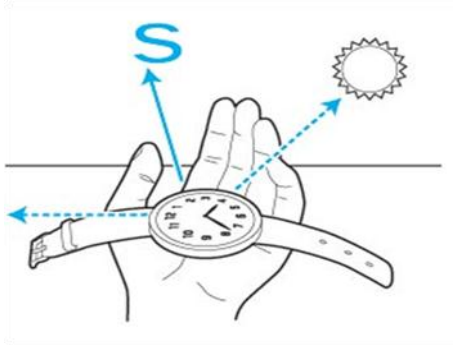
استفاده از شاخص

به وسیله ی شاخص در غیر دو روز (۷ خرداد و ۲۴ تیر): در زمینی مسطح شاخصی را عمود فرو می کنیم و نوک سایه ی آن را علامت می زنیم، بعد از مدتی (مثلاً ۲۰ دقیقه) باز هم نوک سایه را به هر کجا که هست علامت می زنیم بعد پای راست را روی علامت اول و پای چپ را روی علامت دوم قرار می دهیم در این صورت، به سمت جنوب ایستاده ایم لذا با انحراف لازم به سمت راست قبله به دست می آید.

استفاده از ساعت عقربه ای

بوسیله ای ساعت عقربه ای: ساعتان را به حالت افقی در دست گرفته به نحوی که عقربه ی ساعت شمار به سمت خورشید باشد. حال نیمساز بین عقربه ی ساعت شمار و عدد ۱۲ ای ساعت ، سمت جنوب را نشان میدهد و با همان انحراف مذکور ، قبله به دست خواهد آمد.

روشهای تشخیص جهات اربعه در شب

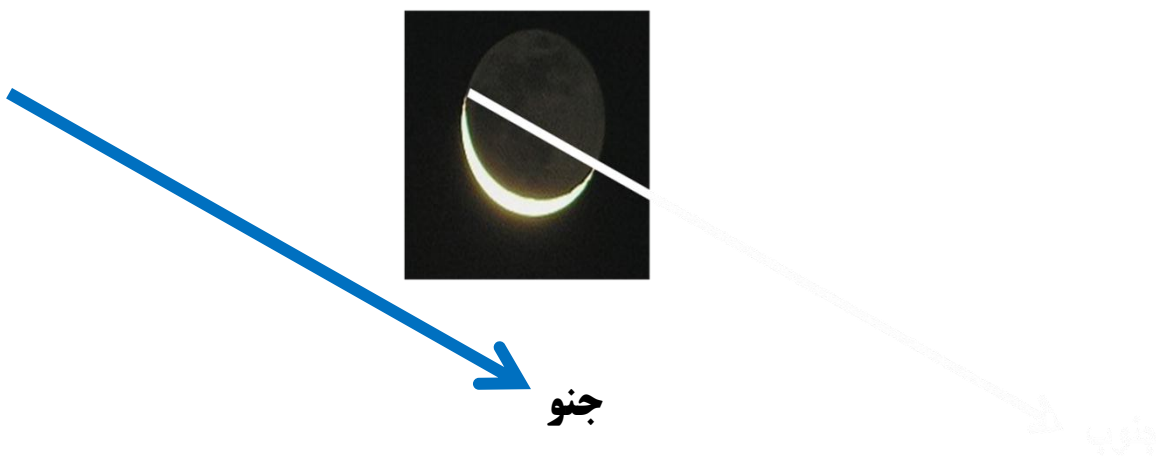
ستاره ی قطبی

ستاره قطبی (با حدود ۷ درجه خطا) سمت شمال را نشان می دهد، لذا با پشت کردن به آن، روی شما به سمت جنوب خواهد بود و با انحراف به راست (به حد لازم) به سمت قبله خواهد بود. برای پیدا کردن ستاره ی قطبی به تصویر دقت شود که نمایش ستاره های دب اکبر است وقتی آن ها را امتداد می دهیم به ستاره ی پر نوری می رسیم که ستاره ی قطبی است (اول دسته ملاقه).

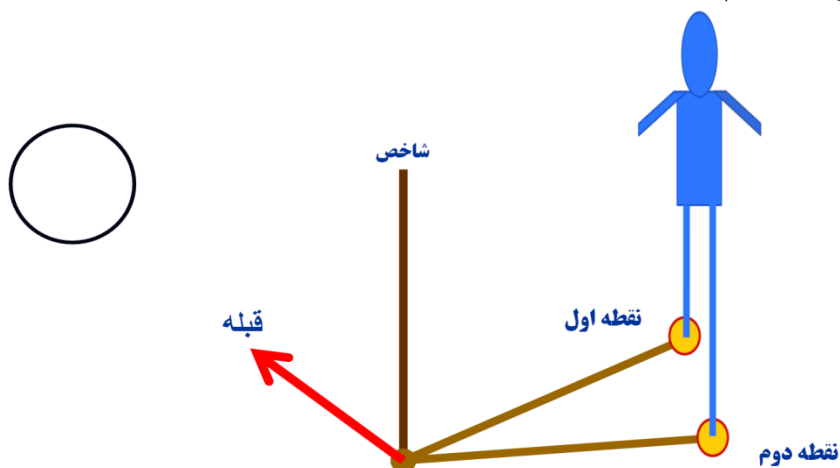
توسط ماه هلال

اگر ماه به صورت هلال باشد، نقطه ی اتصال دو نوک تیز ماه را وقتی به هم وصل کرده و آن را تا افق زمین امتداد دهیم؛ تقریباً جنوب را به ما نشان می دهد و بعد هم می توان باتوجه به زاویه انحرافی قبله رامشخص کرد.

توسط ماه قرص و شاخص

پیدا کردن قبله در این روش مشابه به دست آوردن قبله در روز است به وسیله ی شاخص که توضیح آن داده شد. (به تصویر دقت کنید)

راههای تشخیص جهت قبله

از چه راههایی می توان قبله را بدست آورد؟^۱

۱. علم به قبله و آنچه از نظر شرعی، به منزله علم می باشد.
۲. امارات و علامات مفید ظن.

اکتفا به امارات و علائم ظنی برای تشخیص قبله

در چه صورتی می توان به امارات و علامات مفید ظن برای تشخیص قبله، اکتفا کرد؟^{۱-۳۸}

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبله، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۲؛

در صورتی که امکان تحصیل علم و آنچه از نظر شرعی، به منزله علم است، ممکن نشد، باید از راههایی که موجب ظن است، استفاده کند (مراجع عظام تقلید).

امارات مفید علم برای تشخیص قبله

برای تشخیص قبله، راههایی که از نظر شرعی، به منزله علم می باشند، چه راههایی هستند؟

الف) شهادت عدلین: اگر عدلین از روی نشانه های حسی شهادت می دهند، کافی است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).^۲

ب) خبر ثقة:

- خبر ثقة اگر مفید اطمینان باشد، کافی است (آیت الله سیستانی).

- خبر ثقة اگر از روی نشانه های حسی خبر دهد، کافی است (آیت الله مکارم).

ج) قول کسی که از قواعد علمی قبله را مشخص می کند و محل اطمینان است، کافی است (حضرت امام، آیت الله مکارم).^۳

امارات و علامات مفید ظن

امارات و علامات مفید ظن را نام ببرید؟^۴

بعضی از امارات و علامات مفید ظن

۱. محراب مسجد مسلمانان یا قبور آنها.

۲. قول کافر یا فاسقی که با قواعد علمی قبله را مشخص می کند.

۳. گفته صاحب منزل.

۴. تشخیص از روی خورشید، ماه و ستاره.

عمل به گمان ضعیف در صورت امکان تحصیل گمان قوی تر

آیا عمل به گمان و ظن ضعیف در صورت امکان تحصیل گمان و ظن قوی تر، جایز است؟^۵

- نمی توان به گمان ضعیف عمل نماید (اکثر مراجع).

^۱ . العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۲؛

^۲ . العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی القبلة؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۲؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۵؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۵۴

^۳ . توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۲؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۵۱۵؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۵؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۲۰

^۴ . العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۲ و م ۷۸۳؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۴، احکام قبله. نکته : در فتوای آیت الله خوئی و آیت الله وحید، محراب مسجد مسلمانان یا قبور آنها در صورتی که علم به اشتباه جهت آنها نباشد، مانند علم است.

^۵ . العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۳؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۴، احکام قبله

- می تواند به گمان خود عمل نماید (آیت الله مکارم).

استفاده از قبله نما برای تشخیص قبله

آیا می شود به قبله نما برای خواندن نماز اکتفا کرد؟^۱

اعتماد به قبله نما در صورتی که موجب اطمینان برای مکلف شود، صحیح است (امام خامنه ای).

قبله نماهای معمولی در صورتی که سالم باشند از وسائل خوبی برای شناخت قبله می باشند و گمان حاصل از آن کمتر از راههای دیگر نیست (آیت الله مکارم).

نکته^۲: قبله نما و مواردی مثل آن چنانچه مفید ظن باشند، از امارات ظنیه محسوب می شوند که در صورت عدم تمکن از علم بر طبق آن عمل می شود.

وظیفه کسی که قبله را پیدا نکرده است

اگر کسی بعد از کوشش کردن حتی گمان به قبله هم به یک طرف پیدا نکرد، تکلیف چیست؟^۳

- چنانچه وقت وسعت دارد، باید نمازش را به چهار طرف تکرار کند و اگر به اندازه ی چهار نماز فرصت نیست، باید به اندازه ای که فرصت است تکرار کند. همچنین باید نمازها را طوری بخواند که یقین کند یکی از آنها رو به قبله بوده یا اگر از قبله کج بوده، به طرف دست راست و دست چپ قبله نرسیده است (حضرت امام).

- اگر گمانش به هیچ طرف نمی رود بنابر احتیاط واجب به چهار طرف نماز بخواند، و اگر برای چهار نماز وقت ندارد به هر اندازه که وقت دارد، نماز بخواند (امام خامنه ای).

- احتیاط مستحب است که به چهار طرف نماز بخواند (آیات عظام سیستانی، مکارم).

کشف خلاف قبله

تشخیص قبله از راه معتبر و کشف خلاف

اگر از راه معتبری قبله را تشخیص دهد و سپس کشف انحراف از قبله شود، نمازش چه حکمی دارد؟^{۴-۳۹}

^۱. امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، س ۳۶۵؛ فاضل، توضیح المسائل، م ۷۸۴؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۲۱؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۵۰۹؛ شبیری،

استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، قبله، اعتماد به قبله نما برای تشخیص جهت قبله، م ۱۱۳۸

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبله، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۲

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبله، م ۱۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۴؛ امام خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، س ۳۶۶ و رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۴، احکام قبله؛

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبله، فصل فی الاحکام الخلل فی القبله، م ۱؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، مقدمات ششگانه، مقدمه دوم، م ۴؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۶؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۴۲۱ و م ۱۴۲۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۵۸؛ بهجت، وسیله

الف) در اثناء نماز بفهمد:

- انحراف کمتر از ۹۰ درجه: به سمت قبله برگردد و نماز را ادامه داده، صحیح است (مراجع عظام تقلید).
- انحراف بیشتر یا مساوی ۹۰ درجه (به سمت راست و چپ): در وسعت وقت - حتی اگر به اندازه یک رکعت وقت دارد - نماز باطل است و در تنگی وقت - به اندازه کمتر از یک رکعت وقت داشته باشد - به سمت قبله برگردد و نماز را ادامه داده، صحیح است (حضرت امام، آیت الله سیستانی).

ب) بعد از خواندن نماز بفهمد:

۱- داخل وقت:

- انحراف کمتر از ۹۰ درجه: صحیح است (مراجع عظام تقلید).
 - انحراف بیشتر یا مساوی ۹۰ درجه (به سمت راست و چپ): در وقت نماز: باید اعاده شود (مراجع عظام تقلید).
- ### ۲- خارج از وقت نماز:

- نماز صحیح است (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).

نماز به غیر جهت قبله از روی نسیان یا غفلت

اگر از روی نسیان یا غفلت نماز را به جهت قبله نخواند، وظیفه اش چیست؟

- الف) انحراف کمتر از ۹۰ درجه: نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).
- ب) انحراف به مقدار ۹۰ درجه (به سمت راست و چپ) یا بیشتر:
- نماز را در وقت اعاده و در خارج وقت قضا ندارد (حضرت امام).
- نماز را در وقت اعاده و اگر مردد نبوده، در خارج وقت قضا ندارد (آیت الله سیستانی).
- قبله با کمتر از ۹۰ درجه به سمت چپ و یا راست شرط علمی است؛ ولی بیشتر از آن شرط واقعی. بنابراین در صورت اول چنانچه با علم عمل کند، ولی سپس کشف خلاف شود اعاده ندارد؛ ولی در صورت دوم هر چند بعد از علم و تحقیق باشد، اعاده لازم است (آیت الله مکارم).

نماز به غیر جهت قبله بخاطر جهل به موضوع و حکم

اگر از روی جهل نماز را به جهت قبله نخواند، وظیفه اش چیست؟^{۴۰-۱}

النجاه، ج ۱، م ۶۲۲؛ فاضل، الاحکام الواضحه، م ۵۲۲؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۱۲۸۰؛ مکارم، سایت، استفتائات، نماز، مبطلات نماز، پشت به قبله خواندن نماز، نماز خواندن به خلاف جهت قبله بر اساس تحقیق اشتباه؛ امام خامنه ای، سایت، آرشیو استفتائات جدید، شرایط نماز، انحراف از قبله^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی القبلة، فصل فی الاحکام الخلل فی القبلة، م ۱ و فصل فی الخلل الواقع فی الصلوه، م ۳؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۶؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۴۲۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۵۸؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۲؛ فاضل،

الف) جاهل به موضوع:

- ۱- انحراف کمتر از ۹۰ درجه:
 - نماز صحیح است (حضرت امام، آیت الله سیستانی).
 - در صورتیکه شک داشته و از اشخاصی که در آن محل بودند نیز سوال نکرده و از قبله مساجد مسلمین استفاده ننموده باید نمازهای خود را تدریجا قضا کند (آیت الله مکارم).
- ۲- انحراف به مقدار ۹۰ درجه (به سمت راست و چپ) یا بیشتر هرچند پشت به قبله:
 - نماز را در وقت اعاده کند و در خارج وقت قضا ندارد (حضرت امام).
 - نماز را در وقت اعاده و اگر مردد نبوده، در خارج وقت قضا ندارد (آیت الله سیستانی).
 - قبله با کمتر از ۹۰ درجه به سمت چپ و یا راست شرط علمی است؛ ولی بیشتر از آن شرط واقعی. بنابراین در صورت اول چنانچه با علم عمل کند، ولی سپس کشف خلاف شود اعاده ندارد؛ ولی در صورت دوم هر چند بعد از علم و تحقیق باشد، اعاده لازم است (آیت الله مکارم).

ب) جهل به حکم:

- ۱- انحراف کمتر از ۹۰ درجه:
 - اگر در ندانستنش عذر نداشته و جاهل مقصر محسوب شود، بنابر احتیاط واجب، باید نماز را دوباره بخواند، چه در وقت باشد چه خارج وقت و اگر معذور بوده، لازم نیست نماز را در وقت دوباره بخواند یا بعد از وقت قضاء نماید (آیت الله سیستانی).
- ۲- انحراف به مقدار ۹۰ درجه (به سمت راست و چپ) یا بیشتر هرچند پشت به قبله:
 - نماز را در وقت اعاده و خارج وقت قضا نماید (حضرت امام).
 - اگر در ندانستنش عذر نداشته و جاهل مقصر محسوب شود، بنابر احتیاط واجب، باید نماز را دوباره بخواند، چه در وقت باشد چه خارج وقت و اگر معذور بوده، لازم نیست نماز را در وقت دوباره بخواند یا بعد از وقت قضاء نماید (آیت الله سیستانی).
 - قبله با کمتر از ۹۰ درجه به سمت چپ و یا راست شرط علمی است؛ ولی بیشتر از آن شرط واقعی. بنابراین در صورت اول چنانچه با علم عمل کند، ولی سپس کشف خلاف شود اعاده ندارد؛ ولی در صورت دوم هر چند بعد از علم و تحقیق باشد، اعاده لازم است (آیت الله مکارم).

فصل سوم لباس نمازگزار

پوشاندن بدن در نماز

مقدار پوشش برای نماز

پوشش واجب در نماز چه مقدار است؟

مردان: باید عورت را بپوشانند و بهتر آن است از ناف تا زانو را بپوشانند (مراجع عظام تقلید).^۱

زنان: باید تمام بدن را بپوشانند به جز

۱- دست ها تا مچ ۲- پاها تا مچ ۳- صورت به مقداری که در وضو شسته می شود.

اما برای آن که یقین کند که مقدار واجب را پوشانده است، باید (مکارم: بنابر احتیاط واجب) مقداری از اطراف صورت و قدری

پایین تر از مچ را هم به پوشاند (مراجع عظام تقلید).^۲

منظور از عورت مرد

منظور از عورت که بر مرد لازم است در نماز بپوشاند، کجاست؟^۳

آلت و بیضتین و حلقه دبر (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

پوشش از خود

آیا نمازگزار در موقع نماز، باید بدنش را از خودش نیز بپوشاند بگونه ای که خودش بدنش را نبیند؟^۴

- واجب نیست (حضرت امام).

- بنابر احتیاط واجب^۵ در موقع نماز، بدنش را (غیر از موارد استثناء) حتی از خودش نیز بپوشاند (آیات عظام سیستانی و مکارم).

پوشاندن حجم بدن

پوشیدن لباس تنگ و چسبان در نماز، در صورتی که بدن به صورت کامل پوشیده باشد چه حکمی دارد؟^{۴-۱}

۱. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، مقدار پوشش نماز

۲. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۹؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، مقدار پوشش نماز

۳. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، الثانی؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۱؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۵؛ خوئی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۸

۴. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۱۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، م ۹۷۱

۵. مثلاً اگر زن لباس آستین کوتاه به تن دارد یا شلواری پوشیده که ساق پا را نمی پوشاند و به هنگام نماز چادر را طوری بپوشد که کسی بدن او را نبیند، ولی به علت آنکه صورتش را زیر چادر برده، خودش اعضای برهنه بدنش را ببیند، اشکال دارد و احتیاط واجب در ترک آن است.

- پوشیدن لباس تنگ و چسبان برای نمازگزار مکروه است هرچند حجم بدن (شکل) مشخص باشد (اکثر مراجع).
- پوشیدن لباس تنگ و چسبان برای زن در نماز، اشکال دارد مگر این که زیر چادر ضخیم باشد همچنین نسبت به مردان چنانچه حجم آلت از جوانب مشخص باشد، اشکال دارد (آیت الله مکارم).

پوشاندن شبج بدن

آیا پوشاندن شبج بدن - یعنی بدن از زیر لباس بدون مشخص شدن رنگ بدن دیده می شود - لازم است؟^۲

- احتیاط واجب بیوشاند (حضرت امام).
- اگر جسم بدن دیده می شود، باید پوشانده شود (آیت الله سیستانی).
- باید بیوشاند (آیت الله مکارم).

پوشاندن گردن و چانه برای بانوان

آیا زن باید گردن و چانه را در حال نماز بیوشاند؟^۳

- بر زن لازم است در حال نماز، گردن و زیر چانه را بیوشاند همچنین بنابر احتیاط واجب مقداری از چانه را که معمولاً مقنعه آن را نمی پوشاند، لازم است (حضرت امام و آیت الله مکارم).
- از آنجا که چانه، جزئی از صورت است، لذا لازم نیست در نماز آن را بیوشاند، ولی پوشاندن قسمت پایین چانه واجب است (امام خامنه ای).
- بر زن لازم است در حال نماز، گردن و زیر چانه را بیوشاند ولی پوشش مقداری که معمولاً مقنعه آن را نمی پوشاند، لازم نیست (آیت الله سیستانی).

پوشاندن موی مصنوعی بانوان

آیا بر زن پوشاندن موی مصنوعی در نماز - با نبودن نامحرم - لازم است؟^۴

^۱. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، الثانی و فصل فیما یکره من اللباس حال الصلاه، الثامن و العشرون؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۵؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۴۵۰۷۸، تاریخ استفتاء: ۱۳/۰۳/۱۳۹۴

^۲. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، الثانی؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۵؛ صافی، هدایه العباد، م ۶۶۱

^۳. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۶؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۵۲۸ و استفتائات جامعه الزهراء، نماز، پوشاندن چانه؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۷۰؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۲؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۸؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، پوشش نمازگزار، پوشاندن زیر چانه برای زن نمازگزار، م ۱۱۷۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، مقدار پوشش در نماز

^۴. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۴؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۲۹؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، م ۱۵۳۶؛ صافی، استفتائات جامعه الزهراء، نماز، نمایان بودن موهای مصنوعی در نماز؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، پوشش نمازگزار، وظیفه زن نمازگزار در پوشاندن موی مصنوعی، م ۱۱۷۴؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۰۶۷۰۵، تاریخ استفتاء: ۲۸/۰۷/۱۳۹۵

- واجب نیست (حضرت امام، امام خامنه ای^{۴۲}، آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، سیستانی، صافی، شبیری، نوری).
- پوشانیدن موهای مصنوعی و زینت های پنهانی (مانند دستبند و گردن بند) نیز واجب است حتی اگر نامحرم حضور نداشته باشد. (آیت الله مکارم).

پوشش دختر بچه نابالغ

پوشش دختر بچه نابالغ در حال نماز چگونه است؟^۱

- پوشش دختر نابالغ در حال نماز مانند زن بالغ است مگر در سر و مو و گردن که پوشش آنها در حال نماز بر دختر بچه نابالغ لازم نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

پوشش در نماز میت

آیا در نماز بر میت، رعایت پوشش بر نمازگزار لازم است؟^۲

- واجب نیست (حضرت امام).
- احتیاط واجب لازم است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

پوشش در قضای سجده و تشهد فراموش شده

آیا در انجام قضای سجده و تشهد فراموش شده، رعایت پوشش واجب است؟^{۳-۴۳}

واجب است (مراجع عظام تقلید).

پوشش در سجده سهو

آیا در انجام سجده سهو، رعایت پوشش واجب است؟^۴

- بنابر احتیاط واجب لازم است (حضرت امام، امام خامنه ای^{۴۴}، آیت الله مکارم).
- بنابر احتیاط مستحب لازم است (آیت الله سیستانی).

^۱. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۶۹؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۹؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۶

^۲. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۴۰۲؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۳۰۴؛ وحید، توضیح المسائل، م ۶۰۲؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۳

^۳. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۹۰؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۲۰۰۰، تاریخ استفتاء: ۲۷/۱۰/۱۳۹۴

^۴. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۹۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۷۹۶؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۲۰۰۰، تاریخ استفتاء: ۲۷/۱۰/۱۳۹۴

پوشش در سجده واجب قرآن

آیا در انجام سجده واجب قرآن، رعایت پوشش واجب است؟^۱

- لازم نیست (حضرت امام، امام خامنه ای^{۴۵}، و آیت الله سیستانی).

- بنابر احتیاط واجب لازم است (آیت الله مکارم).

توجه به عدم رعایت پوشش در بین نماز

اگر در بین نماز متوجه شود که پوشش واجب را رعایت نکرده است، وظیفه اش چیست؟

الف) اگر پوشاندن طول نمی کشد:^۲

- باید فوراً بپوشاند و نمازش صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

ب) اگر پوشاندن زیاد طول می کشد:^۳

- باید بپوشاند و بنابر احتیاط واجب نماز را تمام کند و دوباره بخواند (حضرت امام، آیت الله مکارم).

- نمازش صحیح است (آیت الله سیستانی).

شرایط لباس نماز گزار

شرایط لباس نماز گزار را نام ببرید؟^۴

۱. پاک باشد.

۲. مباح باشد.

۳. از اجزای روح دار مردار نباشد. (حلال گوشت یا حرام گوشت)

۴. از اجزای حیوان حرام گوشت نباشد.

۵ و ۶. اگر نماز گزار مرد باشد، طلا بافت و یا ابریشم خالص نباشد.

نکته: توضیح این موارد در ادامه خواهد آمد.

^۱. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۱۰۹۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۸۱۷

^۲. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۱۱؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۱۷؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۴؛ امام

خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، مقدار پوشش در نماز

^۳. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، م ۱۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۹۲؛

^۴. العروه الوثقی، فصل فی الصلوه، فصل فی شرایط لباس المصلی؛

شرط اول لباس نماز گزار (لباس پاک)

نماز با بدن یا لباس نجس

نماز خواندن از روی عمد

اگر نمازگزار عمداً و از روی علم و آگاهی به حکم و موضوع با لباس یا بدن نجس (غیر از موارد استثنا شده) نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۱

نماز باطل است (مراجع عظام تقلید).

نماز خواندن با جهل به موضوع

اگر نمازگزار از روی جهل با لباس یا بدن نجس (غیر از موارد استثنا شده) نماز بخواند و بعد از نماز متوجه شود، نمازش چه حکمی دارد؟^۲

نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نماز خواندن با جهل به حکم

اگر نمازگزار از روی جهل با لباس یا بدن نجس (غیر از موارد استثنا شده) نماز بخواند و بعد از نماز متوجه شود، نمازش چه حکمی دارد؟^۳

- اگر جاهل مقصر باشد، نماز باطل است و اگر جاهل قاصر باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (حضرت امام، آیت الله مکارم)

- نماز باطل است (امام خامنه ای).

- اگر جاهل مقصر باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله سیستانی).

نماز خواندن بخاطر فراموشی

اگر نمازگزار از روی فراموشی با لباس یا بدن نجس (غیر از موارد استثنا شده) نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۴

^۱. العروه الوثقی، کتاب الطهارة، احکام النجاسة، فصل فی الصلوة فی النجس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۹۹؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار، استفاده و اقتباس از جهل به حکم مساله.

^۲. العروه الوثقی، کتاب الطهارة، احکام النجاسة، فصل فی الصلوة فی النجس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۰۲؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

^۳. العروه الوثقی، کتاب الطهارة، احکام النجاسة، فصل فی الصلوة فی النجس و کتاب الصلوة، فصل فی الخلل الواقع فی الصلوة، م ۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۰۰ و ۸۰۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

^۴. العروه الوثقی، کتاب الطهارة، احکام النجاسة، فصل فی الصلوة فی النجس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۰۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱،

- نماز باطل است و تفاوتی ندارد در بین نماز یا بعد از آن یادش بیاید (اکثر مراجع).
- چنانچه فراموشی او از روی اهمال و بی‌اعتنایی بوده، بنابر احتیاط لازم، باید نماز را دوباره بخواند و اگر وقت گذشته، قضاء نماید و اما اگر فراموشی او از روی اهمال و بی‌اعتنایی نبوده است و بعد از نماز یادش بیاید، لازم نیست نماز را دوباره بخواند ولی اگر در بین نماز یادش بیاید حکمش مانند وقتی است که از نجاست اطلاع نداشته و در بین نماز می‌فهمد بدن یا لباسش نجس شده است که حکمش خواهد آمد (آیت الله سیستانی).

اطلاع از نجاست بدن یا لباس در بین نماز

اگر نمازگزار در بین نماز بفهمد لباس یا بدنش نجس است (غیر از موارد استثنا شده)، نمازش چه حکمی دارد؟

الف) نجاست مربوط به قبل از نماز بوده است:^۱

- ۱- در وسعت وقت:
 - نماز باطل است (حضرت امام، امام خامنه‌ای).
 - بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله سیستانی).
 - بنابر احتیاط واجب نماز را - در صورت امکان با تحصیل شرط (تعویض یا تطهیر) - تمام کند و سپس اعاده نماید (آیت الله مکارم).
- ۲- در ضیق وقت:
 - در صورت امکان بدون انجام دادن منافی بدن را تطهیر و لباس را تعویض یا تطهیر نماید و نماز را ادامه دهد و اگر ممکن نباشد، نماز را دستوری که برای نماز برهنگان است، تمام کند، صحیح است (حضرت امام).
 - در صورت امکان بدون انجام دادن منافی بدن را تطهیر و لباس را تعویض یا تطهیر نماید و نماز را ادامه دهد و اگر ممکن نباشد در صورتی که نتواند به حالت عریان نماز بخواند، همان نماز را تمام کند، صحیح است (امام خامنه‌ای).
 - در صورت امکان بدون انجام دادن منافی بدن را تطهیر و لباس را تعویض یا تطهیر نماید و نماز را ادامه دهد و اگر ممکن نباشد، همان نماز را تمام کند، صحیح است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

ب) نجاست در بین نماز ایجاد شود و پیش از آنکه چیزی از نماز را بخواند، ملغی شود:^{۲-۴۶}

م ۹۳۶: امام خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

^۱ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام النجاسه، فصل فی الصلوه فی النجس؛ صافی، هدایه العباد، م ۵۶۴؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۴۲۴؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۶۷۵؛ امام خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

^۲ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام النجاسه، فصل فی الصلوه فی النجس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۰۴ و م ۸۰۵ و م ۸۰۶؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۵۶۴؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۴۲۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۳۳ و م ۹۳۴ و م ۹۳۵؛ امام خامنه‌ای، شماره استفتاء:

۱- در وسعت وقت:

- در صورت امکان تحصیل شرط (تعویض یا تطهیر بدن یا لباس یا بیرون آوردن لباس) بدون انجام منافی مبطل نماز- نماز را تمام کند، صحیح است و اگر امکان ندارد، نماز باطل است (مراجع عظام تقلید^۱ بجز آیت الله سیستانی)
- در صورت امکان تحصیل شرط (تعویض یا تطهیر بدن یا لباس یا بیرون آوردن لباس) بدون انجام منافی مبطل نماز- نماز را تمام کند، صحیح است هر چند قسمتی از نماز را قبل از توجه، با نجاست خوانده باشد، و اگر امکان ندارد، بنابر احتیاط لازم نماز را دوباره با بدن و لباس پاک بخواند (آیت الله سیستانی).

۲- در تنگی وقت:

در صورت امکان بدون انجام دادن منافی بدن را تطهیر و لباس را تعویض یا تطهیر نماید و نماز را ادامه دهد و اگر ممکن نباشد، همان نماز را تمام کند، صحیح است (مراجع عظام تقلید).

ج) متوجه نجاست در بین نماز شده و شک دارد که در بین نماز ایجاد شده و یا از قبل بوده است:^۲
حکم آن مانند قسمت ب است.

نماز با شک در نجس بودن بدن یا لباس

کسی که در پاک بودن بدن یا لباس خود شک دارد چنانچه نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد که بدن یا لباسش نجس بوده، نماز او چه حکمی دارد؟^۳

- صحیح است (حضرت امام، آیت الله مکارم).
- چنانچه جستجو نماید و چیزی در آن نبیند و نماز بخواند نماز صحیح است ولی اگر جستجو نکرده باشد، بنابر احتیاط لازم باید نمازش را دوباره بخواند و چنانچه وقت گذشته، قضا نماید (آیت الله سیستانی).

نبود آب کافی برای تطهیر لباس و بدن

کسی که فقط یک لباس دارد، اگر بدن و لباسش هر دو نجس شود و به اندازه آب کشیدن یکی از آنها آب داشته باشد، برای نماز چه وظیفه ای دارد؟^۴

۵۹۷۸۸۵، تاریخ استفتاء: ۱۶/۰۸/۱۳۹۴

^۱ . قید "پیش از آنکه چیزی از نماز را بخواند، ملتفت شود" در توضیح المسائل آیت الله شبیری نیامده است.

^۲ . العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام النجاسه، فصل فی الصلوه فی النجس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۰۴ و م ۸۰۵ و م ۸۰۶؛ صافی، هدیة العباد، ج ۱، م ۵۶۴؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۲۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۳۳ و م ۹۳۴ و ۹۳۵؛ از امام خامنه ای استفتایی پیدا نشد.

^۳ . العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام النجاسه، فصل فی الصلوه فی النجس، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۰۷

^۴ . العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام النجاسه، فصل فی الصلوه فی النجس، م ۱۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۱۲؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء:

- چنانچه بتواند لباسش را بیرون آورد، باید بدن را آب بکشد و نماز را به دستوری که برای برهنگان گفته شد به جا آورد و اگر به واسطه سرما یا عذر دیگر نتواند لباس را بیرون آورد، در صورتی که نجاست هر دو مساوی باشد مثلاً هر دو بول یا خون باشد یا نجاست بدن شدیدتر باشد مثلاً نجاستش بول باشد که باید دو مرتبه آن را آب کشید، احتیاط واجب آن است که بدن را آب بکشد و اگر نجاست لباس بیشتر یا شدیدتر باشد هر کدام از بدن یا لباس را بخواهد می‌تواند آب بکشد. (حضرت امام).
- اگر امکان برهنه شدن و خواندن نماز در آن حال - به دستور نماز برهنگان - را ندارد، با همان لباس نجس نماز بخواند، و بدنش را تطهیر کند (امام خامنه ای^{۴۷}).

- بنابر احتیاط لازم بدن را آب کشیده و با لباس نجس نماز بخواند و بنابر احتیاط واجب جایز نیست که لباس را آب کشیده و با بدن نجس نماز بخواند ولی در صورتی که نجاست لباس بیشتر یا شدیدتر باشد - مثل آن که نجاست لباس ادرار باشد و اگر فرد بخواهد با آب خیلی که در اختیار دارد آن را آب بکشد باید دو بار آن را بشوید و نجاست بدن، خون باشد که یک مرتبه آب کشیدن آن کافی است - یا آن که عنوان دیگری هم غیر از نجاست، که در لباس نمازگزار ممنوع است، داشته باشد، مثل آن که نجاست لباس، خون یکی از درندگان باشد، در این صورت‌ها فرد مخیر است هر کدام را می‌خواهد آب بکشد (آیت الله سیستانی).

- بنابر احتیاط لازم بدن را آب کشیده و با لباس نجس نماز بخواند (آیت الله مکارم).

کم کردن نجاست از لباس یا بدن نمازگزار که امکان تطهیر ندارد

اگر موضعی از لباس یا بدن نمازگزار نجس است و نتواند نجاست لباس یا بدن را به طور کامل از بین ببرد ولی بتواند آن را کم کند، چه وظیفه ای دارد؟^۱

- تطهیر مقداری که توانایی دارد، کافی است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

اضطرار در پوشیدن لباس نجس

اگر نمازگزار فقط لباس نجس در اختیار دارد، وظیفه او برای نماز چیست؟^۲

الف) اگر نمی‌تواند لباس نجس را بیرون بیاورد (ناچار است) مثلاً به واسطه سرما نمی‌تواند لباس را بیرون بیاورد:

۴۸۴۳۹، تاریخ استفتاء: ۸/۰۲/۱۳۹۵

^۱ العروه الوثقی، کتاب الطهاره، احکام النجاسه، فصل فی الصلوه فی النجس، م: ۹؛ شبیری، توضیح المسائل، م: ۸۲۱

^۲ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، م: ۳۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج: ۱، م: ۸۱۳؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج: ۲، م: ۵۳۳؛ صافی، هدایه العباد، م: ۵۶۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج: ۱، درس: ۲۹، شرایط لباس نمازگزار، مواردی که لازم نیست بدن یا لباس نمازگزار پاک باشد؛

شبیری، توضیح المسائل، اقتباس از م: ۸۱۳ و استفتائات، ج: ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، اقتباس از نماز با بدن و لباس نجس

- با همان لباس نماز را بخواند (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم).
(ب) اگر می تواند لباس نجس را بیرون بیاورد:

- باید نماز را به دستور نماز برهنگان بخواند (حضرت امام).

- با همان لباس نماز را بخواند (آیات عظام سیستانی، مکارم).

نجاساتی که وجود آنها در نماز بخشیده شده است

مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد

اگر بدن یا لباس نمازگزار نجس باشد، در چه مواردی نماز او با بدن یا لباس نجس صحیح است؟^۱

مشهور فقهاء می فرمایند: در چند مورد اگر بدن یا لباس نمازگزار نجس باشد، نماز شخص صحیح است:

۱. به واسطه زخم یا جراحت یا دُمَلی که در بدن او است لباس یا بدنش به خون آلوده شده باشد.

۲. بدن یا لباس او به مقدار کمتر از درهم به خون آلوده باشد.

۳. لباسهای کوچک او مانند جوراب و عرقچین نجس باشد.

۴. چیز نجس همراه نماز گزار باشد.

۵. لباس زنی که پرستار بچه است نجس شده باشد.

۶. ناچار باشد با بدن یا لباس نجس نماز بخواند.

نکته: توضیح موارد فوق و اختلاف نظر مراجع، در ادامه بیان خواهد شد.

مورد اول: خون جراحت یا زخم یا دُمَل

تطهیر خون زخم یا جراحت یا دمل برای نماز

اگر لباس نمازگزار آغشته به خون زخم یا جراحت یا دمل خارجی باشد، یا آن که در اجزاء بیرونی بدنش زخم و مانند آن باشد، آیا برای نماز تطهیر آن ها لازم است؟

- تا وقتی که زخم یا جراحت یا دمل خوب نشده است چنانچه شرایط ذیل موجود باشد شخص می تواند با آن خون نماز بخواند

هر چند خون مذکور بیشتر از درهم باشد و با چرک یا زردابه یا عرق های متعارف اطراف آن مخلوط شده باشد و هم چنین

است اگر دوائی که روی زخم گذاشته اند و نجس شده، در بدن یا لباس او باشد (مراجع عظام تقلید).^۲

۱. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة و م؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۴۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد

۲. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الاول من الامور و م؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۴۹؛ امام خامنه ای، رساله

بیان شرایط :

(۱) زخم و جراحت قابل توجه بوده و ثبات و استقرار داشته باشد و عرفاً از زخم‌های جزئی محسوب نشود. بنابراین اگر خون در بدن یا لباس نمازگزار مربوط به بریدگی و زخم جزئی باشد طوری که آن زخم و بریدگی به زودی خوب می‌شود، نماز او با این خون باطل است مگر اینکه شرایط خون کمتر از درهم را داشته باشد (مراجع عظام تقلید).^۱

(۲) خون از زخم یا دمل و اطراف آن که عرفاً تابع زخم یا دمل محسوب می‌شود، به جای دیگر سرایت نکرده باشد. بنابراین اگر جایی از بدن یا لباس که با زخم فاصله دارد به رطوبت زخم نجس شود، جایز نیست با آن نماز بخواند (مراجع عظام تقلید).^۲

(۳) آب کشیدن بدن یا لباس و یا عوض کردن لباس مشقت داشته باشد. بنابراین خون زخم یا جراحت یا دُملی که در بدن یا لباس نمازگزار است:^۳

- چنانچه طوری است که آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای نوع (بیشتر) مردم یا برای خصوص او سخت و حرجی است، تا وقتی که زخم یا جراحت یا دُمّل خوب نشده است، می‌تواند با آن خون نماز بخواند و الا بنابر احتیاط واجب آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای نماز لازم است (حضرت امام).

- چنانچه طوری است که آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس معمولاً یا برای این شخص سخت است، تا وقتی که زخم یا جراحت یا دُمّل خوب نشده است، می‌تواند با آن خون نماز بخواند (امام خامنه‌ای).

- رعایت این شرط واجب نیست هرچند موافق احتیاط مستحب می‌باشد (آیت الله سیستانی).

- چنانچه طوری است که آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای او سخت است، تا وقتی که زخم یا جراحت یا دُمّل خوب نشده است، می‌تواند با آن خون نماز بخواند (آیت الله مکارم).

رسیدن رطوبت به خون زخم یا جراحت یا دمل

اگر رطوبتی از خارج به زخم یا جراحت یا دمل برسد و سبب شود خون به اطراف زخم سرایت کند، آیا بخشیده شده است؟^۴

- بخشیده نشده است مگر اینکه شستن آن حرجی باشد (حضرت امام).

آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد.

۱. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الاول من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۰؛ امام خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد.

۲. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الاول من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۱؛ امام خامنه‌ای، آدرس پیدا شود

۳. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الاول من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۴۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۵۷۷؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۵۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۵۵۵؛ خوئی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل م ۴۴۳، الاول؛ امام خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد.

۴. در استفتایی تعبیر "مشقت و حرج نوعی و یا شخصی" آمده است (شماره استفتاء: ۶۰۵۳۳۳، تاریخ استفتاء: ۰۹/۰۹/۱۳۹۴).

۵. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الاول من الامور، م ۱؛

- بنابر احتیاط واجب بخشیده نشده است مگر اینکه شستن آن حرجی باشد (آیات عظام سیستانی، مکارم).

سرایت خون زخم یا جراحت یا دمل به اطراف آن

اگر در وقت معالجه بدن انسان به خون زخم یا جراحت یا دمل آلوده شود یا خون به صورت غیر متعارف به اطراف سرایت کند مثل اینکه با دستمالی خون را به جای دیگر انتقال دهد، آیا بخشیده شده است؟^{۴۸-۱}

- فقط مقدار متعارف اطراف زخم یا جراحت یا دمل که آلوده شده است، بخشیده شده و غیر از آن معفو نیست (مراجع عظام تقلید).

خون دماغ

آیا خون دماغ حکم خون زخم های داخلی را دارد؟^{۴۹-۲}

خون دماغ خون زخم به حساب نمی آید لذا مثل زخم و دمل معفو نیست مگر اینکه شرایط خون کمتر از درهم را داشته باشد (حضرت امام، امام خامنه ای و آیات عظام سیستانی، مکارم).

مورد دوم: خون کمتر از درهم

معفو بودن خون کمتر از درهم در بدن یا لباس نمازگزار

خون کمتر از درهم که در نماز بخشیده شده است، آیا این خون اگر در لباس باشد، بخشیده شده است یا فرقی بین لباس و بدن وجود ندارد؟^{۳-۴}

فرقی بین لباس و بدن وجود ندارد (مراجع عظام تقلید).

اندازه درهم از لحاظ مساحت

خون کمتر از درهم که در نماز بخشیده شده است، مقدارش تقریباً چه اندازه است؟^۵

-
۱. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الاول من الامور، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از م ۸۵۱؛
 ۲. العروة الوثقی، ج ۱، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الاول من الامور، م ۴؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۸۶۰؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۶۰؛ صافی، جامع الأحکام، ج ۱، س ۲۵۸؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۵۴۷؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۹۸۰۵۰، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۹/۱۳۹۳ و شماره استفتاء: ۷۱۶۸۵۹، تاریخ استفتاء: ۰۴/۰۹/۱۳۹۵
 ۳. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد.
 ۴. نظر ایت الله مکارم از توضیح المسائل جدید ایشان نوشته شده است که با العروة الوثقی مخالف است.
 ۵. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور؛ حضرت امام، کتاب الطهارة، فصل فی النجاسات، القول فیما یعفی عنه فی الصلاة، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۴۸؛ فاضل، الاحکام الواضحة، م ۴۵۵؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۵۸۴؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد.

- درهم به اندازه بند سر انگشت سبابه (انگشت شهادت یا اشاره) ^۱ می‌شود (حضرت امام ^۲، امام خامنه ای، آیت الله مکارم).
- بنابر احتیاط واجب درهم باید به اندازه بند سر انگشت ابهام (انگشت شست) حساب شود (آیت الله سیستانی).

شک در مقدار مساحت خون

- اگر نمازگزار شک کند خونی که در بدن و لباسش است به اندازه درهم است یا نه، آیا این خون برای نماز بخشیده شده است؟^۳
- بخشیده شده است مگر آن که قبلاً به مقدار درهم یا بیشتر از آن بوده و الآن شک کند که کمتر از درهم شده است یا نه (حضرت امام، آیت الله سیستانی).
 - بنابر احتیاط واجب برای نماز بخشیده شده نیست (آیت الله مکارم).

انواع خونهای کمتر از درهم

- آیا هر خونی که در بدن و لباس نمازگزار مقدارش کمتر از درهم باشد برای نماز بخشیده شده است؟^۴
- بعضی از خون ها چنانچه در بدن یا لباس نمازگزار باشند حتی اگر کمتر از درهم نیز باشند، برای نماز (به فتوا یا احتیاط واجب) باید تطهیر شوند که در ادامه بطور تفصیل بیان می شود (مراجع عظام تقلید).

توضیح اقسام خون به تفکیک نوع خون

- اقسام خونهای کمتر از درهم و حکم هر کدام را نسبت به بخشیده بودن آن ها در نماز بیان کنید.^۵

خون حیض

- نماز باطل است (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم).

خون نفاس

- نماز باطل است (حضرت امام).

۱. شایان ذکر است که بند سر انگشت سبابه تقریباً به اندازه یک اشرفی یا به اندازه سطح یک دو ریالی می‌شود به همین خاطر برخی از مراجع مثل مرحوم امام و آیت الله نوری در رساله فارسی می‌فرمایند: یک درهم تقریباً به اندازه یک اشرفی می‌باشد ولی در عروه می‌فرمایند: یک درهم تقریباً به اندازه بند سر انگشت سبابه است یا آیت الله فاضل در رساله فارسی می‌فرمایند: یک درهم به اندازه سطح یک دو ریالی می‌شود ولی در عروه می‌فرمایند: یک درهم تقریباً به اندازه بند سر انگشت سبابه است. همچنین آیت الله صافی در توضیح المسائل، درهم را به اندازه یک اشرفی بیان کرده اند.

۲. نظر حضرت امام از تحریر الوسیله ذکر شده است درحالیکه در العروه الوثقی به صورت احتیاط واجب بیان شده است.

۳. العروه الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور، ۳؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۴۹؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۵۵۸؛ صافی، هدیة العباد، ج ۱، م ۵۷۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۵۳

۴. العروه الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۵؛

۵. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست بدن و لباس نمازگزار پاک باشد.

- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم).

خون استحاضه

- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم).

خون حیوان نجس العین (سگ و خوک)

- نماز خواندن با آن اشکال ندارد (حضرت امام).
- نماز باطل است (امام خامنه ای)
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله سیستانی).

خون کافر

- نماز خواندن با آن اشکال ندارد (حضرت امام).
- بنابر احتیاط واجب با خون کافر غیر کتابی نماز باطل است (سیستانی)
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم).

خون مردار

- نماز خواندن با آن اشکال ندارد (حضرت امام).
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

خون حیوان حرام گوشت

- نماز خواندن با آن اشکال ندارد (حضرت امام).
- نماز باطل است (امام خامنه ای).
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

خون بدن انسان (غیر کافر) یا خون حیوان حلال گوشت

- نماز خواندن با آن اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید).

شک در نوع خون کمتر از درهم

اگر شخص در نوع خون کمتر از درهم (یقین دارد کمتر از درهم است) شک کند که آیا از مستثنیات است یا نه، آیا این خون برای نماز بخشیده شده است؟^۱

۱. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فیما یغفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور، م ۳؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۴۹؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۵۵۸؛ صافی، هدیة العباد، ج ۱، م ۵۷۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۵۱

- با این خون می شود نماز خواند (حضرت امام، آیت الله سیستانی).

- بنابر احتیاط واجب این خون برای نماز بخشیده نشده است (آیت الله مکارم).

روش محاسبه مقدار خون در لباس های آستر دار و بدون آستر

اگر دو طرف لباس خونی شود یا لباس و آستر آن خونی شود، آیا دو طرف یک خون حساب می شود یا باید هر کدام را جداگانه حساب کرد؟

الف) خون روی لباس بی آستر ریخته شده و از آن جا به پشت آن رسیده است^۱:

- یک خون حساب می شود (و آن طرفی که مساحت خون بیشتر است را باید محاسبه نمود.^۲) (حضرت امام، آیت الله سیستانی).

- اگر ضخامت پارچه لباس زیاد باشد حکم به این که هر دو طرف یک خون حساب شوند مشکل است اما اگر پارچه زیاد ضخیم نباشد و از یک طرف به طرف دیگر سرایت کند، پشت و روی آن، یکی محسوب می شود (آیت الله مکارم).

ب) خون روی لباس بی آستر ریخته شده و همان موضع از پشت لباس نیز جداگانه خونی شده است^۳:

- بنابر احتیاط واجب باید هر کدام را جدا حساب نمود (حضرت امام).

- باید هر کدام را جدا حساب نمود (آیات عظام سیستانی، مکارم).

ج) خون روی لباسی که آستر دارد ریخته شده و به آستر آن رسیده و یا روی آستر ریخته شده و از آن جا روی لباس خونی شده است یا از لباسی به لباس دیگر رسیده است^۴:

- باید هر کدام را جدا حساب نمود (اکثر مراجع).

- باید هر کدام را جدا حساب نمود مگر در صورتی که متصل به هم باشند به طوری که در نزد عرف یک خون حساب شود (آیت الله سیستانی).

مخلوط شدن خون با رطوبت

اگر به خون بدن یا خون لباسی که مقدار آن از درهم کمتر است رطوبتی برسد، نماز با آن چه حکمی دارد؟^۵

۱- مجموع خون و رطوبت به اندازه درهم یا بیشتر از آن است: نماز با آن باطل است (مراجع عظام تقلید).

۱. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور، م؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۶؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۵۵۷

۲. شایان ذکر است قید "آن طرفی که مساحت خون بیشتر است را باید محاسبه نمود" در العروة الوثقی ذکر شده است.

۳. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور، م؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۶

۴. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور، م؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۷

۵. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الثانی من الامور، م ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۵۸

۲- مجموع خون و رطوبت کمتر از درهم است و رطوبت از حدود خون تجاوز کرده است:

- بنابر احتیاط واجب نماز با آن باطل است (حضرت امام).

- نماز با آن باطل است (آیت الله سیستانی).

- چنانچه رطوبت در خون مستهلک شده باشد بنابر احتیاط واجب باطل است و الا به فتوا نماز باطل است (آیت الله مکارم).

۳- مجموع خون و رطوبت کمتر از درهم است و رطوبت از حدود خون تجاوز نکرده است:

- بنابر احتیاط واجب نماز خواندن با آن جایز نیست مگر آن که رطوبت در خون مستهلک شود و از بین برود (حضرت امام، امام خامنه ای).

- نماز خواندن با آن اشکال ندارد (آیات عظام سیستانی، مکارم).

مورد سوم: لباسهای کوچک نمازگزار

حکم نماز با لباسهای کوچک نجس شده

لباسهای کوچک نمازگزار مثل عرقچین و جوراب و دستکش یا عینک و انگشتر و النگو و مانند این ها اگر نجس باشند (با رعایت سایر شرایط لباس نمازگزار مثل اینکه از اجزای مردار نباشد)، آیا نماز با آنها صحیح است؟^۱

- نجاست این لباس ها ضرری به نماز نمی رساند (مراجع عظام تقلید).

مصدق لباس کوچک

به چه لباس هایی لباس کوچک گفته می شود؟^۲

- لباس کوچک به لباس هایی می گویند که با آنها به تنهایی (بدون کمک گرفتن از چیز دیگری و بدون ایجاد تغییر در آن ها مانند بریدن و باز کردن دوخت آن و مانند آن^۳) عورت را نمی توان پوشاند (مراجع عظام تقلید).

مورد چهارم: همراه داشتن (محمول) عین نجس یا متنجس

محمول متنجس که نمی توان با آن عورت را پوشاند

اگر چیز متنجسی همراه نماز گزار باشد و با آن نمی شود به تنهایی عورت را پوشاند، نماز چه حکمی دارد؟^۴

۱. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الثالث من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست لباس یا بدن نمازگزار پاک باشد، مورد سوم

۲. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الثالث من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست لباس یا بدن نمازگزار پاک باشد، مورد سوم

۳. شایان ذکر است به پارچه پیچیده شده مثل عمامه و مانند آن که هر گاه از هم باز شود ستر عورت می کند، لباس کوچک نمی گویند مگر آن که بعد از پیچیدن او را بدوزند که حکم کلاه پیدا کند (العروة الوثقی، ج ۱، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الثالث من الامور).

۴. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوة، الرابع من الامور؛ حضرت امام، تحریر الوسيلة، ج ۱، کتاب الطهارة، فصل فی القول فیما

- همراه بودن چیز نجسی که نمی شود عورت را با آن پوشاند مانند دستمال کوچک و کلید و چاقو و پول نجس مانعی ندارد (مراجع عظام تقلید).

محمول متنجس که می توان با آن عورت را پوشاند

اگر چیز متنجسی همراه نماز گزار باشد و با آن می شود عورت را پوشاند، نماز چه حکمی دارد؟^۱

- بنابر احتیاط واجب محمول متنجسی که با آن می شود عورت را پوشاند، همراه نماز گزار نباشد (حضرت امام).
- نماز صحیح است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

محمول نجس

اگر عین نجس مانند خون همراه نماز گزار باشد، نماز چه حکمی دارد؟^۲

- بنابر احتیاط واجب اعیان نجس همراه نماز گزار نباشند (حضرت امام).
- همراه داشتن عین نجس در نماز اشکال ندارد البتّه در مورد اجزاء درندگان و سایر حیوانات حرام گوشت، شرط است که چیزی از آن بر بدن یا لباس نماز گزار که قابلیت پوشاندن را دارد نباشد مثلاً آن ها را در جیبش بگذارد یا آن ها را در قوطی قرار دهد و همراهش باشد (آیت الله سیستانی).
- همراه داشتن عین نجس مانعی ندارد مگر در اجزاء حیوان حرام گوشت و یا عین نجس خشکی که بر لباس یا بدن واقع شده باشد - مانند آنکه باد نجاست خشکی را روی لباس یا بدن او بریزد - که بنابر احتیاط واجب نباید همراه نماز گزار باشد (آیت الله مکارم).

مورد پنجم: لباس پرستار بچه

آیا نجاست لباس پرستار بچه، برای نماز بخشیده شده است؟ و چه شرائطی دارد؟^۳

-
- یعنی عنه فی الصلاة، الرابع؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۵۶۱؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۵۱؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۵۸۴؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۸۷۰؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، مواردی که لازم نیست لباس یا بدن نماز گزار پاک باشد، مورد سوم.
۱. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الرابع من الامور؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۵۶۱؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۵۱؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۵۸۴؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۸۷۰؛
- تحریر الوسيلة، ج ۱، کتاب الطهارة، فصل فی القول فیما یعفی عنه فی الصلاة، بخش الثالث و سیستانی، کتاب الطهارة، م ۴۵۱ و
۲. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الرابع من الامور؛ حضرت امام، تحریر الوسيلة، ج ۱، کتاب الطهارة، فصل فی القول فیما یعفی عنه فی الصلاة، الرابع؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۵۶۱؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۴۵۱؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۵۸۴؛ فاضل، الاحکام الواضحة، م ۴۵۶
۳. العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة، الخامس و م ۱ و م ۲؛ حضرت امام، تحریر الوسيلة، کتاب الطهارة، نجاساتی که در نماز بخشیده شده است، مورد پنجم؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۵۸۵؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، فصل فیما یعفی عنه فی الصلوة من النجاسات، الرابع؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۵۶۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۳؛ نوری، توضیح المسائل، م ۸۶۴؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۸۷۱؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۷۸۸

به فتوای بعضی از مراجع عظام تقلید، با شرایطی نجاست لباس پرستار بچه بخشیده شده است که در ادامه به تفکیک فتاوی، شرایط مساله بیان می شود:

- شرایط: ۱. پرستار، زن باشد مادر یا غیر مادر بچه. ۲. لباس با ادرار بچه نجس شده باشد. ۳. پرستار بیشتر از یک لباس نداشته باشد یا اگر بیشتر از یک لباس دارد ناچار باشد که همه آنها را بپوشد. شایان ذکر است: ۱. باید حتماً در شبانه روز یک مرتبه لباس خود را آب بکشد. و بنابر احتیاط واجب این تطهیر برای اولین نمازی که لباسش پیش از آن نجس شده باشد. ۲. تفاوتی ندارد بچه پسر باشد یا دختر. ۳. این حکم اختصاص به لباس دارد و شامل بدن نمی شود (حضرت امام).
- پرستار بچه خصوصیتی ندارد که خواسته باشد نجاست لباس او بخشیده شود، بلکه تطهیر لباس برای او هم مثل دیگران واجب است بلی اگر تطهیر برای او حرج شخصی داشته باشد، نجاست لباس و بدنش بخشیده شده است. بنابراین حکم دائر مدار حرج شخصی خواهد بود (آیت الله سیستانی).
- شرایط: ۱. پرستار، زن باشد مادر یا غیر مادر بچه. ۲. لباس با ادرار بچه نجس شده باشد. ۳. پرستار بیشتر از یک لباس نداشته باشد یا اگر بیشتر از یک لباس دارد ناچار باشد که همه آنها را بپوشد. ۴. نتواند به آسانی لباس دیگری تهیه کند. شایان ذکر است: ۱. باید حتماً در شبانه روز یک مرتبه لباس خود را آب بکشد، و بنابر احتیاط واجب این تطهیر برای اولین نمازی که لباسش پیش از آن نجس شده، باشد. ۲. تفاوتی ندارد بچه پسر باشد یا دختر. ۳. در ملحق شدن بدن زن مریبه به لباس در حکم عفو، اشکال است اگر چه که خالی از وجه نیست. ۴. هرگاه بتواند با وسایلی مثل پوشکهای معمولی جلوی سرایت نجاست را بگیرد، باید این کار را انجام دهد (آیت الله مکارم).

مورد ششم: حالت اضطرار و ناچاری

نماز خواندن با بدن یا لباس نجس در حال اضطرار و ناچاری چه حکمی دارد؟^۱
نماز خواندن با بدن یا لباس نجس در حال اضطرار و ناچاری اشکال ندارد (مراجع عظام تقلید).

شرط دوم لباس نماز گزار (لباس مباح)

مباح بودن لباس نماز گزار

آیا لباس نماز گزار باید مباح باشد؟^۲

۱. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فیما یغنی عنه فی الصلوه، السادس من الامور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۸۴۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، واردی که لام نیست بدن یا لباس نماز گزار پاک باشد، مورد چهارم

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۰؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، فصل فی مقدمات الصلوه، المقدمه الثالثه، م ۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرط دوم لباس نماز گزار

- لباس نمازگزار باید مباح باشد (حضرت امام، امام خامنه ای).
- لباس نمازگزار بنابر احتیاط واجب مباح باشد (آیات عظام سیستانی، مکارم).
- نکته:** محدوده لباسی که باید مباح باشد، در مساله بعد خواهد آمد.

مباح بودن تمام لباس های نمازگزار

آیا شرط مباح بودن برای همه لباسهای نمازگزار است؟^۱

- همه لباسهای نمازگزار حتی لباس غیر ساتر باید مباح باشد (حضرت امام، آیت الله مکارم).
- لباس نمازگزار که با آن عورتین خود را می پوشانند، بنابر احتیاط واجب، باید غصبی نباشد ولی در اشیاء کوچکی که به تنهایی عورتین را نمی پوشانند و همچنین لباسی که نمازگزار آنها را پوشیده ولی ساتر (لباس) مباح دیگری در زیر آن دارد که عورتین را پوشانده باشد، در تمام این صورتهای غصبی بودن آنها به نماز ضرری ندارد، هرچند احتیاط مستحب در ترک است (آیت الله سیستانی).

نماز در لباس غصبی

علم به حرمت غصب و بطلان نماز در لباس غصبی

- کسی که می داند پوشیدن لباس غصبی حرام است، اگر عمداً در لباس غصبی یا در لباسی که نخ یا دگمه یا چیز دیگر آن غصبی است نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۲
- باید نماز را با لباس غیر غصبی اعاده نماید (حضرت امام، امام خامنه ای).
 - اگر لباس غصبی ساتر باشد (طبق تفصیلی که گذشت)، نماز بنابر احتیاط واجب باطل است (آیت الله سیستانی).
 - بنابر احتیاط واجب نماز را با لباس غیر غصبی اعاده نماید (آیت الله مکارم).

علم به حرمت غصب و جهل به بطلان نماز در لباس غصبی

- کسی که نمی داند با لباس غصبی نماز باطل است - هرچند می داند پوشیدن لباس غصبی حرام است - اگر عمداً با لباس غصبی نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۳

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۱۵؛ سیستانی، توضیح

المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۴؛ وحید، توضیح المسائل جدید، ج ۱، م ۸۲۱

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۱۵؛ خوئی و وحید، منهاج

الصالحین، ج ۲، کتاب الصلوه، المقصد الثالث: الستر و الساتر، فصل الثانی یعتبر فی لباس المصلی أمور، الثانی: الإباحه؛ امام خامنه ای، اقتباس از رساله

آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرط دوم لباس نمازگزار؛ شبیری، توضیح المسائل جدید، م ۸۲۳

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۱۶؛

- نماز باطل است (حضرت امام).
- اگر بالفعل سائر باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم).

جهل به حرمت غضب و خواندن نماز با لباس غصبی

- کسی که نمی داند غضب کردن حرام است و با لباس غصبی نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۱
- نماز صحیح است (حضرت امام، امام خامنه ای).
 - اگر جاهل مقصر باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیات عظام سیستانی^۲، مکارم).

نماز با لباس غصبی بخاطر جهل به موضوع

اگر نمازگزار از غصبی بودن لباسی اطلاع نداشته باشد، و با آن لباس نماز بخواند و بعد از نماز متوجه شود که لباس غصبی بوده است، نمازش چه حکمی دارد؟^۳

نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نماز با لباس غصبی بخاطر فراموشی

اگر کسی بخاطر فراموشی، با لباس غصبی نماز بخواند، و بعد از نماز متوجه شود، نمازش چه حکمی دارد؟^۴

الف) خودش غاصب نیست: نمازش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

ب) خودش غاصب است:

- به احتیاط واجب باید آن نماز را اعاده کند (حضرت امام، آیت الله سیستانی^۵).
- در صورتی که از غضب توبه نکرده باشد نماز او بنابر احتیاط واجب باطل است، و اگر توبه کرده باشد نماز صحیح است (آیت

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و السائر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلوه، المقصد الثالث: الستر و السائر، فصل الثانی یمتد فی لباس المصلی أمور، الثانی: الإباحة؛ فاضل، الاحکام الواضحه، قبل از م ۵۲۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۸؛ امام خامنه ای، اقتباس از رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرط دوم لباس نمازگزار

^۲. در صورتی که سائر بالفعل باشد.

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و السائر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۱۷؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرط دوم لباس نمازگزار

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و السائر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلوه، المقصد الثالث: الستر و السائر، فصل الثانی یمتد فی لباس المصلی أمور، الثانی: الإباحة؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۱۷؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرط دوم لباس نمازگزار

^۵. در صورتی که سائر بالفعل باشد.

الله مکارم).

اطلاع از غصبی بودن لباس در بین نماز

اگر نمازگزار از غصبی بودن لباسی اطلاع نداشته باشد، و با آن لباس نماز بخواند و در بین نماز متوجه شود که لباسش غصبی بوده است، نمازش چه حکمی دارد؟^۱

الف: لباسی که ساتر نیست

اگر چیز دیگری عورت او یا آنچه در حکم عورت است را پوشانده باشد و بتواند فوراً یا بدون این که موالات یعنی پی در پی بودن اجزای نماز، به هم بخورد لباس غصبی را بیرون آورد، لازم است این کار را انجام دهد و باید مواظب باشد که از قبله منحرف نشود و در این صورت نمازش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

ب: لباسی که ساتر است و ساتر مباح دیگری هم ندارد

۱- وسعت وقت: نماز را بشکند هر چند به مقدار یک رکعت نماز وقت داشته باشد و با لباس غیر غصبی نماز بخواند (مراجع عظام تقلید).^۲

۲- تنگی وقت: باید لباس را در حال نماز بیرون آورد و ادامه نماز را به دستور نماز برهنگان انجام دهد (مراجع عظام تقلید).^۳

نماز با لباسی که خمس آن داده نشده

لباس را با عین پولی خریده که خمس یا زکات آن داده نشده

اگر با عین پولی که خمس یا زکات آن را نداده، لباس بخرد، نماز خواندن در آن لباس چه حکمی دارد؟^۴

- حکم نماز با لباس غصبی را دارد (حضرت امام، آیت الله مکارم).
- نماز صحیح است (امام خامنه ای).^۵
- اگر با عین مالی که زکات آن را نداده، لباس بخرد، نماز خواندن با آن لباس صحیح است اما اگر با عین پولی که خمس آن را نداده، لباس بخرد چنانچه فروشنده شیعه دوازده امامی باشد، پول را مالک شده و خمس از پول به لباس منتقل می شود و حکم نماز خواندن در آن لباس قبل از پرداخت خمس، حکم نماز خواندن در لباس غصبی می باشد و اما در صورتی که

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، م ۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۸۱۸؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۷

^۲. نظر امام خامنه ای و آیت الله بهجت پیدا نشد.

^۳. نظر امام خامنه ای و آیت الله بهجت پیدا نشد.

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، م ۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۰؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۹؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۳۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۰؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۹؛ شبیری، توضیح المسائل جدید، م ۸۲۸؛ امام خامنه ای، استفتاء از سایت، شماره استفتاء: ۹۰۲۰۱۴، تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۵/۱۳۹۷

فروشنده شیعه دوازده امامی نباشد، صحیح بودن معامله در یک پنجم آن، بستگی به اجازه حاکم شرع دارد؛ اگر حاکم شرع اجازه دهد، حکم نماز خواندن در آن لباس مانند حالت قبل (فروشنده شیعه دوازده امامی باشد) است و اگر اجازه ندهد، معامله نسبت به یک پنجم، باطل می‌باشد و در این حالت، چنانچه فروشنده با وجود اطلاع از باطل بودن یک پنجم معامله، باز هم راضی به تصرف خریدار در لباس باشد، نماز خواندن در آن لباس جایز است و اگر رضایت فروشنده معلوم نباشد، نماز خواندن در این لباس، حکم نماز خواندن در لباس غصبی را دارد (آیت الله سیستانی).

لباس را به ذمه خریده است

اگر لباسی را به ذمه بخرد و در موقع معامله قصدش این باشد که از پولی که خمس یا زکاتش را نداده بدهد، پول آن را بدهد، نمازش چه حکمی دارد؟^۱

- نماز باطل است (حضرت امام).
- نماز صحیح است (امام خامنه ای^۲).
- نماز صحیح است ولی به علت تصرف در پول خمس نداده و تأخیر در پرداخت خمس آن گناهکار است و باید خمس پولی را که به فروشنده داده است، بپردازد (آیت الله سیستانی).
- اگر لباسی را نسبه بخرد و قصد داشته باشد که قیمت آن را از پولی که خمس یا زکات آن را نداده، بپردازد یا اصلاً بدهی خود را ندهد نمازش بنابر احتیاط واجب باطل است (آیت الله مکارم).

همراه داشتن وسیله غصبی (محمول غصبی) در نماز

آیا همراه داشتن شیء غصبی موجب بطلان نماز است؟^۲

- نماز صحیح است (حضرت امام، امام خامنه ای^۲، آیات عظام سیستانی^۳، مکارم).

^۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۰ و اقتباس از ج ۲، م ۱۷۹۶؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۹؛ شبیری، توضیح المسائل جدید، م ۸۲۸؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۵۹۶؛ صافی، جامع الأحکام، ج ۱، ص ۲۱۵، س ۷۷۵؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، مباح بودن، نماز با لباس خریداری شده با پول حرام، م ۱۲۴۲؛ امام خامنه ای، استفتاء از سایت، شماره استفتاء: ۹۰۴۷۵۱، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۶/۱۳۹۷

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثانی و م ۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۸۴؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۲۲؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۵۸۸؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، مباح بودن، همراه داشتن وسیله غصبی در نماز، م ۱۲۳۸؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۳۵۱۹۹، تاریخ استفتاء: ۲۳/۱۰/۱۳۹۶ و شماره استفتاء: ۷۹۲۶۷۳، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۵/۱۳۹۶

^۳. مانند چفیه یا دستمال بزرگ، یا لنگی که در جیب گذاشته شود هرچند بتوان با آنها عورت را پوشانید.

شرط سوم لباس نمازگزار (از اجزای مردار نباشد)

لباسی که از اجزای مردار تهیه شده

الف: مرداری که خون جهنده دارد

آیا می توان با لباسی که از اجزای حیوان مرده ای که خون جهنده دارد^۱، نماز خواند؟^۲

لباس نمازگزار باید از اجزاء حیوان مرده ای که خون جهنده دارد، نباشد (سیستانی: حتی بنابر احتیاط واجب لباس های کوچکی که به تنهایی نمی توان با آن عورتین را پوشانید) (مراجع عظام تقلید).

ب: مرداری که خون جهنده ندارد

آیا می توان با لباسی که از اجزای حیوان حلال گوشت مرده ای که خون جهنده ندارد مانند ماهی، نماز خواند؟^۳

- بنابر احتیاط واجب با آن نماز نخواند (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله مکارم).

- بنابر احتیاط مستحب با آن نماز نخواند (آیت الله سیستانی).

محمول مردار

الف: اجزایی که روح دارد

آیا همراه داشتن چیزی از مردار مانند گوشت و پوست آن که روح داشته در نماز - هرچند لباس او هم نباشد - موجب بطلان نماز می شود؟^۴

- بنابر احتیاط واجب موجب بطلان نماز است (حضرت امام، امام خامنه ای).
- اگر به عنوان محمول (چیزی که نمازگزار آن را با خود حمل می کند)، همراه نمازگزار باشد مثل اینکه آن را داخل قوطی یا پلاستیکی گذاشته باشد و در نماز حمل نماید، نمازش صحیح است (آیت الله سیستانی).
- موجب بطلان نماز است (آیت الله مکارم).

^۱. یعنی حیوانی که اگر رگش را ببرند خون از آن جستن می کند.

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۱؛ سیستانی، توضیح

المسائل جامع، ج ۱، م ۹۹۰؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۱؛ سیستانی، توضیح

المسائل جامع، ج ۱، م ۹۹۰؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۳۳؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث، م ۱۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۲؛ سیستانی،

توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۹۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار

ب: اجزایی که روح ندارد

اگر چیزی از مردار حلال گوشت مانند مو و پشم که روح ندارد همراه نماز گزار باشد، یا با لباسی که از آنها تهیه کرده‌اند، نماز بخواند، نماز چه حکمی دارد؟^۱

نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نماز با لباس های چرمی

چرم طبیعی

نماز با لباسهایی که از چرم طبیعی درست شده است، چه حکمی دارد؟

۱. چرمی که از دست مسلمان گرفته شده است، در حکم مذکی است (مراجع عظام تقلید).^۲

۲. چرمی که در بازار مسلمانان فروخته می شود، در حکم مذکی است (مراجع عظام تقلید).^۳

۳. چرمی که در بازار مسلمانان فروخته می شود ولی فروشنده اجناس را از کافر تهیه کرده است:^۴

- اگر بداند مسلمان رسیدگی نکرده است که از حیوانی است که ذبح شرعی شده یا خیر، نجس و نماز باطل است (امام ره).
- اگر احتمال دهید که حیوان ذبح اسلامی شده (یا شک دارد از حیوانی است که شرعاً تذکیه شده یا خیر) پاک است ولی تحقیق لازم نیست ولی تا زمانی که تذکیه شرعی آن را احراز نکرده اید همراه داشتن آن در نماز موجب بطلان نماز می شود (امام خامنه ای^{۵۳}).
- در صورتی که احتمال معقول داده شود مربوط به حیوانی است که ذبح شرعی شده، پاک می باشد و نماز خواندن با آن جایز است و چنانچه یقین یا اطمینان دارد که از حیوانی است که ذبح شرعی نشده، نجس و مردار محسوب می شود (آیت الله سیستانی).
- اگر بداند مسلمان رسیدگی نکرده است که از حیوانی است که ذبح شرعی شده یا خیر، نجس نیست هرچند نماز با آن باطل

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۳؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نماز گزار

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۹۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۷، نجاسات، مردار

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۹۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۷، نجاسات، مردار

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۹۵؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۵۳۴؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۳۹۷؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۹۳؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۹۵ و م ۹۶؛ امام خامنه ای، استفتاء از سایت، شماره استفتاء: ۸۲۶۷۷۸، تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۹/۱۳۹۶ و شماره استفتاء: ۸۵۱۰۸۱، تاریخ استفتاء: ۲۱/۱۲/۱۳۹۶

است (آیت الله مکارم).

۴. چرمی که اثر استعمال^۱ مسلمان در آن باشد، در حکم مذکی است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).^۲

۵. چرمی که از دست کافر گرفته شده است و سابقه ید مسلمان ندارد: در حکم عدم تذکیه است و نمی توان با آن نماز خواند (مراجع عظام تقلید).^۳

۶. چرمی که از دست فرد مجهول الحال (نمی دانیم مسلمان است یا کافر) در غیر بازار مسلمانان گرفته می شود:^۴

- محکوم به عدم تذکیه است و نمی توان با آن نماز خواند (حضرت امام).
 - محکوم به طهارت است و می توان با آن نماز خواند (آیت الله سیستانی).
 - اگر در بازار کفار باشد، بنابر احتیاط واجب نمی توان با آن نماز خواند (آیت الله مکارم).
۷. چرمی که در سرزمین اسلامی رها شده اما اثر استعمال مسلمان در آن نباشد:^۵
- محکوم به عدم تذکیه است و نمی توان با آن نماز خواند (حضرت امام).
 - محکوم به طهارت است و می توان با آن نماز خواند (آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز با لباسی که اجزای مردار تهیه شده

نماز خواندن بخاطر فراموشی

اگر از روی فراموشی با لباسی که از اجزای مردار تهیه شده است، نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟

- اگر لباس از مرداری تهیه شده است که خون جهنده دارد (خوئی؛ و بتوان با آن ستر عورت انجام داد)، نماز را دومرتبه بخواند و اگر از حیوانی است که خون جهنده ندارد، اعاده ندارد (حضرت امام، آیت الله مکارم).
- اگر لباس از مرداری تهیه شده است که خون جهنده دارد و فراموشی او بخاطر بی مبالاتی و سهل انگاری باشد، بنابر احتیاط واجب نماز را دومرتبه بخواند و اگر از حیوانی است که خون جهنده ندارد، اعاده ندارد (آیت الله سیستانی).

^۱ به نظر می رسد که استعمال باید بگونه ای باشد که نشان دهنده تذکیه است، مثلاً آن را ظرف آب و غذا قرار داده است.

^۲ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۳۹۷؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۹۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۳۴

^۳ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث، م ۱۰؛ صافی، توضیح المسائل، م ۹۶؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۵۳۴؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۵۲۲؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۳۹۸؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۹۵؛

^۴ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث، م ۱۰؛

^۵ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث، م ۱۰؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، اقتباس از

نماز خواندن با جهل به موضوع

اگر بخاطر جهل به موضوع با لباسی که از اجزای مردار تهیه شده است، نماز بخواند، چه حکمی دارد؟^۱

- نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز با لباسی که شک داشته باشد از اجزای مردار تهیه شده

آیا با لباسی که شک داشته باشد از اجزای مردار تهیه شده است یا خیر، می توان نماز خواند؟^۲

نمی توان با چنین لباسی نماز خواند و اگر نماز بخواند، صحیح نیست (حضرت امام^۳، آیات عظام خوئی، فاضل، مکارم، نوری). نماز صحیح است (آیت الله سیستانی).

شرط چهارم لباس نمازگزار (از اجزای حیوان حرام گوشت نباشد)

لباسی که از حیوان حرام گوشت تهیه شده

آیا می توان با لباسی که از حیوان حرام گوشت تهیه شده است، نماز خواند؟^۴

- لباس نمازگزار باید از حیوان حرام گوشت نباشد و اگر مویی از آن هم همراه نمازگزار باشد، نماز او باطل است (حضرت امام، امام خامنه ای).

- لباس نمازگزار (به استثنای چیزهای کوچکی که به تنهایی عورتین را نمی پوشاند مثل جوراب) باید از اجزای درندگان - بلکه بنابر احتیاط لازم، از مطلق حیوان حرام گوشت مثل خرگوش نیز - نباشد و همین طور چنین لباسی و نیز بدن نمازگزار نباید به ادرار و یا مدفوع، یا عرق یا شیر یا موهای آن حیوان، آلوده باشد ولی اگر موی حیوان حرام گوشت بسیار کم و ناچیز باشد مثلاً یک یا دو یا سه موی کوچک حیوان بر لباس نمازگزار باشد اشکال ندارد (آیت الله سیستانی).

- لباس نمازگزار باید از حیوان حرام گوشت نباشد و اگر مویی از آن هم همراه نمازگزار باشد، نماز او بنابر احتیاط واجب صحیح نیست (آیت الله مکارم).

پر پرنده حرام گوشت

آیا اگر پر پرنده حرام گوشت بر لباس یا بدن نمازگزار باشد، نمازش باطل است؟^۱

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث، م ۱۲

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الثالث، م ۱۲؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، فصل فی المقدمات الصلوه، المقدمه الثالثه فی الستر و الساتر، الثالث

^۳. شایان ذکر است نظر حضرت امام در العروه الوثقی به صورت احتیاط واجب بیان شده است.

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع؛ توضیح المسائل مراجع، م ۸۲۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۹۵؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۸، شرایط لباس نمازگزار، مورد چهارم

- باطل است (حضرت امام، امام خامنه ای^{۵۴}، آیت الله مکارم).

نکته: شایان ذکر است از کلیات اجزای حیوان حرام گوشت از سایر مراجع هم بطلان اقتباس می شود.

حیوان حرام گوشتی که خون جهنده ندارد

در لباس نماز گزار یا اجزاء آن آیا تفاوتی دارد که حیوان حرام گوشت خون جهنده داشته باشد یا خیر؟^۲

- تفاوتی ندارد و نماز باطل است (حضرت امام، آیات عظام خوئی، فاضل، بهجت، وحید، صافی، نوری).
- اجزاء حیوانی که خون جهنده ندارد، در نماز اشکالی ندارد (آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب از اجزاء حیوانی که خون جهنده ندارد، اجتناب شود (آیت الله مکارم).

محمول حرام گوشت

اگر از اجزای حیوان حرام گوشت داخل جیب نماز گزار باشد، حکم نمازش چیست؟^۳

- باطل است (حضرت امام).
- اگر چیزی از آنها را مثلاً در قوطی یا پلاستیک گذاشته و با خود حمل نماید، اشکال ندارد (آیت الله سیستانی).
- جایز است (آیت الله مکارم).

نماز با لباسی که از حیوان حرام گوشت تهیه شده

نماز خواندن بخاطر فراموشی

اگر فراموش کند که لباس از حیوان حرام گوشت تهیه شده است و با آن نماز بخواند، تکلیف چیست؟^۴

- بنابر احتیاط واجب باید آن نماز را دو باره بخواند (حضرت امام).
- نماز صحیح است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز خواندن با جهل به موضوع

اگر با لباسی که نمی داند از حیوان حرام گوشت است نماز بخواند تکلیف نمازش چیست؟^{۵-۵۵}

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۴؛

^۲ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۶۹۴؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، فصل فی لباس المصلی، الرابع؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۷۲؛

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع، م ۱۶. منهاج الصالحین، خوئی و وحید ج ۲، فصل فی لباس المصلی، الرابع؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۹۹۵؛

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع، م ۱۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۰. در این مورد از آیت الله بهجت چیزی یافت نشد.

نمازش صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نماز خواندن با جهل به حکم

اگر از روی جهل به حکم در لباسی که از حیوان حرام گوشت تهیه شده نماز بخواند حکم چیست؟^۲
اگر مقصر باشد اعاده لازم است و الا لازم نیست (آیت الله سیستانی).

استثنائات لباس تهیه شده از حیوان حرام گوشت

لباسی که از پوست سنجاب تهیه شده

آیا می توان با لباسی که از پوست سنجاب تهیه شده، نماز خواند؟^۳

- نماز جایز است (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).

- بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (آیت الله مکارم).

لباسی که از خز^۴ تهیه شده

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع، م ۱۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۰؛ امام خامنه ای،

شماره استفتاء: ۸۱۰۳۴۵، تاریخ استفتاء: ۱۸/۰۷/۱۳۹۶

۲. خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۲۳؛ ۲۳؛ فاضل، الاحکام الواضحه، م ۵۲۹

۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع، م ۱۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۹

۴. خز نام حیوانی حرام گوشت است.

آیا می توان با لباسی که از خز تهیه شده، نماز خواند؟^۱

- نماز جایز است (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله مکارم).

- بنابر احتیاط واجب جایز نیست (آیت الله مکارم).

شرط پنجم لباس نماز گزار (لباس مردان از طلا نباشد)

پوشیدن لباس طلا باف در نماز و غیر نماز

پوشیدن لباس طلا باف در نماز و غیر نماز چه حکمی دارد؟^۲

برای آقایان: حرام و نماز باطل است (مراجع عظام تقلید).

برای بانوان:

- اشکالی ندارد و نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله مکارم).

- در صورتی که اسراف نباشد اشکالی ندارد هر چند نماز صحیح است (آیت الله مکارم).

لباسی که قابلیت ستر ندارد

لباس طلا بافی که قابلیت ستر ندارد، برای مرد چه حکمی دارد؟^۳

- حرام و نماز باطل است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

همراه داشتن طلا برای مردان

آیا همراه داشتن طلا برای مردان - مثل اینکه سکه یا انگشتر یا زنجیر طلا را در جیب خود گذاشته باشد - در حال نماز جایز

است؟^{۴-۵۶}

- اشکالی ندارد و نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید).

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الرابع، م ۱۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۲۹.

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، شرایط لباس نماز گزار، مورد پنجم.

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۳۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۷۷.

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلوه، مقصد الثالث الستر و الساتر، الفصل الثانی یتبر فی لباس المصلی امور، الخامس؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۷۰۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۷۸؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نماز گزار، شرایط لباس نماز گزار، همراه داشتن طلا، م ۱۲۵۵؛ امام خامنه ای، استفتاء، شماره استفتاء: ۶۴۰۴۴۳، تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۱/۱۳۹۵.

دندان طلا

استفاده از دندان یا روکش طلا برای مردان چه حکمی دارد؟^۱

- دندانی که پوشش طلا دارد و همچنین محکم کردن کردن دندان از طلا اشکالی ندارد اما اگر دندان‌های جلوی خویش را از طلا قرار دهد و قصد زینت داشته باشد، بنابر احتیاط واجب جایز نیست (حضرت امام).
- گذاشتن روکش طلا یا پلاتین روی دندان اشکال ندارد، ولی پوشاندن دندان‌های جلو با طلا، اگر به قصد زینت باشد، بنابر احتیاط واجب جایز نیست (امام خامنه‌ای).
- بنابر احتیاط واجب نباید دندان‌های جلوی خویش را از طلا قرار دهد - که این کار عرفاً زینت به حساب می‌آید - اما چنین عملی باعث باطل شدن نماز نمی‌شود و اگر دندان‌های عقب را از طلا قرار دهد که عرفاً جنبه زینتی ندارد، اشکال ندارد (آیت الله سیستانی).
- دندان طلا اگر در جلو باشد و جنبه زینت داشته باشد برای مردان چه در نماز و چه در غیر نماز اشکال دارد مگر این که ناچار باشد (آیت الله مکارم).

قاب طلای ساعت

قاب ساعت که از طلا می باشد، برای مردان چه حکمی دارد؟^۲

- قاب ساعتی که از طلا می باشد اشکالی ندارد اما اگر زنجیرش از طلا باشد و زنجیر را به گردن (امام: یا لباس) انداخته باشد، نماز با آن بنابر احتیاط واجب باطل است (حضرت امام).
- قاب ساعتی که از طلا می باشد اشکالی ندارد اما اگر زنجیرش از طلا باشد و زنجیر را به گردن یا لباس انداخته باشد یا آن را از جیب خود آویزان کرده باشد، حرام است هرچند نمازش باطل نیست (آیت الله سیستانی).
- قاب ساعتی که از طلا می باشد اشکالی ندارد اما اگر زنجیرش از طلا باشد و زنجیر را به گردن یا لباس انداخته باشد یا آن را از جیب خود آویزان کرده باشد، حرام و نماز باطل است (آیت الله مکارم).

^۱. حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، مقدمات، مقدمه الرابع، م ۱۴؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۲۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۷۸؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۷۰۲؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۳۹؛ امام خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، س ۴۴۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۰۳؛ فاضل، الاحکام الواضحه، م ۵۳۴؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، دندان و عینک طلا برای نمازگزار، م ۱۲۶۰

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس، م ۲۳؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلوه، مقدمات نماز، مقدمه چهارم، م ۱۴؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۷۸؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۳۹؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلوه، مقصد الثالث الستر و الساتر، الفصل الثانی یعتبر فی لباس المصلی امور، الخامس؛

^۳. شایان ذکر است حضرت امام در العروه الوثقی مساله را به صورت فتوی بیان کرده اند.

آب طلا

استفاده از ساعت یا انگشتر و مانند آن که آب طلا داده شده است یا ملحم به طلا، برای مرد چه حکمی دارد؟^۱

- اگر صدق پوشش طلا نکند، اشکالی ندارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).
- اگر عنصر طلا در آن به قدری کم است که عرفاً به آن طلا نمی گویند و پوشیدن طلا صدق نکند، اشکال ندارد (امام خامنه ای^{۵۷}).

طلای سفید

آیا استعمال طلای سفید برای مردان حرام است؟^۲

با توجه به اینکه طلای سفید^۳ همان طلای زرد می باشد، استعمال آن برای مردان حرام است (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم).

پلاتین و فلزات دیگر

آیا استفاده از فلزات دیگر مثل پلاتین برای مردان جایز است؟^۴

جایز می باشد و نماز با آن صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نکته^۵: پلاتین (Pt۷۸) فلزی کمیاب است، ذاتش با طلا فرق دارد، قیمتش از طلا بیشتر، مثل نان قاق، خشک است و برش آن مشکل می باشد، باری مثل نقره به آن اضافه می کنند تا نرم و انعطاف پذیر شود. با پلاتین معمولاً کارهای درشت و با طلای سفید

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، کتاب الصلوه، مقصد الثالث الستر و الساتر، الفصل الثانی یعتبر فی لباس المصلی امور، الخامس؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، استفاده مرد نمازگزار از انگشتر آب کاری شده با طلا، م ۱۳۷۹؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۸۹۶۲۴، تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۵/۱۳۹۵

^۲. حضرت امام، استفتائات، ج ۲، مکاسب محرمة، ص ۸، س ۱۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۶۴۱؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۶۱۲ و س ۱۶۱۳؛ مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، س ۱۱۸؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، پوشیدن طلای سفید در نماز، م ۱۲۵۶؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، شرایط لباس نمازگزار، شرط پنجم؛

^۳. طلای خالص (Au۷۹) فلزی خشک با انعطاف پذیری کم است، آن را با مقداری فلز دیگر مخلوط می کنند تا استحکام و انعطاف پذیری آن بیشتر شود؛ نسبت طلای خالص را «عیار» و نسبت فلز دیگر را «بار» می نامند. مثلاً طلای ۱۸ عیار یعنی در یک مثقال آن، ۱۸ نخود طلای خالص و ۶ نخود فلز دیگر وجود دارد. اگر «بار» مثلاً آلیاژ برنج باشد، رنگ طلا زرد می ماند. اگر «بار» مثلاً فلز مس باشد، رنگ طلا سرخ می شود و اگر «بار» مثلاً نقره باشد، رنگ طلا سفید می شود. امروزه طلای زرد را با مقداری بار سفید یعنی فلز سفید رنگی مثل نقره (Ag۴۷) یا تیتانیوم (Ti۲۲) و ... مخلوط می کنند و آلیاژی به نام طلای سفید به دست می آورند. بنابراین طلای سفید، همان طلای زرد که رنگ آن تغییر کرده است. (توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۲۲۸۲).

^۴. فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۵۶؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۶۱۲؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۹، شرایط لباس نمازگزار، شرط پنجم؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۶۴۱؛ مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، س ۱۱۸؛ شبیری، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، لباس نمازگزار، شرایط لباس نمازگزار، استفاده از انگشتر پلاتین برای مردان، م ۱۲۵۷؛ العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس، اقتباس از م ۲۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از م ۸۳۳

^۵. توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۲۲۸۲

کارهای ظریف و نازک می‌سازند.

پوشش طلا برای پسر بچه نابالغ

پوشش طلا برای پسر بچه نابالغ چه حکمی دارد؟^۱

حرام نمی باشد اما بنا بر احتیاط واجب با آن نماز بخواند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز با پوشش طلا

نماز خواندن بخاطر فراموشی

اگر مرد بخاطر فراموشی، با انگشتر یا لباس طلا نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۲

- نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز خواندن با جهل به موضوع

اگر مرد بخاطر جهل به موضوع با انگشتر یا لباس طلا نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۳

- نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز خواندن با جهل به حکم

اگر مرد بخاطر جهل به حکم با انگشتر یا لباس طلا نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۴

- نماز صحیح است و در مورد نماز خواندن مرد با طلا فرقی بین جاهل قاصر و مقصر نیست (امام خامنه ای^{۵۸}).

- در صورتی که جاهل قاصر بوده (در جهل خود معذور بوده)، نمازهای گذشته‌اش صحیح است؛ اما اگر جاهل مقصر بوده (در

جهل خود معذور نبوده)، نمازهای گذشته‌اش را باید اگر وقت هست، دوباره بخواند و اگر وقت گذشته، قضا کند (آیت الله سیستانی).

- اگر جاهل قاصر باشد، نمازش صحیح است (آیات عظام خوئی، مکارم)

نماز خواندن بخاطر شک در طلابودن لباس

اگر مرد شک داشته باشد که لباس او از طلا می باشد یا خیر و با آن نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^{۱-۵۹}

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس، م ۲۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۳

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس، م ۲۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۳

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الخلل الواقع فی الصلوه، م ۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۲۲۸۴؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۶۰۵؛

فاضل، جامع المسائل، ج ۳، س ۳۴۲؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۴۳۳۶۸، تاریخ استفتاء: ۲۲/۱۱/۱۳۹۶

نماز صحیح است (مراجع عظام تقلید^۲).

شرط ششم لباس نماز گزار (لباس مردان از ابریشم نباشد)

پوشیدن لباس ابریشمی در نماز و غیر نماز

پوشیدن لباس ابریشمی خالص در نماز و غیر نماز چه حکمی دارد؟

برای آقایان: حرام و نماز با آن باطل است (مراجع عظام تقلید^۳).

برای بانوان: ^۴ اشکالی ندارد و نماز صحیح است.

مستحبات لباس نماز گزار

چه مواردی مستحب است در لباس نماز گزار رعایت شود؟^۵

مواردی که برخی از فقهاء به عنوان مستحب ذکر کرده اند:

عمامه با تحت الحنک.

پوشیدن عبا مخصوصا برای امام جماعت - بلکه ترک آن برای امام جماعت مکروه است -.

پوشیدن لباس متعدد.

پوشیدن شلوار.

لباس از پنبه و کتان باشد.

لباس سفید باشد.

پوشیدن لباس تمیز و پاکیزه.

استعمال بوی خوش.

پوشیدن بین ناف تا زانو.

انگشتی عقیق در دست کردن.

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، الخامس، م ۲۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۳؛ امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۶۸۴۷۹ تاریخ استفتاء: ۰۵/۰۵/۱۳۹۴

^۲. از آیت الله بهجت مطلبی پیدا نشد.

^۳. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، السادس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۴؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۲۹، شرایط لباس نماز گزار، شرط ششم

^۴. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الستر و الساتر، فصل فی شرایط لباس المصلی، السادس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۸؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۲۹، شرایط لباس نماز گزار، اقتباس از شرط ششم

^۵. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فیما یستحب من اللباس حال الصلوه و هی امور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۴

پوشیدن روی پا برای بانوان - بشرطیکه در منظر نامحرم نباشد -.

مکروهات لباس نماز گزار

چه مواردی در لباس نماز گزار کراهت دارد؟^۱

مواردی که برخی از فقهاء به عنوان مکروهات لباس نماز گزار ذکر کرده اند:

پوشیدن لباس سیاه (عمامه و عبا و چادر و کفش استثنا شده است).

پوشیدن یک لباس که آن هم نازک باشد.

پوشیدن یک لباس برای بانوان.

پوشیدن شلوار تنها.

شلوار را روی پیراهن قرار دادن.

عمامه بدون تحت الحنک.

ردا را بر کتف خود بیندازد و طرف آن را از زیر بغل بگذراند و بر شانه بیندازد.

کمر بند بستن برای مرد.

نقاب انداختن برای زن.

پوشاندن دهان برای مرد.

پوشیدن انگشتری که دارای نقش صورت باشد.

آن که همراه او آهنی باشد که آشکار باشد.

زن خلخالی بیوشد که صدا دارد.

پوشیدن قباء که با دکمه‌های زیاد یا با کمر بند بسته شده باشد.

نماز با لباسی که دکمه‌های آن باز باشد.

پوشیدن لباس شهرت اگر به حد حرمت نرسیده باشد.

پوشیدن لباس کسی که از نجاست پرهیز نمی‌کند خصوصاً شارب الخمر.

پوشیدن لباس کسی که متهم به غصب است.

پوشیدن لباسی که دارای نقش صورت^۲ (عکس انسان یا حیوان) باشد.

پوشیدن لباسی که ممزوج به ابریشم باشد.

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فیما یکره من اللباس حال الصلوه و هی امور؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۵.

^۲. شایان ذکر است آیت الله وحید نماز نماز خواندن با لباسی را که نقش صورت دارد، بنابر احتیاط واجب جایز نمی‌دانند (توضیح المسائل، م ۸۷۲).

پوشیدن لباس کفار و دشمنان دین.
 پوشیدن لباسی که چرک باشد.
 پوشیدن چیزی که روی پا را بپوشاند ولی ساق را نپوشاند.
 پوشیدن لباسی که موجب تکبر شود.
 پوشیدن لباس جوانان برای پیران.
 پوشیدن لباس تنگ که به بدن بچسبد^۱.
 نماز با خضاب پیش از شستن آن.
 داخل کردن دست زیر لباس که متصل به بدن شود.
 نماز خواندن با لباسهای نجسی که ساتر عورت نمی باشد مثل عرقچین.
 نماز در لباسی که قبلا با پوست یا موی خرگوش در تماس بوده و احتمال دارد مو به آن چسبیده باشد.

فصل چهارم مکان نمازگزار

در مکان نماز گزار چه شرایطی معتبر است؟

- ۱- مباح بودن مکان.
 - ۲- مکان استقرار داشته باشد.
 - ۳- توانایی انجام واجبات را در آن مکان داشته باشد.
 - ۴- پاکی محل سجده.
 - ۵- نبودن نجاست مسری در آن مکان.
 - ۶- مسطح بودن.
 - ۷- جایی نباشد که توقف در آن حرام است.
 - ۸- زن جلوتر یا مساوی مرد نماز نخواند.
 - ۹- جایی باشد که احتمال بدهد که نماز را تمام می کند.
 - ۱۰- جلوتر از قبر پیامبر و امام علیهم السلام نایستد.
- نکته: شایان ذکر است برخی از این شرایط نزد فقها مورد اختلاف نظر است که تفصیل فتاوا در ادامه خواهد آمد.

^۱. آیت الله مکارم: پوشش لباس تنگ و چسب برای بانوان اشکال دارد (که بحث آن گذشت).

شرط اول: مباح بودن مکان نمازگزار

نماز در مکان غصبی

حکم نماز برای کسی که از روی علم و عمد و اختیار در مکان غصبی نماز بخواند، چیست؟^۱

نماز خواندن در مکان غصبی حرام است و کسی که در ملک غصبی نماز بخواند، نمازش باطل است (حضرت امام، امام خامنه ای).

نماز خواندن در مکان غصبی حرام است. و کسی که در ملک غصبی نماز بخواند، بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است (آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز روی فرش غصبی در حالیکه زمین مباح است

اگر زمین مباح و فرش غصبی باشد، نماز خواندن روی آن فرش چه حکمی دارد؟^۲

حکم نماز در مکان غصبی را دارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز روی فرش مباح در حالیکه زمین غصبی است

اگر زمین غصبی و فرش مباح باشد، نماز خواندن روی آن فرش چه حکمی دارد؟^۳

حکم نماز در مکان غصبی را دارد (مراجع عظام تقلید).

نماز زیر سقف غصبی

نماز خواندن در مکانی که مباح است اما سقف و یا خیمه آن غصبی است، چه حکمی دارد؟^۴

نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز روی سقف مباح

نماز خواندن بر روی سقف مباحی که زمین آن غصبی است، چه حکمی دارد؟^۱

۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، احدها و م ۱۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۶؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۳۶؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۰، شرایط مکان نمازگزار؛

۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مكان المصلی، م ۱؛ وحید، توضیح المسائل، م ۸۷۳؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۳؛

۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مكان المصلی، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۶؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۰، مکان نمازگزار، شرط اول

۴. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مكان المصلی، م ۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۶؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۰

- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (حضرت امام^۲).
- اگر سقف تکیه بر زمین غصبی داشته باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله سیستانی).
- اگر صدق تصرف در زمین غصبی کند، اشکال دارد (آیت الله مکارم).

نماز در فضای غصبی

نماز خواندن در فضای غصبی مانند بالکنی که در فضای غصبی ساخته شده است، چه حکمی دارد؟^۳

- نماز باطل است (حضرت امام).
- حکم مکان غصبی را دارد (آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز بر مرکب غصبی

نماز بر مرکب غصبی چه حکمی دارد؟^۴

- اگر زین یا روانداز یا خورجین غصبی باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است ولی اگر نعل غصبی باشد، نماز صحیح است (حضرت امام)
- نماز باطل است هرچند زین یا روانداز یا خورجین و یا نعل آن غصبی باشد (آیت الله سیستانی).
- اگر زین یا روانداز یا خورجین یا نعل غصبی باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم).

نماز بر مرکب غصبی در هنگام ناچاری

خواندن نماز واجب در هنگام ناچاری و اضطرار یا خواندن نماز مستحبی بر مرکب غصبی چه حکمی دارد؟^۵

- نماز باطل است هرچند زین حیوان غصبی باشد (حضرت امام).
- بنابر احتیاط واجب نماز باطل است هرچند زین یا نعل حیوان غصبی باشد (آیت الله سیستانی).
- اگر مرکب یا صندلی و زین حیوان غصبی باشد و مجبور نباشد بر آن مرکب نماز بخواند، نماز او اشکال دارد؛ همچنین است

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۲؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات، مقدمه چهارم، م ۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۳

^۲. شایان ذکر است معظم له در حاشیه العروه الوثقی بر خلاف تحریر الوسیله، نماز را در فرض مذکور صحیح می داند.

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۲؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات، مقدمه چهارم، م ۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۳

^۴. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۴

^۵. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۱

اگر بخواید در حال اختیار نماز مستحبی را سواره بخواند (آیت الله مکارم).

نماز در کشتی غصبی

نماز در کشتی غصبی چه حکمی دارد؟^۱

- حکم مکان غصبی را دارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز در کشتی که فقط تخته ای از آن غصبی است

اگر تخته ای غصبی در کشتی باشد، نماز چه حکمی دارد؟^۲

- اگر نماز بر روی تخته غصبی نباشد، نماز صحیح است (حضرت امام، آیت الله سیستانی).

- اگر استفاده از کشتی متوقف بر تخته باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم).

نماز محبوس در مکان غصبی

کسی که در مکان غصبی زندانی شده است و امکان رهایی از زندان را ندارد، چگونه باید نماز بخواند؟^۳

الف) مضطر به بودن در مکان غصبی

- اگر رکوع و سجده معمولی مستلزم تصرف بیشتری برای غصب نباشد، نماز را به صورت معمولی بخواند و الا مواردی که

سبب تصرف زیادی باشد، را ترک کرده و با اشاره انجام دهد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی).

ب) مضطر به بودن در مکان غصبی و مضطر به خواندن نماز به صورت معمولی

- نماز را به همان صورت بخواند، صحیح است (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی).

نماز خواندن با اعتقاد به غصبی بودن مکان و کشف خلاف

اگر با اعتقاد به غصبی بودن مکان نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد مکان غصبی نبوده است، نماز چه حکمی دارد؟^۴

- اگر قصد قربت او حاصل شده است، نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۶

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۶

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۸۸؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۴۸؛ وحید، منهج

الصالحین، ج ۲، م ۵۳۶

^۴. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۹؛ خوئی و وحید، منهج الصالحین، ج ۲، م ۵۳۷

نماز در زمینهای غصبی مجهول المالك

نماز در زمینهای غصبی مجهول المالك چه حکمی دارد؟^۱

- حکم نماز در زمینهای غصبی را دارد و حکم چگونگی تصرف در آن با حاکم شرع است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز در مکان هایی که با مصالح غصبی مجهول المالك ساخته شده

نماز در مکان هایی که با مصالح غصبی مجهول المالك ساخته شده، چه حکمی دارد؟^۲

- حکم نماز در مکان غصبی را دارد - با توجه به تفصیلی که نسبت به سقف، دیوار و ... آمده است - و حکم چگونگی تصرف در آن با حاکم شرع است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

وظیفه غاصب نسبت به مکان غصبی

اگر غاصب در مکان غصبی مشغول نماز شود، وظیفه چیست؟^۳

- الف: وسعت وقت: واجب است نماز را قطع کرده و از مکان غصبی خارج شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)
- ب: ضیق وقت:

- واجب است در حال خروج نماز را بخواند و رکوع و سجده را با اشاره انجام دهد و چنانچه از گناه غصب توبه نکند، بنابر احتیاط واجب نماز را قضا نماید. (حضرت امام، آیت الله مکارم)

- واجب است در حال خروج نماز را بخواند و رکوع را چنانچه مستلزم تصرف زائد نشود به صورت معمولی بجا آورد و برای سجده اشاره کند و اما چنانچه مضطر باشد برای درک رکعت اول حتی رکوع و سجده را در زمین غصبی انجام دهد، باید با اشاره رکوع و سجده را انجام دهد. (آیت الله سیستانی)

قرار گرفتن در زمین غصبی از روی جهل و نسیان

اگر فردی از روی جهل یا نسیان یا تخیل اجازه در زمین غصبی قرار بگیرد، و بعد متوجه شود، یا آنکه مالک از اجازه اش برگردد، یا

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۱۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۸۹؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۴۹؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۳۸

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۱۱؛

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۱۹؛

بمیرد، وظیفه اش نسبت به نماز چیست؟^۱

اگر علم به رضایت مالک به مقدار نماز دارد در همانجا می تواند نماز را بخواند و در غیر این صورت:

الف: در وسعت وقت:

- باید از زمین غصبی خارج شود و اگر مشغول نماز است، نماز را قطع کرده و خارج شود. (حضرت امام آیت الله مکارم)
- باید از زمین غصبی خارج شود و اگر مشغول نماز است، و در سجده آخر یا بعد از آن است نماز را در حال خارج شدن از مکان غصبی با رعایت قبله تمام کند؛ و اگر قبل از سجده آخر متوجه شد، می تواند نماز را در خارج از مکان غصبی کامل کند به شرطی که مبطلات نماز مانند ترک موالات یا پشت به قبله کردن، اتفاق نیفتد. (آیت الله سیستانی)

ب: در ضیق وقت:

- در همان حال مشغول نماز شود، و در صورت امکان کوتاهترین راه را جهت خروج از مکان غصبی با رعایت قبله انتخاب نماید. (با رعایت فتاوا در مساله قبل) (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- در همان حال مشغول نماز شود، و در صورت امکان کوتاهترین راه را جهت خروج از مکان غصبی با رعایت قبله انتخاب نماید و رکوع را چنانچه مستلزم تصرف زائد نشود به صورت معمولی بجا آورد و برای سجده اشاره کند و اما چنانچه مضطر باشد برای درک رکعت اول حتی رکوع و سجده را در زمین غصبی انجام دهد، باید با اشاره رکوع و سجده را انجام دهد. (آیت الله سیستانی)

رضایت ظاهری مالک

اگر مالک در ظاهر اجازه نماز را می دهد ولی انسان می داند که قلباً راضی نیست، وظیفه چیست؟^۲

حکم مکان مغضوب را دارد. (مراجع عظام تقلید)

نکته: اگر اجازه نداده و انسان بدانند که قلباً راضی است، نماز صحیح است.

نماز در مکان غصبی و تنگی وقت

اگر امر دائر باشد بین اینکه تمام نماز را در حال خروج از مکان غصبی در وقت بخواند و یا اینکه با درک یک رکعت از نماز یا بیشتر در خارج از زمین غصبی بخواند، کدام مقدم است؟^۳

- باید نماز را در حال خروج بخواند. (حضرت امام، آیت الله مکارم)

۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۲۰؛ وحید و خوئی، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۴۸؛

۲. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۲۲؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۴؛

۳. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۲۳؛

- نماز بعد از خروج از زمین غصبی بخواند. (آیت الله سیستانی).

مکانهایی که ملحق به مکان غصبی می شود

چه مواردی از جهت حکم، ملحق به مکان غصبی است؟

۱- مکانی که منفعت آن متعلق به غیر باشد. ۲- مکانی که متعلق حق غیر است مثل حق الرهانه یا ملک میتی که به مردم بدهکار است یا ... که توضیح آن در ادامه خواهد آمد.

مکانی که منفعت آن متعلق به غیر باشد

نماز در مکانی که منفعت آن متعلق به غیر باشد، چه حکمی دارد؟^۱

مکانی که منفعت آن متعلق به غیر باشد مانند نماز خواندن در مکان استیجاری بدون اجازه و رضایت مستاجر حکم نماز در مکان غصبی را دارد (مراجع عظام تقلید).

ملک شراکتی

حکم نماز در ملک مشترک بدون رضایت شریک چیست؟^۲

همانند تصرف در مال غصبی است. (مراجع عظام تقلید)

ملکی که با پول خمس داده نشده، تهیه شده است

اگر با پولی که خمس آن را نداده ملکی بخرد حکم نماز در آن چیست؟^۳

الف) با عین پول معامله انجام شود:

- اگر با عین پولی که خمس و زکات آن را نداده ملکی بخرد، تصرف او در آن ملک حرام و نمازش هم در آن باطل است (حضرت امام)

- تصرف و نماز اشکال ندارد (امام خامنه ای)

- تصرف او در آن ملک بدون اجازه حاکم شرعی حرام و نماز در آن بنا بر احتیاط واجب باطل است. (آیت الله سیستانی)
احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم)

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، احدها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۷؛

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، م ۱۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۲؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، م ۵۳۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۸۹؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات، مقدمه چهارم م ۲؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۳۰، شرایط مکان نماز گزار؛

^۳ العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۱۳، توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۸۷۳

ب) ملک را به ذمه بخرد و ثمن آن از پول خمس نداده بدهد:

- اگر به ذمه بخرد ولی در موقع خریدن قصدش این باشد که از مالی که خمسش را نداده بدهد نماز باطل است (حضرت امام) نماز صحیح است (امام خامنه ای، ایت الله سیستانی)
- اگر به ذمه بخرد ولی در موقع خریدن قصدش این باشد که از مالی که خمسش را نداده بدهد به احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم)

ملکی که برخی ورثه صغیر هستند

- نماز در ملک میتی که برخی از ورثه او صغیر یا دیوانه یا غائب باشند، چه حکمی دارد؟^۱
- تصرف بدون اجازه و رضایت ولی شرعی حرام و نماز خواندن باطل است ولی تصرفات جزئی برای برداشتن میت معمول است، اشکالی ندارد (حضرت امام).
 - تصرف بدون رضایت ولی آنها، حرام است و نماز بنابر احتیاط واجب باطل است ولی تصرفات جزئی برای برداشتن میت معمول است، اشکالی ندارد (آیات عظام سیستانی، مکارم).

مکانی که متعلق حق غیر است

حق سبق

- اگر کسی در مکان های عمومی که همه در آن مساوی هستند مانند مسجد یا حسینیه نشسته و دیگری جای او را غصب کند، حکم نماز غاصب چیست؟^۲
- این کار حرام و بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است (حضرت امام، آیت الله مکارم).
 - این کار حرام ولی نماز صحیح است. (آیت الله سیستانی).

حق الرهانه

اگر مکانی گرو و رهن باشد، حکم نماز راهن یا دیگری بدون اجازه مرتهن چیست؟^۳

^۱ . العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۱۵، توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۸۷۷

^۲ العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، احدها؛ هدایه العباد ج ۱ مساله ۶۸۷، تحریر الوسیله حضرت امام خمینی ج ۱ کتاب الصلاه مقدمات: مقدمه چهارم مساله ۱، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۸؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، م ۵۳۹؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۷۷۳؛
^۳ . العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، احدها؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۸۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، اقتباس از م ۸۶۷؛ مکارم، توضیح المسائل، اقتباس از م ۱۹۷۱؛

- باطل است (حضرت امام).
- صحیح است (آیت الله سیستانی).
- بنابر احتیاط واجب باطل است (آیت الله مکارم).

ملک میتی که به مردم بدهکار است

اگر میتی بدهکار باشد، حکم نماز خواندن در ملک میت چیست؟^۱

- نماز خواندن حرام و باطل است اما اگر بدهکاری او کمتر از مالش باشد و ورثه هم تصمیم داشته باشند که بدون مسامحه بدهی او را بدهند تصرف اشکال ندارد و نماز صحیح است (حضرت امام).
- نماز خواندن در خانه‌اش با اجازه ورثه اشکال ندارد و هم چنین اگر بدهی او را بدهند یا به ذمه بگیرند که ادا نمایند یا ضامن شوند که قرضهای او را بدهند و طلبکاران هم قبول نمایند از ترک به مقدار بدهی او باقی بگذارند، تصرف در ملک او اشکال ندارد حتی اگر موجب تلف شود (آیت الله سیستانی).
- تصرف و نماز خواندن در ملک میتی که به مردم بدهکار است با اجازه ورثه مانعی ندارد، مگر این که تصرف مزاحم حق طلبکاران گردد (آیت الله مکارم).

ملک میتی که وصیت به ثلث نموده است

اگر میتی وصیت به ثلث نموده و هنوز به وصیت عمل نشده است و ثلث جدا نشده است، حکم نماز خواندن در آنجا چیست؟^۲

- نماز باطل است (حضرت امام).
 - بنا بر احتیاط واجب باطل است (آیت الله مکارم).
- این مساله چند صورت دارد:

الف. اگر وصیت کند که کل مال معینی را به عنوان ثلث مالش بعد از فوت در مصرف یا مصارفی خرج نمایند مثل اینکه تمام خانه مسکونی‌اش را در مسیر خیرات صرف نمایند، در این صورت، تصرفات ورثه و دیگران در آن خانه جایز نیست و نماز در آن بنابر احتیاط واجب، باطل است مگر آنکه قرینه اطمینان آوری وجود داشته باشد که ورثه یا دیگران مثلاً تا زمان فروش خانه مورد وصیت و مصرف آن در موارد مشخص شده در وصیت، مجاز در تصرفات متعارفه در منزل مثل نماز خواندن در آن هستند.

ب. اگر وصیت کند که ثلث مالش را بعد از فوت در مصرف یا مصارفی خرج کنند و مال مشخصی را به عنوان ثلث معین نکند،

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، احدها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۶

^۲. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، احدها؛ هدایه العباد ج ۱ مساله ۶۸۷، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مقدمات، مقدمه چهارم، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۴۸؛ سیستانی، استفتائات، ج ۱، س ۴۰۷؛

چون آنچه از چنین وصیتی عرفاً فهمیده می‌شود بیش از ثبوت حق به نحو شرکت در مالیت نیست لذا تصرفاتی که موجب نقصان در مالیت آن عین نمی‌شود و منافات با حق میّت در ترکه ندارد مثل نماز خواندن، اشکال ندارد هر چند عمل نکردن به وصیت یا تأخیر در عمل به آن بیش از مقدار مجاز، جایز نیست البتّه اگر به قرینه خاصی معلوم شود که مراد وصیت کننده در وصیت به ثلث در مورد مذکور، شرکت در عین مال به نحو اشاعه بوده است، حکم صورت «الف» را خواهد داشت و نماز خواندن در عین مورد وصیت، مورد اشکال است.

ج. اگر وصیت کننده قسمتی از مال مشخصی را به عنوان ثلث معین کند مثل اینکه وصیت کند نصف منزلش را در مسیر خیرات مصرف نمایند، حکم صورت «ب» را دارد (آیت الله سیستانی).

نکته: در این بحث چگونگی تقسیم مال وصیت شده و سایر اموال به احکام شراکت، قسمت کردن مال الشراکه مراجعه شود.

میتی که بدهکار خمس و زکات است

نماز خواندن در ملک میتی که خمس و زکات بدهکار است، چه حکمی دارد؟^۱

- اگر ادا نکرده اند و قصد ادا ندارند بنابر فتوا نماز باطل است ولی اگر قصد پرداخت دارد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است. (حضرت امام)

- میتی که ذمه‌اش به زکات یا سایر حقوق شرعی به جز خمس، مشغول و بدهکار بوده است، تصرف در مال وی، چنانچه با ادای بدهی او ناسازگار نباشد - مثل نماز خواندن در خانه‌اش - با اجازه ورثه، اشکال ندارد و اما اگر میت، خمس بدهکار بوده، در صورتی که از کسانی بوده است که اهل پرداخت خمس بوده یا وصیت به پرداخت خمس اموالش نموده، حکمش مانند صورت قبل است و اما اگر از کسانی بوده که از روی معصیت یا اعتقاد به واجب نبودن خمس، خمس نمی‌داده‌اند و وصیت هم به پرداخت خمسی که بدهکار بوده، ننموده است، بر ورثه‌ای که شیعه دوازده امامی باشند، پرداخت بدهی خمسی میت واجب نیست و برای آنان، تصرف در ما ترک او جایز است. همچنین اگر ورثه بدهی شرعی میت را بپردازند یا با قبول حاکم شرع^[۱۸]، ضامن شوند که ادا نمایند، تصرف در مال او اشکال ندارد و نماز هم صحیح است. (آیت الله سیستانی)

- تصرف حرام و نماز بنابر احتیاط واجب باطل است، مگر آنکه بدهی او را بدهند. (آیت الله مکارم)

میتی که رد مظالم بدهکار است

نماز خواندن در ملک میتی که رد مظالم بدهکار است، چه حکمی دارد؟^۲

- تصرف در ترکه میتی که متعلق خمس و زکات و حقوق مردم، مانند مظالم است، حرام و نماز در آن باطل است، مگر آن که

^۱. العروه الوثقی، کتاب الصلاه، فصل فی المكان المصلی، م ۱۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۵؛

^۲ العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۱۴؛ حضرت امام توضیح المسائل مصحح: مسلم قلی پور گیلانی م ۸۵۶؛ صافی هدیاه العباد ج ۱ م

۸۹۲، ایه الله سیستانی رساله توضیح المسائل جامع ج ۱ م ۱۰۳۳

بدهکاری را بدهند و یا بنا داشته باشند بدون مسامحه بپردازند. (حضرت امام)

- میتی که ذمه‌اش به زکات یا سایر حقوق شرعی به جز خمس، مشغول و بدهکار بوده است، تصرف در مال وی، چنانچه با ادای بدهی او ناسازگار نباشد - مثل نماز خواندن در خانه‌اش - با اجازه ورثه، اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)
- تصرف حرام و نماز بنابر احتیاط واجب باطل است، مگر آنکه بدهی او را بدهند. (آیت الله مکارم)

نماز جاهل در مکان غصبی

فراموش کردن مکان غصبی

- اگر در جایی که غصبی بودن آن را فراموش کرده نماز بخواند و بعد از نماز یادش بیاید، نمازش چه حکمی دارد؟^۱
- نماز او صحیح است مگر آن که خودش غصب کرده باشد که در این صورت به احتیاط واجب نمازش باطل است. (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی)

جاهل به موضوع

- اگر در جایی که نمی داند غصبی است نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد نمازش چه حکمی دارد؟^۲
- نماز او صحیح است. (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم)

جاهل به حکم تکلیفی (جهل به حرمت غصب)

- اگر کسی حکم حرمت غصب را نداند و در مکان غصبی نماز بخواند، نمازش چه حکمی دارد؟^۳
- جاهل قاصر

- نمازش صحیح است. (حضرت امام، امام خامنه ای، سیستانی، مکارم)
- جاهل مقصر:

- به احتیاط واجب باطل است. (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی)

جاهل به حکم وضعی (جهل به بطلان نماز)

- اگر کسی از غصبی بودن مکان و حرمت غصب آگاه است ولی نمی داند در مکان غصبی نماز باطل است و نماز بخواند نمازش چه

^۱. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی احدها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۸۶۹؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مکان نمازگزار، م ۱؛

^۲. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی احدها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۶۹؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۰؛

^۳. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی، م ۱۰؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۰؛

حکمی دارد؟^۱

- نماز باطل است. (حضرت امام)

- به احتیاط واجب باطل است. (آیات عظام مکارم، سیستانی)

ملاک جایز بودن خواندن نماز در ملک غیر

ملاک نماز خواندن در ملک دیگری مثل منزل دیگری یا مسافرخانه ها یا رستوران و مانند اینها چیست؟^۲

- نماز خواندن در ملک دیگران در صورتی جایز است که یقین یا اطمینان یا حجت شرعی دیگری بر رضایت مالک داشته باشد بنابر این اگر مالک آن صریحا اجازه برای نماز خواندن بدهد یا عملی انجام دهد که معلوم باشد برای نماز خواندن اجازه داده است مثلا سجاده نماز را برای نماز خواندن وی پهن نماید یا در اختیار وی گذارد کافی است و همچنین مالک اجازه در تصرفی بدهد که عرفا از آن اجازه در نماز خواندن هم فهمیده می شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم).

نماز خواندن در زمین های بسیار وسیع

حکم نماز خواندن در زمینهای بسیار وسیع - که برای بیشتر مردم مشکل است موقع نماز از آنجا به جای دیگر بروند^۳ - چیست؟^۴

- نماز خواندن یا تصرفات جزئی مانند نشستن و استراحت و خوابیدن در زمینهای بسیار وسیع جایز است هر چند با اجازه مالکین نباشد بلکه در صورت عدم رضایت مالکین یا وجود صغار و مجانین در بین مالکین، باز هم نماز خواندن و تصرفات جزئی مانعی ندارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی).
- نماز خواندن یا تصرفات جزئی مانند نشستن و استراحت و خوابیدن در زمینهای بسیار وسیع جایز است هر چند با اجازه مالکین نباشد البته در صورت علم به عدم رضایت مالکین، تصرفات حرام و بنابر احتیاط واجب نماز صحیح نیست (ایت الله مکارم).

^۱ . العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی احدها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ۸۷۰؛

^۲ . العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۱۶، توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۸۷۸، بهجت، وسیله النجاه، ج ۱ م ۶۵۱؛ حضرت امام خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مکان، ج ۱، م ۵

^۳ این عبارت در ضمن نظر حضرت امام، آیات عظام خویی، فاضل، سیستانی، مکارم، صافی، شبیری، نوری ذکر شده است.

^۴ . العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، مکان مصلی، م ۱۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۷۹؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مکان نمازگزار، ج ۱، م ۶؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۴۴؛

نماز خواندن در باغات و مزارع اطراف روستاها و شهرها

حکم نماز خواندن و تصرفات جزئی مانند نشستن و استراحت کردن، در باغات و مزارع اطراف روستاها و شهرها که دارای دیوار نمی باشد، چیست؟^۱

- جایز است هر چند با اجازه مالکین نباشد البته در صورت ظاهر شدن نارضایتی و منعی از جانب مالکین (بهجت: بنابر فتوا) بنابر احتیاط واجب نماز خواندن و تصرفات جایز نیست (حضرت امام).
- جایز است هر چند با اجازه مالکین نباشد البته در صورت وجود علم به عدم رضایت مالکین تصرف جایز نیست و در صورتی که مالک صغیر یا مجنون باشد یا گمان به عدم رضایت داشته باشد، بنابر احتیاط واجب جایز نیست (آیت الله سیستانی).
- جایز است هر چند با اجازه مالکین نباشد البته در صورت علم به عدم رضایت مالکین، تصرفات حرام و بنابر احتیاط واجب نماز صحیح نیست (آیت الله مکارم).

نماز خواندن در خانه های "من تضمنت الایه"

حکم نماز خواندن در خانه های "من تضمنت الایه" چیست؟^۳

- جایز است هر چند گمان بر عدم رضایت مالکین داشته باشد البته در صورت علم به عدم رضایت نماز خواندن جایز نیست (حضرت امام).
- جایز است هر چند گمان بر عدم رضایت مالکین داشته باشد البته در صورت علم یا اطمینان یا اماره معتبری بر عدم رضایت مالک وجود داشته باشد، نماز خواندن جایز نیست (آیت الله سیستانی).

^۱. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۱۷، توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۸۷۹؛ حضرت امام خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، مکان، ج ۱، م ۶؛ خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۴۴؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱ م ۶۹۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱ م ۱۰۳۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱ م ۶۵۲؛

^۲. مقصود آیه ۶۱ سوره نور است که می فرماید: وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْهُم مَفَاتِحُهُ أَوْ صَدِيقَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعاً أَوْ أَشْتَاتاً

^۳. العروه الوثقی ج ۱ کتاب الصلاه مکان مصلی م ۱۸

شرط دوم: بی حرکت بودن مکان نمازگزار

مقصود از شرط دوم (استقرار مکان نمازگزار) چیست؟^۱

- مکان نمازگزار باید بی حرکت باشد (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام خوئی، وحید، نوری، صافی، شبیری، فاضل، بهجت)
- مکان نمازگزار در نمازهای واجب باید طوری نباشد که از شدت حرکت، مانع از ایستادن نمازگزار و انجام رکوع و سجود اختیاری شود، بلکه بنا بر احتیاط لازم نباید مانع از آرامش بدن او باشد. (آیت الله سیستانی)
- اگر مکان نمازگزار متحرک باشد به طوری که نتواند کارهای نماز را به طور عادی انجام دهد نماز او باطل است. (آیت الله مکارم)

نماز در وسایل نقلیه

حکم نماز خواندن در وسایل نقلیه مانند هواپیما، قطار و اتومبیل در حال حرکت چیست؟

الف) در حال اضطرار مثل تنگی وقت و یا هر جهت دیگر^۲

- نماز را در همان وسیله نقلیه بخواند البته باید به قدری که ممکن است استقرار و قبله را رعایت نماید و اگر آن وسایل نقلیه از قبله به طرف دیگر حرکت کنند، فرد مکلف است به طرف قبله برگردد و در هنگام حرکت و برگشتن به سمت قبله، قرائت و اذکار واجب نماز را نخواند و اگر رعایت استقبال قبله دقیقاً ممکن نباشد سعی کند که اختلاف کمتر از (۹۰) درجه باشد و اگر این هم ممکن نباشد فقط در تکبیر الاحرام قبله را رعایت کند و اگر این هم امکان نداشته باشد، رعایت قبله لازم نیست. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)
- بر مسافرانی که با اتوبوس‌های بین شهری سفر می‌کنند واجب است که در صورت خوف از فوت نماز، از راننده بخواهند که اتوبوس را در مکان مناسبی متوقف نماید، و بر راننده اجابت درخواست آنان واجب است، و اگر به علت عذر مقبول و یا بدون دلیل از توقف اتوبوس خودداری کند، در این صورت، تکلیف مسافران اگر خوف فوت وقت داشته باشند، این است که نماز را در اتوبوس در همان حال حرکت بخوانند و تا آنجا که امکان دارد جهت قبله، قیام، رکوع و سجود را رعایت کنند. (امام خامنه ای)

- نماز را در همان وسیله نقلیه بخواند البته باید به قدری که ممکن است استقرار و قبله را رعایت نماید و اگر آن وسایل نقلیه از قبله به طرف دیگر حرکت کنند، فرد مکلف است به طرف قبله برگردد و در هنگام حرکت و برگشتن به سمت قبله، قرائت

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۰؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نمازگزار، بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۶۵

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۰؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نمازگزار؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۶۵ و ۶۶۶؛ خوئی و حید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۵۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۷۰۹

و اذکار واجب نماز را نخواند (آیت الله مکارم)

نکته: انجام سایر واجبات غیر از استقبال و استقرار، به مقداری که تمکن دارد انجام داده والا بدل آن را انجام دهد.

ب) در حال اختیار^۱

- اگر با رعایت شرایط و واجبات نماز، چنانچه حرکت وسیله نقلیه مانع آرامش بدن نمازگزار نشود، خواندن نماز اشکالی ندارد (مراجع عظام تقلید)

تکانه‌های لحظه ای که استقرار را از بین می برد

- اگر داخل وسایل نقلیه درحال اضطراب، در هنگام قرائت و اذکار امکان استقرار باشد ولی گاهی بخاطر تکان خوردن وسیله نقلیه، استقرار از بین می رود، وظیفه نماز گزار در حالت تکان خوردن چیست؟^۲
- اگر سکوت صورت نماز را به هم نمی زند، واجب است سکوت کند و اگر با سکوت صورت نماز از بین می رود، واجب است نماز را ادامه دهد و سکوت نکند (حضرت امام)
 - اگر سکوت صورت نماز را به هم نمی زند، بنابر احتیاط واجب سکوت کند و اگر با سکوت صورت نماز از بین می رود، واجب است نماز را ادامه دهد و سکوت نکند (آیت الله سیستانی)
 - اگر سکوت صورت نماز را به هم نمی زند، واجب است سکوت کند و اگر صورت نماز از بین می رود، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم)

تغییر قبله بخاطر حرکت وسیله نقلیه

- اگر در حال اختیار مسیر قبله در وسیله نقلیه تغییر کند، وظیفه نماز گزار چیست؟^۳
- با تغییر مسیر قبله، باید به سمت قبله برگردد (حضرت امام، آیت الله سیستانی)
 - با تغییر مسیر قبله، باید به سمت قبله برگردد البته در جایی که انحراف از قبله، خیلی زیاد باشد، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است (آیت الله مکارم)

نماز روی خرمن گندم

نماز خواندن بر روی خرمن گندم و مانند اینها چه حکمی دارد؟^۱

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثانی، م ۳۴؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۶۵؛ خوئی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۵۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۷۰۹

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثانی، م ۳۴؛

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثانی، م ۳۴؛

- روی خرمن گندم و جو یا تپّه‌ای از ریگ و مانند اینها که انسان نمی‌تواند بی‌حرکت بماند و مانع از استقرار و آرامش بدن است، نماز باطل است. اما اگر حرکت کم باشد به گونه‌ای که بتوان نماز را با رعایت شرایط آن از جمله استقرار و آرامش بدن خواند اشکال ندارد. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)
- روی خرمن گندم و جو یا تپّه‌ای از ریگ و مانند اینها که انسان نمی‌تواند بی‌حرکت بماند و مانع از استقرار و آرامش بدن است، بنابر احتیاط واجب نماز باطل است. اما اگر حرکت کم باشد به گونه‌ای که بتوان نماز را با رعایت شرایط آن از جمله استقرار و آرامش بدن خواند اشکال ندارد. (آیت الله مکارم)

شرط سوم: عدم تمکن از انجام افعال نماز

نماز خواندن در جایی که تمکن از انجام افعال نماز ندارد، چه حکمی دارد؟^۲

- در جایی که سقف آن کوتاه است و نمی‌تواند در آنجا راست بایستد، یا به اندازه ای کوچک است که جای رکوع و سجود ندارد، نماز نخواند و اگر ناچار شود که در چنین جایی نماز بخواند باید به قدری که ممکن است قیام و رکوع و سجود را بجا آورد. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- باید مکان نمازگزار دارای سقف کوتاهی باشد، به گونه‌ای که نتواند در آنجا راست بایستد و همچنین مکان نمازگزار نباید به اندازه‌ای کوچک باشد که جای رکوع و سجود نداشته باشد. و اگر فرد ناچار شود در جایی نماز بخواند که به طور کلی قادر به ایستاده نماز خواندن نباشد، لازم است نشسته نماز بخواند و اگر توانایی رکوع و سجود را نیز ندارد، آنها را با اشاره سر، انجام دهد. (آیت الله سیستانی)

تعارض قیام و رکوع و سجده اشاره ای با نماز نشسته

- اگر مجبور باشد نماز را در جایی بخواند که یا باید قیام را رعایت کند و رکوع و سجود را با اشاره انجام دهد و یا اینکه نماز را به صورت نشسته بخواند رکوع و سجده را به صورت معمولی انجام دهد، وظیفه کدام است؟^۳
- بنابر احتیاط واجب در وسعت وقت نماز را به هر دو صورت بخواند و در ضیق وقت بنابر احتیاط واجب نماز را نشسته بخواند (حضرت امام)
- نماز را ایستاده با رکوع و سجده اشاره ای بخواند. (آیت الله سیستانی)

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثانی، م ۲۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۲؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۳۹

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، السادس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مکان نمازگزار، شرط سوم

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، السادس؛

- بنابر احتیاط واجب در وسعت وقت نماز را به هردو صورت بخواند و در ضیق وقت مخیر است (آیت الله مکارم)

نماز در مکانی که خطر جانی وجود دارد

نماز در جایی که خطر جانی وجود دارد، مثلاً زیر سقفی که نزدیک است خراب شود چه حکمی دارد؟^۱

- نباید نماز بخواند، ولی اگر خواند باطل نیست. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)

- نباید نماز بخواند و اگر بخواند احتیاط واجب اعاده آن است (آیت الله مکارم)

نماز روی چیزی که ایستادن و نشستن روی آن حرام است

نماز روی چیزی که ایستادن و نشستن روی آن حرام است (غیر از موارد غصب که حکم آن بیان شد)، مثل جایی از فرش که اسم

خدا بر آن نوشته شده یا روی قرآن یا روی قبر معصوم که سبب هتک حرمت شود، چه حکمی دارد؟^۲

- نباید نماز بخواند ولی اگر خواند صحیح است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)

- نباید نماز بخواند (امام خامنه ای)

آیا درجایی که به واسطه احتمال باد و باران و زیادی جمعیت و مانند اینها اطمینان ندارد که بتواند نماز را

تمام کند، می تواند نماز بخواند؟^۳

- اگر به امید تمام کردن شروع کند اشکال ندارد و چنانچه آن را تمام کند نمازش صحیح است. (حضرت امام، آیت الله مکارم)

- اگر به امید تمام کردن شروع کند اشکال ندارد و چنانچه آن را تمام کند نمازش صحیح است و اگر اطمینان داشته باشد که

نمی تواند نماز را تمام کند ولی احتمال ضعیف به تمام کردن نماز بدهد، می تواند رجاء نماز را بخواند و چنانچه اتفاقاً آن را

تمام کرد، صحیح است. (آیت الله سیستانی)

شرط چهارم: نجس بودن مکان نمازگزار

نماز در مکان نجس مثلاً روی فرش نجس چه حکمی دارد؟^۴

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الرابع؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۴۰؛

امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نمازگزار

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الخامس؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۳؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱،

مکان نمازگزار

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۳؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۴۰

^۴. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، التاسع؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مکان نمازگزار، شرط پنجم؛ امام خامنه ای، رساله

آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نمازگزار

اگر به طوری تر نباشد که رطوبت آن به بدن یا لباس نمازگزار برسد، اشکال ندارد ولی جایی که پیشانی را بر آن می گذارد (مثل مهر) اگر نجس باشد نماز باطل است. (مراجع عظام تقلید)

نکته: منظور از سرایت نجاست به بدن یا لباس، نجاست غیر معفو است.

شرط پنجم: هم سطح بودن محل سجده با محل ایستادن

جای پیشانی چه مقدار می تواند از محل زانوهای یا سر انگشتان پا بالاتر یا پایین تر باشد؟^۱

- جای پیشانی نمازگزار از جای زانوهای او بیش از چهار انگشت بسته پست تر یا بلندتر نباشد و احتیاط واجب آن است که از سر انگشتان پا هم بیشتر از این پست و بلندتر نباشد (حضرت امام)
- جای پیشانی نمازگزار از جای زانوهای او و سر انگشتان پا، بیش از چهار انگشت بسته پست تر یا بلندتر نباشد (امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)
- محل پیشانی نمازگزار از جای ایستادن او به اندازه ای بلند نباشد که از صورت سجده بیرون رود و احتیاط واجب آن است که بیش از چهار انگشت بسته بلندتر یا پست تر نباشد. (آیت الله مکارم)

شروط متفرقه مکان

نماز خواندن نزد قبر معصومین علیهم السلام

نماز خواندن جلوتر از قبر معصوم علیه السلام

خواندن نماز جلوتر از قبر معصوم علیه السلام چه حکمی دارد؟^۲

- انسان باید رعایت ادب را بکند و جلوتر از قبر معصوم علیه السلام نماز نخواند و چنانچه نماز خواندن بی احترامی باشد حرام است ولی نماز باطل نیست. (حضرت امام)
- نمازگزار جلوتر از قبر معصوم علیه السلام نایستد ولی مساوی اشکالی ندارد. (امام خامنه ای)
- باید پشت به قبر معصوم علیه السلام در صورتی که بی احترامی به آنان باشد نماز نخواند و در غیر این صورت اشکال ندارد، ولی نماز در هر دو حال صحیح است. (آیت الله سیستانی)
- شایسته است انسان رعایت ادب کند و جلوتر از قبر معصوم علیه السلام نماز نخواند و در صورتی که نماز خواندن هتک و بی احترامی باشد حرام است و نماز هم اشکال دارد، در غیر این صورت نماز باطل نیست. (آیت الله مکارم)

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، الثامن؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مکان نمازگزار، شرط چهارم؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نمازگزار

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، السابع؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۴؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نمازگزار

نماز خواندن مساوی قبر معصوم علیه السلام

خواندن نماز مساوی قبر معصوم علیه السلام چه حکمی دارد؟^۱

- اشکالی ندارد (حضرت امام، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)

- اگر هتک حرمت نباشد، اشکالی ندارد. (آیت الله مکارم)

نماز خواندن پشت قبر معصوم علیه السلام

خواندن نماز پشت قبر حضرات ائمه علیهم السلام چه حکمی دارد؟^۲

- نماز اشکالی ندارد اگر چه بهتر است در طرف سر حضرت نماز بخواند به نحوی که مساوی با امام علیه السلام نشود.

(حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)

وجود حائل بین قبر معصوم علیه السلام و نماز گزار

اگر بین نماز گزار و قبر معصوم علیه السلام چیزی مانند دیوار فاصله شود، نماز چه حکمی دارد؟^۳

- اگر چیزی مانند دیوار فاصله شود که بی احترامی نشود، اشکال ندارد ولی فاصله شدن صندوق شریف و ضریح و پارچه ای

که روی آن افتاده کافی نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)

نماز مرد و زن در یک مکان

اگر زن مساوی یا جلوتر از مرد بایستد، نماز او چه حکمی دارد؟^۴

نماز خواندن زن جلوتر از مرد یا مساوی و همدوش با مرد صحیح است هر چند مکروه است. (حضرت امام)

- بنا بر احتیاط واجب باید میان زن و مرد در حال نماز حداقل یک وجب فاصله باشد، و در این صورت اگر زن و مرد محاذی

یکدیگر بایستند یا زن جلوتر از مرد بایستد، نماز هر دو صحیح است (امام خامنه ای)

- بنا بر احتیاط واجب زن عقب تر از مرد بایستد، حداقل به مقداری که جای سجده او برابر جای دو زانوی مرد در حال سجده

باشد (آیت الله سیستانی).

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، السابع؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۴؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نماز گزار

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی الامکنه المکروهه، م ۲ و مکان المصلی، العاشر؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۶؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۴۸ و ۱۰۴۹

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، السابع؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۵؛

^۴. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، العاشر و م ۲۶ و م ۲۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مکان نماز گزار، م ۸۸۶؛ مکارم، توضیح المسائل، م ۸۱۱؛ امام خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۳۱، مکان نماز گزار

- در نماز، زن باید عقب تر از مرد بایستد و جای سجده او از جای سجده مرد کمی عقب تر باشد و الا نماز باطل است البته رعایت این حکم در مکانهای شلوغ که اجرای این حکم مشقت دارد، لازم نیست. (آیت الله مکارم)
- نکته: در این حکم بین محرم و نامحرم یا زن و شوهر تفاوتی نیست. و همین طور بین نماز واجب و مستحب فرق ندارد. همچنین تفاوتی بین مکانها وجود ندارد مگر در مسجد الحرام که رعایت این شرط لازم نیست.

تفاوت بین افراد افراد بالغ و نابالغ

آیا در حکم مذکور (حرمت، کراهت) تفاوتی بین افراد بالغ و نابالغ وجود دارد؟^۱

- تفاوتی بین افراد بالغ و نابالغ وجود ندارد (حضرت امام).
- این حکم مخصوص نماز افراد بالغ است و شامل نابالغ نمی شود (آیت الله سیستانی)
- بنا بر احتیاط واجب این حکم شامل نماز افراد نابالغ می شود. (آیت الله مکارم)

تفاوت بین نماز صحیح و نماز باطل

آیا در حکم مذکور (حرمت، کراهت) تفاوتی بین نماز صحیح و نماز باطل وجود دارد؟^۲

- این حکم اختصاص به نماز صحیح دارد (حضرت امام، آیت الله مکارم).
- این حکم اختصاص به نماز صحیح ندارد و شامل آنچه که عرفاً نماز محسوب می شود هر چند آن نماز، از جهت دیگری غیر از این حکم باطل باشد، نیز می گردد. مانند جایی که همسر انسان سهواً بدون وضو مشغول نماز شده است. (آیت الله سیستانی).

نماز مرد و زن در یک مکان در حال ناچاری

در مواردی که مرد و زن ناچار باشند در مکان واحد بدون رعایت فاصله شرعی یا در تنگی وقت نماز بخوانند، نماز چه حکمی دارد؟^۳

- رعایت این شرط لازم نیست و نماز صحیح است. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- این حکم شامل حال اضطرار نمی شود مثلاً اگر زن و مردی در مکان کوچکی حبس و زندانی شده و وقت نماز نیز تنگ باشد، در این صورت، نماز هر دو نفر صحیح است اما اگر وقت وسعت دارد ابتدا یکی از دو نفر نماز بخواند و دیگری نمازش را به تأخیر بیندازد و پس از اتمام نماز نفر اول، نفر دوم نمازش را بخواند و بهتر آن است که زن، نمازش را به تأخیر بیندازد (آیت الله سیستانی)

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۲۶؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۷؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۵۲

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، العاشر؛

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۲۸؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۵۱

نماز مرد در صورتیکه زنی مساوی یا جلوتر از او نشسته است و یا بالعکس

نماز مرد در صورتیکه زنی مساوی یا جلوتر از او نشسته است و یا بالعکس، اشکالی دارد؟^۱

- نماز صحیح است و کراهت هم ندارد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی).

نماز مرد و زن در یک مکان واحد که دارای دو طبقه است

اگر زن و مرد در یک مکان واحد باشند ولی زن در مکان بالاتر مانند طبقه دوم ولی جلوتر یا مساوی مرد نماز بخواند، نماز چه حکمی دارد؟^۲

- اگر بلندی در حدی باشد که صدق محاذات و تقدم زن بر مرد نکند، اشکالی ندارد. (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)

شرایط از بین رفتن بطلان یا کراهت نماز مرد و زن در یک مکان

درچه صورتی تساوی یا تقدم زن بر مرد - طبق فتاوی که بیان شد - موجب بطلان یا کراهت نماز نمی شود؟^۳

۱. بین آنها حائلی مانند پرده باشد.

۲. بین آنها ۱۰ ذراع فاصله باشد. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)

نکته: ۱۰ ذراع به فتوای آیت الله مکارم، حدود ۵ متر و به فتوای آیت الله سیستانی حدود ۴.۵ متر است.

کیفیت حائل بین زن و مرد

آیا در حائل بین مرد و زن، دیده نشدن هم شرط است؟^۴

- بنابر احتیاط واجب شرط است (حضرت امام، آیت الله مکارم)

- چیزی که عرفاً حائل و مانع محسوب شود کافی است هرچند مانع از مشاهده نباشد و بتوانند همدیگر را ببینند. (آیت الله سیستانی)

حکم نماز مرد و زن در جایی که با هم وارد نماز شده اند

اگر زن برابر مرد یا جلوتر بایستد و با هم وارد نماز شوند، نماز چه حکمی دارد؟^۵

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۲۹

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، العاشر؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۴۵

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، العاشر؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۹۱؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۵۷

^۴. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، العاشر؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۸؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۵۴؛ تحریر الوسیله،

کتاب الصلاه، مقدمات شش گانه، مقدمه چهارم، م ۸؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۵۷

^۵. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، العاشر؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۹۶؛ بهجت، وسیله

النجاه، ج ۱، م ۶۵۴؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۴۸ و ۱۰۴۹

- نماز صحیح است و بهتر است که نماز را دوباره بخوانند و اگر یکی بعد از دیگری به نماز بایستد بهتر است که دومی نمازش را دوباره بخواند. (حضرت امام)
- بنابر احتیاط واجب، هر دو نفر باید نماز را دوباره بخوانند و در صورتی که یکی زودتر از دیگری مشغول نماز شود، نماز نفری که دیرتر تکبیر الاحرام را گفته، بنابر احتیاط واجب، باطل است و نماز نفر اول که زودتر تکبیر الاحرام را گفته، در صورتی که بتواند در بین نماز، مثلاً حائلی مانند پرده بین خود و نفر دیگر ایجاد کند یا بیش از چهار متر و نیم از نفر دیگر فاصله بگیرد یا اگر مرد است، راه رفته و از زنی که در بین نماز، مقابل او مشغول نماز شده، جلوتر بایستد و اگر زن است، عقب آمده و از آن مرد عقب تر قرار گیرد - برای آن که نمازش صحیح باشد - باید این کار را انجام دهد و گر نه نماز نفر اول هم، بنابر احتیاط واجب، باطل است اما اگر این کارها امکان پذیر نیست نماز را ادامه می دهد و در این صورت، نماز نفر اول صحیح است. (آیت الله سیستانی)
- اگر در کمتر از فاصله شرعی بایستند و با هم وارد نماز شوند، باید نماز را دوباره بخوانند ولی اگر یکی زودتر از دیگری به نماز بایستد فقط کسی که بعد مشغول نماز شده باید نمازش را دوباره بخواند. (آیت الله مکارم)

نماز در کعبه و بام آن

نماز در خانه کعبه و بر بام آن در حال ناچاری چه حکمی دارد؟^۱

الف) نماز واجب:

- در خانه کعبه و بر بام آن نماز واجب خواندن مکروه است (حضرت امام)
 - به جا آوردن نماز واجب در داخل خانه کعبه مکروه است، ولی احتیاط واجب آن است که بر بام کعبه نماز نخواند (امام خامنه ای)
 - احتیاط واجب آن است که در خانه کعبه و بر بام آن نماز واجب را نخوانند. (آیات عظام سیستانی، مکارم)
- نکته ۱: نماز در خانه کعبه و بر بام آن در حال ناچاری مانع ندارد.
- نکته ۲: در صورتی که بر بام کعبه نماز بخواند باید در همه حالات چیزی از فضای کعبه مقابل او باقی بماند و ایستاده نماز بخواند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)

ب) نماز مستحب:

- خواندن نماز مستحب در خانه کعبه و بر بام آن اشکال ندارد، بلکه مستحب است در داخل خانه مقابل هر رکعت

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی مکان المصلی، م ۳۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۹۱

نماز بخوانند. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)

- نماز مستحبّ اشکال ندارد، بلکه مستحبّ است در داخل خانه کعبه در مقابل هر زاویه ای دو رکعت نماز بخوانند، ولی نماز بر پشت بام کعبه -خواه واجب یا مستحبّ- اشکال دارد. (آیت الله مکارم)

نماز خواندن در معابد یهود و نصاری

نماز در معبد یهود یا نصاری چه حکمی دارد؟^۱

- نماز در معبد یهود و نصاری صحیح است هرچند بدون اذن صاحبان آنها باشد مثل سایر مساجد مسلمین. (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)

نماز خواندن در مجلس گناه

نماز خواندن در مجلس گناه، چه حکمی دارد؟^۲

- نماز خواندن در جایی که تار و ماندن آن استعمال می کنند، باطل نیست ولی گوش دادن به آنها حرام است. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)
- نماز خواندن در محلی که مجلس گناه است، مثلاً در آنجا شراب می نوشند، قمار می زنند، غیبت می کنند، اشکال دارد. (آیت الله مکارم).

نماز خواندن در جای خلوتی که نامحرم وجود دارد

نماز خواندن در جای خلوتی که نامحرم حضور دارد، چه حکمی دارد؟^۳

- نماز صحیح است (حضرت امام، آیت الله سیستانی).
 - نماز خواندن اشکال دارد. (آیت الله مکارم)
- نکته: حکم بودن مرد و زن نامحرم در مکان خلوت به توضیح المسائل مراجع، م ۸۸۹ و م ۲۴۴۵ مراجعه شود.

استحباب خواندن نماز در مکان های مختلف

آیا خواندن نماز در مکان های متعدد استحباب دارد؟

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی الامکنه المکروهه، م ۱؛

^۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۹۰؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۷۱ و احکام جوانان، م ۱۸۸؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، س ۱۶۳۸

^۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۸۹؛ فاضل، احکام جوانان، م ۱۸۷؛ شبیری، توضیح المسائل، م ۸۹۳

مستحب است نمازگزار نمازهای خود را در اماکن متعدده به جا آورد تا روز قیامت همه‌ی آن اماکن در باره‌ی او شهادت دهند. ففی الخبر: سأل الراوی أبا عبد الله علیه السلام یصلی الرجل نوافله فی موضع أو یفرقها؟ قال علیه السلام: «لا، بل هاهنا و هاهنا، فإنها تشهد له یوم القیامه» و عنه علیه السلام: «صلّوا من المساجد فی بقاع مختلفه، فإنّ کلّ بقعه تشهد للمصلی علیها یوم القیامه». و مروی است کسی از حضرت صادق علیه السلام سؤال کرد که مرد نوافل خود را در یک جا به جا آورد یا تفریق کند؟ حضرت فرمودند: نه، بلکه اینجا و آنجا نماز بخواند تا شهادت دهد برای او در قیامت. و هم از آن حضرت منقول است که فرمودند: نماز کنید [بخوانید] از مساجد در بقعه‌های مختلفه زیرا که هر بقعه شهادت می‌دهد برای نمازگزار در روز قیامت. (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)^۱

حائل گذاشتن بین نمازگزار و عبور کنندگان

حائل گذاشتن بین نمازگزار و عبور کنندگان چه حکمی دارد؟^۲

- مستحب است کسی که در محل عبور مردم نماز می‌خواند یا کسی روبروی اوست در صورتی که حائلی مثل دیوار و صف مقابل او نباشد، جلوی خود چیزی بگذارد و اگر تسبیح یا عصا یا چوب یا ریسمانی هم باشد کافی است. (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم)

مکروهات مکان نمازگزار

چه مکانهایی نماز در آنها مکروه است؟^۳

مواردی که برخی از فقهاء به عنوان مکروهات مکان نمازگزار ذکر کرده اند:

۱. در جایی که عکس جاندار باشد هرچند روبروی نمازگزار نباشد.
۲. در جایی که مجسمه جاندار روبروی نمازگزار باشد. البته اگر روی آن را بپوشاند، کراهت برداشته می شود.
۳. آشپزخانه و هر جا که کوره آتش باشد.
۴. مقابل آتش و چراغ.
۵. در جاده و خیابان و کوچه، اگر برای کسانی که عبور می کنند زحمت نباشد و چنانچه زحمت باشد، مزاحمت حرام است.
۶. همسایه مسجد، اگر عذری نداشته باشد، مکروه است در غیر مسجد نماز بخواند.

^۱. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی الامکنه المکروهه، م ۶؛

^۲. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی الامکنه المکروهه، م ۳؛ توضیح المسائل، مراجع، ج ۱، م ۸۹۹؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۶۵

^۳. العروه الوثقی، ج ۱، کتاب الصلاه، فصل فی الامکنه المکروهه، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۹۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۷۱۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، م ۱۰۶۴؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۵۶۶

۷. مقابل انسانی که رو به نماز گزار است.
۸. مقابل درِ باز.
۹. مقابل کتاب یا قرآن باز و مقابل هر چیزی که سبب حواس پرتی می شود.
۱۰. حمام.
۱۱. زباله‌دان.
۱۲. دستشویی (مکان تخلی).
۱۳. مقابل چاه و چاله‌ای که محلّ ادرار باشد.
۱۴. مقابل عذره (مدفوع).
۱۵. مقابل دیواری که از چاه دستشویی نم زده است.
۱۶. مکان کثیف که طبع از آن متنفر باشد.
۱۷. جایی که حیوانات را در آنجا ذبح یا شتر را نحر کنند.
۱۸. خانه شراب.
۱۹. خانهٔ مجوس (زرتشت) مگر آن که آب پاشی نماید که پس بعد از خشک شدن، نماز در آن مانعی ندارد.
۲۰. زمین شوره زار.
۲۱. زمینی که عذاب در آن نازل شده یا خسف شده باشد (دهان باز کرده باشد).
۲۲. خوابگاه شتر اگر چه آب و جارو کرده باشند.
۲۳. طویله اسب و قاطر و الاغ و گاو.
۲۴. جای بستن گوسفند.
۲۵. نماز بر خانه‌ی مورچه اگر چه وقت نماز، مورچه از آن بیرون نیاید.
۲۶. خانه ای که در آن سگ باشد غیر از سگ شکاری.
۲۷. نماز بر یخ و برف.
۲۸. زمین نهر و شط (مسیل) که مجرای آب جاری بوده اگر چه آن وقت موقع جریان آب نباشد البته نماز روی پل و تخته ای

که زیر آن نهر است و محلی که آب راکد است، کراهت ندارد.

۲۹. مقابل قبر.

۳۰. روی قبر.

۳۱. بین دو قبر.

۳۲. در قبرستان.

۳۳. مقابل خرمن گندم و جو.

۳۴. مقابل آهن چه سلاح باشد و چه غیر آن.

۳۵. در اتاقی که فرد جُنُب در آن باشد.

۱. شاخص، جسم میله ماندنی را گویند که به طور قائم بر سطح افقی نصب شده باشد، مثلاً چوبی که عمود بر زمین باشد. امام خامنه ای، سایت ادمین، شماره استفتاء: ۷۰۳۵۵۰ تاریخ استفتاء: ۱۷/۰۷/۱۳۹۵

۲. منظور از فجر صادق چیست؟

ج) نزدیک اذان صبح از طرف مشرق سفیده ای رو به بالا حرکت می کند، که آن را فجر اول گویند. موقعی که آن سفیده پهن شد، فجر دوم (فجر صادق) و اول وقت نماز صبح است. امام خامنه ای، سایت ادمین، شماره استفتاء: ۷۴۵۳۵۲، تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۲/۱۳۹۵

۳. وقت مخصوص نماز عصر برای کسی که می تواند نمازش را در ۲ دقیقه بخواند همان ۲ دقیقه است یا وقت مخصوص به اندازه زمانی است که انسان های دیگر که در ۱۰ دقیقه نماز می خوانند؟

ج) وقت مخصوص به اندازه زمانی است که یک نماز صحیح خوانده شود. امام خامنه ای، سایت ادمین، شماره استفتاء: ۷۵۵۸۲۶، تاریخ استفتاء: ۱۹/۰۱/۱۳۹۶

۴. وقت فضیلت نماز صبح چه هنگام است؟

ج) وقت فضیلت نماز صبح از اول سپیده تا پیدا شدن سرخی از طرف مشرق است و شاید پیدا شدن آن هم زمان با «بالا آمدن» و «باز شدن» و «روشن شدن صبح» که در روایات به آن تصریح شده است باشد. امام خامنه ای، سایت ادمین، شماره استفتاء: ۸۳۳۹۴۹ تاریخ استفتاء: ۱۲/۰۹/۱۳۹۶

۵. شروع وقت فضیلت نماز ظهر چه زمانی است؟

ج) وقت فضیلت نماز ظهر از اول ظهر است تا زمانی که سایه پدید آمده از شاخص* به اندازه طول شاخص افزوده گردد؛ مثلاً اگر طول شاخص یک متر باشد و هنگام ظهر بیست سانتی متر سایه داشته باشد، پایان وقت فضیلت نماز ظهر وقتی است که سایه شاخص به ۱۲۰ سانتی متر برسد.

* شاخص، جسم میله ماندنی را گویند که به طور قائم بر سطح افقی نصب شده باشد، مثلاً چوبی که عمود بر زمین باشد. شماره استفتاء: ۷۸۸۹۷۸ تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۴/۱۳۹۶

۶. وقت فضیلت نماز عصر چه زمانی است؟

ج) وقت فضیلت نماز عصر وقتی است که سایه شاخص به چهار قدم یعنی چهار هفتم شاخص برسد اگر چه بعید نیست که ابتدای فضیلت نماز عصر موقعی باشد که به مقدار خواندن نماز ظهر (از ظهر) گذاشته باشد؛ و پایان آن تا زمانی که سایه شاخص دو برابر طول آن برسد. امام خامنه ای، سایت ادمین، شماره استفتاء: ۶۷۹۳۵۴ تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۴/۱۳۹۵

۷. وقت نماز مغرب عشا

(ج) وقت نماز مغرب از اذان مغرب تا هنگامی که فقط به قدر نماز عشاء تا نیمه شب شرعی مانده است.

وقت نماز عشاء از هنگامی است که به مقدر خواندن نماز مغرب از اول وقت گذشته است تا نیمه شب.

به طور کلی تأخیر نماز مغرب و عشا از نیمه شب شرعی جایز نیست ولی در صورتی که نماز مغرب و عشا به دلیل به وجود آمدن عذری و یا از روی معصیت تا بعد از نیمه شب به تأخیر

بیفتد بنا بر احتیاط باید آن را تا اذان صبح بدون نیت ادا و قضا بودن (ما فی الذمه) بجا آورد. (شماره استفتاء: ۶۸۵۳۱۱ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۵/۰۵/۱۲)

۸. وقت فضیلت نماز مغرب چه هنگام است؟

(ج) وقت فضیلت نماز مغرب، از اول مغرب است تا زمانی که سرخی طرف مغرب از بین برود.

شماره استفتاء: ۸۶۲۳۳۹ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۲/۰۶

۹. وقت فضیلت نماز عشا چه هنگام است؟

(ج) وقت فضیلت نماز عشاء از موقعی است که سرخی که بعد از غروب آفتاب در مغرب ظاهر می شود، ناپدید شود تا یک سوم از شب. امام خامنه ای، سایت ادمین، شماره استفتاء:

۸۲۱۱۰۴ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۸/۳۰

مساله ۱۰۸۶: وقت فضیلت نماز عصر و عشا

وقت فضیلت نماز عصر و نماز عشا چگونه محاسبه می شود؟ وقت فضیلت نماز عشا از موقعی است که سرخی طرف مغرب از بین برود تا یک سوم از شب. و در مورد وقت فضیلت نماز

عصر با رعایت اعلیّت نسبی به مرجع دیگری رجوع شود (شیرازی، استفتائات، ج ۱، استفتائات نماز، وقت نماز، م ۱۰۸۶).

۱۰. منظور نماز اول وقت چیست؟ آیا جدای از وقت فضیلت است؟

(ج) در بازه زمانی ادای هر یک از نمازهای پنجگانه، محدوده زمانی وجود دارد که به وقت فضیلت معروف است که مستحب است انسان نماز را در آن محدوده بخواند، و راجع به آن خیلی سفارش شده است. حال هر چه نماز به اول وقت آن محدوده نزدیکتر باشد بهتر است، مگر آن که تأخیر آن از جهتی بهتر باشد، مثلاً صبر کند که نماز را به جماعت بخواند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۶۶۹۲۷، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۲/۲۲

۱۱. به نظر حضرتعالی نماز اول وقت فردای افضل است یا نماز آخر وقت جماعت؟ به بیان دیگر تا چه مقدار نماز جماعت با تأخیر برگزار شود از نماز فردای افضل است؟

(ج) نماز جماعت از نماز اول وقت که فردا خوانده شود بهتر است.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۲۵۹۰۳، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۵/۱۰/۰۵

۱۲. آیا می توان با تیمم بدل از غسل جنابت، در اول وقت نماز خواند؟

(ج) کسی که وظیفه اش تیمم است، اگر بداند تا آخر وقت عذر او باقی می ماند، در وسعت وقت می تواند با تیمم نماز بخواند، ولی اگر بداند که تا آخر وقت عذر او برطرف می شود، باید

صبر کند و با وضو یا غسل نماز بخواند، یا در تنگی وقت با تیمم نماز را به جا آورد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۶۲۰۴۷، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۰۲/۱۰

۱۳. اگر عذری داشته باشیم و وقت نماز وسعت داشته باشد اگر امید برطرف شدن عذر را تا قبل از گذشتن وقت ادا داشته باشیم آیا اشکال دارد نماز را با تیمم در اول وقت بخوانیم و بعد

از برطرف شدن عذر (در قبل از گذشت وقت ادا) نماز را مجدداً نخوانیم و به همان نمازیکه در اول وقت خواندیم اکتفا کنیم؟

(ج) هرگاه انسان عذری دارد که اگر بخواند در اول وقت نماز بخواند، ناچار است با تیمم نماز بخواند، چنانچه بداند یا احتمال دهد که عذر او تا آخر وقت باقی است، می تواند در اول وقت نماز بخواند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۹۱۷۳۸ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۴/۰۷/۲۷

۱۴. کسی که باید با وضو جبیره یا غسل جبیره نماز بخواند (مثلاً اگر آن قسمت بریگی یا زخم اگر آب بزند کمی خون می آید) طبق نظر آیت الله خامنه ای اجازه دارد اول وقت نماز با

وضو جبیره یا غسل جبیره بخواند یا واجب است که صبر کند و اگر عذر او برطرف نشد در آخر وقت نماز را با وضو جبیره یا غسل جبیره بجا آورد.

(ج) اگر امید دارد قبل از پایان وقت، خون قطع شود و بتواند وضو یا غسل عادی بگیرد بنا بر احتیاط واجب باید صبر کند و اگر امید ندارد می تواند اول وقت نماز بخواند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۸۱۰۱۰، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۳/۰۷/۱۶

۱۵. اگر در نماز مساله ای پیش بیاد که حکم آن را نمی دانیم چه باید کرد؟ اگر بعد از نماز شرایط طوری است که قبل از اتمام وقت نماز نمی توانیم جواب مساله را بدست آوریم باید چه

کرد؟

ج) نماز را به گونه ای که گمان می کند صحیح است تمام کند. بعد حکم مسأله را بدست آورده و اگر باطل بوده، نماز را اعاده یا قضا نماید.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۸۳۲۲۳ تاریخ استفتاء: ۰۴/۰۵/۱۳۹۵

۱۶. اگر در حین نماز در مسجد، فرش مسجد نجس شود مثلاً کودک بران ادرار کند آیا برهم زدن نماز واجب است یا باید بعد نماز به طهارت مسجد بپردازیم؟
ج) اگر در بین نماز بفهمد که مسجد نجس است چنانچه وقت تنگ باشد باید نماز را تمام کند و اگر وقت وسعت دارد و تطهیر مسجد نماز را به هم نمی زند باید در بین نماز تطهیر کند بعد بقیه نماز را بخواند و اگر نماز را به هم می زند باید نماز را بشکند و مسجد را تطهیر نماید بعد نماز را بخواند.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۸۳۰۶۱، تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۶/۱۳۹۴

آیا تطهیر فرش مسجد که نجس شده هم وجوب فوری دارد؟
ج) واجب فوری است
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۷۸۳۴۷، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۳/۱۳۹۶

اگر حین نماز طلبکار پولش را بخواهد و بدهکار ندهد علاوه بر حرمت تکلیفی آیا نماز شخص هم باطل می گردد؟
ج) نماز باطل نیست.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۴۳۸۴۵، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۳/۱۳۹۳

۱۷. اگر کسی نماز را به نیت ادا بخواند بعد بفهمد که وقت گذشته بوده و باید به نیت قضا میخوانده تکلیف نماز چیست
ج) اگر مقصودش این بوده که آنچه وظیفه اش است را انجام می دهد و اشتباه فکر می کرده که اداء بوده، اشکال ندارد و کفایت می کند.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۶۰۳۸۵ تاریخ استفتاء: ۳۰/۰۱/۱۳۹۷

۱۸. خواندن نماز ظهر در وقت مخصوص نماز عصر صحیح است؟
ج) خواندن نماز ظهر در وقت مخصوص نماز عصر به طور عمد صحیح نیست و اگر کسی تا قبل از وقت مخصوص نماز عصر، نماز ظهر را نخواند، نماز ظهر او قضا شده و باید نماز عصر را بخواند ولی اگر کسی اشتباه نماز ظهر را در وقت مخصوص نماز عصر بخواند، نمازش صحیح است.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۱۶۲۷۴، تاریخ استفتاء: ۱۱/۰۸/۱۳۹۶

۱۹. یکی از موارد جواز عدول نیت از نماز عشا به مغرب است. اگر در رکعت چهارم فهمیدیم که نماز مغربمان را نخوانده ایم و به رکن بعدی هم رسیده ایم وظیفه ما چیست؟
ج) احتیاط واجب در اتمام نماز عشا و سپس خواندن نماز مغرب و عشا می باشد.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۰۶۷۲۵، تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۹/۱۳۹۴

۲۰. آیا از نظر مقام معظم رهبری میتوان به قول ثقه واحد در موضوعات عمل کرد؟ به عنوان مثال اگر فرد ثقه خبر دهد که جوهر خودکار مانع آب در وضو نیست. آیا سخن ایشان برای عمل کافیهست و حجیت دارد یا نه؟
ج) در صورتی که مفید اطمینان باشد حجت است.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۸۲۴۹۸، تاریخ استفتاء: ۰۳/۰۴/۱۳۹۶

۲۱. چند سوال داشتم ممنونم از زحماتتون. احرکم عندالله
۱) اگر بین نماز بفهمیم وقت داخل شده یا بعد از نماز بفهمیم بین نماز وقت داخل شده حکمش چیست؟
۲) اگر بین نماز عصر شک کنیم نماز ظهر رو خونديم يا نه حکمش چیه؟
۳) برگرداندن نیت نماز از قضا به ادا و از مستحب به واجب حکمش چیه؟

ج) ۱) اگر موقع شروع نماز یقین و یا حجت بر دخول وقت داشته و قبل از دخول وقت کشف خلاف نشده باشد، در فرض سؤال نماز محکوم به صحت است.
ج) ۲) اگر در بین نماز عصر شک کنید که نماز ظهر را خواندید یا نه، در وقت مشترک باید نیت را به نماز ظهر برگردانید. ولی در وقت مختص به نماز عصر، باید به نیت نماز عصر، نماز را تمام کنید و نماز ظهر قضا ندارد.

ج) ۳) صحیح نیست.
امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۹۱۰۳۹، تاریخ استفتاء: ۲۷/۰۸/۱۳۹۳

۲۲. سوال:

۱) اگر وقت نماز به قدری تنگ است که به واسطه بجا آوردن بعضی از کارهای مستحب نماز، مقداری از آن بعد از وقت خوانده می شود ولی یک رکعت آن حداقل در وقت خواهد بود، آیا میتوان مستحبات را انجام داد؟

۲) در سوال یک اگر مستحبات را خواند(ملفت به حکم و یا غیر ملفت به آن) آیا نمازش باطل است؟ (یک رکعت در وقت ادا بوده)

۳) در سوال یک موارد احتیاط مستحب و واجب را هم شامل میشود؟ یعنی باید در رکعت سوم و چهارم یک مرتبه تسبیحات بخواند و سوره را نیز نخواند؟
جواب:

۱) خیر در فرض مذکور مستحبات را نباید انجام دهد.

ج ۲) نمازش صحیح است. ولی معصیت کرده است.

ج ۳) احتیاط مستحب را شامل میشود، ولی احتیاط واجب را شامل نمی شود ولی اگر با خواندن سوره بخشی از نماز در خارج از وقت واقع می شود نباید سوره را بخواند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۸۴۸۵۳، تاریخ استفتاء: ۲۸/۰۳/۱۳۹۷

۲۳. طریقه خواندن نماز نافله صبح؟

نافله صبح پیش از نماز صبح خوانده می شود و دو رکعت است که مثل نماز صبح خوانده می شود و وقت آن بعد از گذشتن از نصف شب به مقدار خواندن یازده رکعت نماز شب است، ولی احتیاط آن است که قبل از فجر اول نخوانند مگر آن که بعد از نافله شب بلا فاصله بخوانند که در این صورت مانعی ندارد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۸۸۰۴۳، تاریخ استفتاء: ۲۲/۰۴/۱۳۹۶

پایان وقت نماز نافله صبح چه زمانی است؟

وقت نافله صبح تا موقعی است که به اندازه خواندن نماز صبح به طلوع سرخی(طرف مشرق) مانده باشد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۶۱۶۶۴، تاریخ استفتاء: ۰۳/۰۲/۱۳۹۷

۲۴. آیا می شود نماز نافله ظهر را قبل از اذان ظهر خواند؟اصولا وقت نافله ظهر کی است؟

ج) در روز جمعه خواندن نافله های ظهر و عصر پیش از آن که ظهر شود اشکال ندارد، بلکه در روز جمعه چهار رکعت به نافله های ظهر و عصر افزوده شده و بیست رکعت می شود. ولی در غیر روز جمعه، تقدیم نافله ظهر و عصر بر وقت بدون قصد رجاء جایز است خصوصا با علم به عدم تمکن از انجام آن بعد از دخول وقت.

و توجه داشته باشید نماز ظهر پیش از نماز ظهر خوانده می شود و وقت آن از اول ظهر تا موقعی که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود، به اندازه دو هفتم آن شود، مثلا اگر درازی شاخص هفت وجب باشد، هر وقت مقدار سایه ای که بعد از ظهر پیدا می شود به دو وجب رسید، آخر وقت نافله ظهر است.

نافله عصر پیش از نماز عصر خوانده می شود و وقت آن تا موقعی است که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود، به چهار هفتم آن برسد و چنانچه بخواند نافله ظهر یا نافله عصر را بعد از وقت آنها بخواند، بهتر است نافله ظهر را بعد از نماز ظهر و نافله عصر را بعد از نماز عصر بخواند و بنا بر احتیاط واجب، نیت ادا و قضا نکند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۳۶۵۲۱، تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۲/۱۳۹۴

۲۵. آیا می شود نماز نافله ظهر را قبل از اذان ظهر خواند؟اصولا وقت نافله ظهر کی است؟

ج) در روز جمعه خواندن نافله های ظهر و عصر پیش از آن که ظهر شود اشکال ندارد، بلکه در روز جمعه چهار رکعت به نافله های ظهر و عصر افزوده شده و بیست رکعت می شود. ولی در غیر روز جمعه، تقدیم نافله ظهر و عصر بر وقت بدون قصد رجاء جایز است خصوصا با علم به عدم تمکن از انجام آن بعد از دخول وقت.

و توجه داشته باشید نافله نماز ظهر پیش از نماز ظهر خوانده می شود و وقت آن از اول ظهر تا موقعی که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود، به اندازه دو هفتم آن شود، مثلا اگر درازی شاخص هفت وجب باشد، هر وقت مقدار سایه ای که بعد از ظهر پیدا می شود به دو وجب رسید، آخر وقت نافله ظهر است.

نافله عصر پیش از نماز عصر خوانده می شود و وقت آن تا موقعی است که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود، به چهار هفتم آن برسد و چنانچه بخواند نافله ظهر یا نافله عصر را بعد از وقت آنها بخواند، بهتر است نافله ظهر را بعد از نماز ظهر و نافله عصر را بعد از نماز عصر بخواند و بنا بر احتیاط واجب، نیت ادا و قضا نکند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۳۶۵۲۱، تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۲/۱۳۹۴

۲۶. پرسش: نمازهای نافله در غیر زمانی که وقت ادای آنها است به چه نیتی خوانده می شود؟

پاسخ: خواندن نافله ها در غیر زمانی که وقت ادای آنهاست، باید به نیت قضا باشد، و در موارد مشکوک به نیت «مافی الذمه» و منظور از مافی الذمه در مورد نوافل مامور به واقعی است خواه قضا باشد یا اداء.

مکارم، استفتانات سایت، نماز، نمازهای نافله، وقت نافله های روزانه، خواندن نافله قبل از اذان.

۲۷. پرسش: چنانچه نماز ظهر و عصر خوانده شده ولی وقت نافله هنوز باقی است، خواندن نافله در این وقت به چه نیتی باید باشد؟

پاسخ: به امید ثواب بخوانند.

مکارم، استفتانات سایت، نماز، نمازهای نافله، وقت نافله های روزانه، نیت نافله ها بعد از وقت.

۲۸. در مورد نماز های نافله ی ظهر و عصر که وقت آن پیش از نماز واجب است، امکان دارد چند دقیقه ای قبل از هنگام اذان شروع به خواندن کنیم تا از فضیلت نماز واجب در اول اذان عقب نیفتیم؟

(ج) خواندن نافله ظهر و عصر در غیر روز جمعه قبل از اذان جایز نیست مگر اینکه بدارد نمی توان آنها را در وقت خودش انجام دهد که در این صورت احتیاط آن است به قصد رجاء قبل از اذان بخواند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۵۱۶۴۹، تاریخ استفتاء: ۰۶/۰۱/۱۳۹۶.

۲۹. کیفیت نافله ظهر و عصر در روز جمعه چگونه است؟

(ج) در روز جمعه خواندن نافله های ظهر و عصر پیش از آن که ظهر شود اشکال ندارد، بلکه در روز جمعه چهار رکعت به نافله های ظهر و عصر افزوده شده و بیست رکعت می شود.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۲۲۰۴۲، تاریخ استفتاء: ۰۵/۰۹/۱۳۹۶.

۳۰. وقت اصلی نماز شب در چه ساعتی است؟ و آیا برای سهولت میشود آن را جلوتر وقت آن در همان شب خواند؟ و در استغفار برای ۱۰۰ مومن میشود به جا اسم بردنشان بر زبان فقط تصویر آنها را در ذهن به یاد آورد و برای آنها استغفار کرد؟

(ج) وقت نماز شب از نصف شب (نیمه شب شرعی) است تا قبل از اذان صبح و بهتر است نزدیک اذان صبح خوانده شود و برای مسافر و کسی که برای او سخت است نماز شب را بعد از نصف شب بخواند می تواند آن را قبل از نصف شب بخواند. در ضمن مستحب است برای ۴۰ مومن استغفار کند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۹۲۶۳۰، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۴/۱۳۹۷.

۳۱. پرسش: اگر در حال خواندن نماز شب اذان گفته شود تکلیف چیست؟ پاسخ: سه حالت دارد: ۱- چهار رکعت خوانده که بقیه را اداء می خواند. ۲- دو رکعت خوانده که بقیه قضا است. ۳- دو رکعت اول را خوانده و در حال دو رکعت دوم است، کلا نماز را رها می کند و بعد از ابتدا کل یازده رکعت را به نیت قضا می خواند.

مکارم، ص ۷۵، س ۱۴۷ و سایت، استفتائات، نماز، نمازهای نافله، نافله شب، ادامه نماز شب بعد از اذان صبح.

۳۲. حضرت امام: س ۳۱- [در کشور ما] اکثر قبله ها کمی انحراف دارند [نسبت به راستای شمالی- جنوبی]، آیا در موقع ادای نماز حتما باید انحراف رعایت شود؟ و نمازهایی که در آنها این انحراف رعایت نشده، صحیح می باشند یا نه؟

(ج) باید رو به قبله بایستند و چنانچه انحراف بطوری باشد که رو به قبله صدق نکند، باید مراعات شود.

۳۳. در محله ما ثابت شده که قبله حدود ۳۵ درجه متمایل به راست است. اما بنا به دلایلی (مثل وجود فرشهای سجاده دار و محل محراب) در مسجد محله ما رعایت این مقدار در نماز جماعت ممکن نیست. استفتائات مختلفی که از طرق مختلف (بالایمیل، به صورت تلفنی و پیامکی) از دفتر شما و دفتر برخی مراجع بزرگوار شده و پاسخ های مختلفی در مورد میزان انحرافی که از قبله میتوان نماز خواند داده شده. برخی جواب داده اند که بیش از ۵-۶ درجه نمیتوان عمدا منحرف شد و نماز

خواند و برخی ۲۰-۲۵ درجه و برخی هم تا ۴۰ درجه را ذکر نموده اند و این باعث تحیر ما شده است و خواستم مسئله را شخصا به صورت کتبی از شما بپرسم تا تکلیفمان معلوم شود. منظور از این که گفته شده «برای کسانی که دورند و محاذات حقیقی میسر نیست، همین اندازه که بگویند رو به قبله نماز می خواند، کافی است» چه مقدار انحراف عمدی است؟ کدامیک از قولهای بالا درست است؟

(ج) نمازگزار باید علم به جهت قبله داشته باشد و اگر طبق دلیل معتبری جهت قبله را می دانید باید رو به همان جهت بایستید و با علم به جهت قبله، انحراف از قبله هر چند به مقدار کم، جایز نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۷۵۶۱۷، تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۵/۱۳۹۴.

۳۴. آیت الله مکارم: حکم انحراف از قبله چیست؟

باید رو به قبله نماز بخواند اما تا پنج الی شش درجه انحراف عمدی اشکالی ندارد ولی بیش از آن جایز نیست و انحراف سهوی نیز چنانچه ما بین مشرق و مغرب نماز خوانده شود، یعنی در صورتی که کمتر از ۹۰ درجه بوده، نمازهای گذشته صحیح است و گرنه باید به تدریج قضا کنند.

۳۵. در سجده سهو طهارت، سجده، قبله، حجاب واجب است یا خیر؟

(ج) در سجده سهو، وضوء و قبله، شرط نیست، اما از نظر پوشش و حجاب، حکم نماز را دارد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۳۹۸۳۹، تاریخ استفتاء: ۲۳/۱۱/۱۳۹۵.

۳۶. در مورد قبله برای فواصل دور، دستور است که صورت رو به مسجد الحرام باشد (فول وجهک شطر المسجد الحرام)، با توجه به اینکه پهنای صورت به اندازه فاصله بین انگشت میانی و شست است (همانطور که در وضو این مقدار شسته میشود)، آیا برای روبه قبله بودن در نماز، لازم است که حتما خط مرکزی و وسط صورت رو به قبله باشد یا همینکه عرفا قسمتی از پهنای صورت رو به قبله باشد، کافی است؟

(ج) دقت های مذکور در سؤال لازم نیست رعایت شود، همینکه عرفا گفته شود روبه قبله ایستاده، کفایت می کند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۹۰۹۷۱، تاریخ استفتاء: ۳۱/۰۵/۱۳۹۵.

۳۷. قبله در نماز خوابیده، به چه صورتی می باشد؟

ج) کسی که نمی تواند نشسته نماز بخواند، باید در حال نماز به پهلوی راست طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد. و اگر ممکن نیست، باید به پهلوی چپ طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد. و اگر این را هم نتواند، باید به پشت بخوابد، به طوری که کف پای او رو به قبله باشد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۲۳۳۶۳، تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۹/۱۳۹۵

۳۸. معظم له فرمودند: نمازگزار باید به جهت قبله یقین و اطمینان پیدا کند، چه از راه قبله نمای صحیح و معتبر و چه از راه آفتاب و ستارگان (برای کسی که آشنا به استفاده از آنها است) و چه از راه های دیگر، و اگر نتوانست اطمینان پیدا کند به هر طرف که «گمان» بیشتر می یابد، نماز بخواند. منظور از «گمان» همان ظن ضعیف هم هست؟

ج) گمان متعارف گرچه ضعیف باشد ملاک است.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۵۵۷۶۰، تاریخ استفتاء: ۱۹/۰۱/۱۳۹۶

۳۹. س) چنانچه در تحقیق از جهت قبله پاسخ اشتباهی دریافت کرده و نماز را بر اساس آن خوانده تکلیفش چیست؟

ج) در صورتی که انحراف کمتر از ۹۰ درجه بوده باشد نمازهای گذشته صحیح است و الا باید تدریجا قضا کنید.

مکارم، سایت، استفتائات، نماز، مبطلات نماز، پشت به قبله خواندن نماز، نماز خواندن به خلاف جهت قبله بر اساس تحقیق اشتباه

۴۰. استفتائات آیت الله مکارم

تفاوت جاهل قاصر و مقصر نسبت احکام

س) فرقی بین جاهلی که دسترسی به کسی یا چیزی ندارد تا علم پیدا کند و کسی که دسترسی دارد ولی پیگیری نکرده در کدام موارد از احکام می باشد.

ج) در شروطی که شرط واقعی هستند فرقی بین جاهلی که دسترسی به جاهل قاصر (کسی یا چیزی ندارد تا علم پیدا کند) و جاهل مقصر (کسی که دسترسی دارد ولی پیگیری نکرده) نیست و فقدان این شروط در هر صورت عمل را باطل می کند، مانند طهارت از حدث یا استقبال قبله به معنای اینکه پشت به قبله نباشد همچنین وقت نماز و یا ارکان نماز اما بعضی شروط، شرط علمی هستند و در آنها ملاک علم مکلف است. در هنگام فقدان اینگونه شروط بین جاهل قاصر و مقصر فرق است و فقط جاهل قاصر معذور می باشد مثل طهارت از خبث یا شرایط لباس مصلی یا افعالی در نماز که رکن نیستند.

نماز خواندن بر خلاف جهت قبله بدون تفحص

س) چنانچه بدون تحقیق کردن، نماز را بر خلاف قبله خوانده باشد تکلیف چیست؟

ج) در صورتیکه شک داشته و از اشخاصی که در آن محل بودند نیز سوال نکرده و از قبله مساجد مسلمین استفاده ننموده باید نمازهای خود را تدریجا قضا کند.

۴۱. آیا پوشیدن لباس تنگ برای مرد مکروه است؟

ج) پوشیدن لباس تنگ در حال نماز مکروه است.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۴۵۰۷۸، تاریخ استفتاء: ۱۳/۰۳/۱۳۹۴

۴۲. آیا برای زن پوشاندن موی مصنوعی در نماز واجب است؟

ج) اگر در معرض دید نامحرم نباشد، واجب نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۰۶۷۰۵، تاریخ استفتاء: ۲۸/۰۷/۱۳۹۵

۴۳. آیا پوشش درقضای سجده یا تشهد فراموش شده واجب است؟

ج) موقعی که انسان قضای سجده فراموش شده یا تشهد فراموش شده را بجا می آورد، باید خود را مثل موقع نماز بپوشاند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۲۰۰۰، تاریخ استفتاء: ۲۷/۱۰/۱۳۹۴

۴۴. آیا پوشش درقضای سجده یا تشهد فراموش شده واجب است؟

ج) موقعی که انسان قضای سجده فراموش شده یا تشهد فراموش شده را بجا می آورد، بلکه بنابر احتیاط واجب در موقع سجده سهو هم، باید خود را مثل موقع نماز بپوشاند.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۲۰۰۰، تاریخ استفتاء: ۲۷/۱۰/۱۳۹۴

۴۵. در سجده واجب برای آیات سجده دار آیا پوشش کامل برای زن ها لازم اس باوجه بیه فوریت سجده؟

ج) در سجده واجب قرآن باید پیشانی به قصد سجده بر چیزی که سجده بر آن صحیح است گذاشته شود ولی سایر شرایط سجده و از جمله حجاب که در نماز معتبر می باشد لازم نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۸۳۹۰۳، تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۶/۱۳۹۴

۴۶. اگر در بین نماز خون دماغ کنیم و خون آن روی پیراهن و لباس ما بریزد تکلیف چیست؟

ج) اگر امکان جلوگیری از آن وجود دارد، جلوگیری نماید وگرنه چنانچه وقت نماز ضیق نباشد، نماز را بشکند و تطهیر نماید ولی اگر وقت ضیق باشد، می تواند با همان حال نماز بخواند. امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۹۷۸۸۵، تاریخ استفتاء: ۱۶/۰۸/۱۳۹۴

۴۷. کسی که یک لباس دارد اگر بدن ولباسش نجس شود فقط به اندازه آب کشیدن یکی از آنها آب داشته باشد وظیفه اش برای نماز چیست و کامیک را باید آب بکشد؟

ج) در فرض مذکور چنانچه شستن لباس و بدن و یا عوض کردن لباس در وقت نماز ممکن نباشد، و ساتر عورت پاک نداشته باشد، و امکان برهنه شدن و خواندن نماز در آن حال - به نحوی که در رساله های عملیه ذکر شده است - را ندارد، با همان لباس نجس نماز بخواند، و بدنش را تطهیر کند؛ این نماز مجزی است، و اعاده آن لازم نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۴۸۴۳۹، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۲/۱۳۹۵

۴۸. اگر جیره ی روی زخم تکان بخورد و خون زخم به اطراف آن برود، آیا برای نماز اشکال ایجاد می کند؟

ج) اگر به مقداری است که معمولاً اطراف زخم نجس می شود نماز صحیح است و اگر بیشتر باشد باید قبل از نماز تطهیر شود.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۵۷۱۲۵، تاریخ استفتاء: ۱۹/۰۱/۱۳۹۷

۴۹. آیا خون دماغ که گفته می شود ملحق به خون جروح و قروح نمی باشد، به این معنا است که حتی اگر کمتر از درهم (مقدار معفو) باشد، هم بخشیده نیست یا اگر از درهم کمتر باشد، برای نماز بخشیده شده است؟

ج) در صورتی که مقدار آن کمتر از بند انگشت سیابه باشد، نماز با آن اشکال ندارد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۴۹۸۰۵۰، تاریخ استفتاء: ۲۵/۰۹/۱۳۹۳

اگر هنگام نماز خون دماغ شویم، چه باید بکنیم؟

ج) اگر امکان جلوگیری از آن وجود دارد، جلوگیری نماید وگرنه چنانچه وقت نماز ضیق نباشد، نماز را بشکند و تطهیر نماید ولی اگر وقت ضیق باشد، می تواند با همان حال نماز بخواند. و در هر صورت اگر خون کمتر از بند انگشت سیابه باشد، نماز صحیح است.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۱۶۸۵۹، تاریخ استفتاء: ۰۴/۰۹/۱۳۹۵

۵۰. آیا نماز با لباسی که با عین پولی که خمس و زکات به آن تعلق گرفته و پرداخت نشده است، خریداری شده، باطل است؟

ج) با توجه به اینکه معاملات به ذمه است اصل معامله صحیح است و نماز در آنجا صحیح است.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۹۰۲۰۱۴، تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۵/۱۳۹۷

۵۱. اگر شخصی لباس خود را به ذمه با پول متعلق خمس بخرد آیا نماز در آن لباس صحیح است؟

ج) نماز او صحیح است. ولی فوری باید خمس واجب را بپردازد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۹۰۴۷۵۱، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۶/۱۳۹۷

۵۲. کسی در هنگام نماز در جیبش یک لباس غصبی است لباسی که میتواند با آن عورت خود را بپوشاند، نمازش اشکال دارد؟ (از عبارت عروه و تعلیقه ی امام برداشت میشود نماز در این فرض صحیح است نظر رهبری هم همین است؟)

ج) نماز در فرض سوال صحیح است.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۹۲۶۷۳، تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۵/۱۳۹۶

آیا همراه داشتن وسیله غصبی در نماز مثل ساعت یا گوشی یا کلاه و موجب بطلان نماز می شود؟

ج) صرف حمل کالای غصبی در حال نماز، (مادامی که صدق لباس نمازگزار که ستر عورتین با آن ممکن است، نکند) موجب بطلان نماز نمی شود.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۳۵۱۹۹، تاریخ استفتاء: ۲۳/۱۰/۱۳۹۶

۵۳. خرید لباس چرمی وارداتی از کشور های غیر مسلمان که در سوق مسلمین به فروش می رسد چیست؟

ج) اگر شک در این باشد که آن چرم طبیعی است یا مصنوعی پاک است و اگر بعد از احراز چرم طبیعی بودن آن شک در این باشد که آیا از حیوانی است که شرعاً تذکیه شده یا خیر چنانچه از بازار غیر مسلمین تهیه می شود اگر یقین دارید که ذبح اسلامی نشده محکوم به نجاست است و اگر احتمال دهید که حیوان ذبح اسلامی شده پاک است ولی تحقیق لازم نیست ولی تا زمانی که تذکیه شرعی آن را احراز نکرده اید همراه داشتن آن در نماز موجب بطلان نماز می شود.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۲۶۷۷۸، تاریخ استفتاء: ۲۳/۰۹/۱۳۹۶

س) لباس و کفش چرمی که از خارج برایم میاورن چون ذبح اسلامی ندارد، پوشیدن اون جایز است؟

ج) به طور کلی اگر شک در این باشد که آن چرم طبیعی است یا مصنوعی محکوم به طهارت است. و اگر بعد از احراز چرم طبیعی بودن آن چنانچه از غیر بازار مسلمین تهیه شده شک در این باشد که آیا از حیوانی است که شرعاً تذکیه شده یا خیر، نجس نیست و تحقیق لازم نیست ولی تا زمانی که تذکیه شرعی آن را احراز نکرده اید همراه داشتن آن در نماز موجب بطلان نماز می شود.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۵۱۰۸۱، تاریخ استفتاء: ۲۱/۱۲/۱۳۹۶

۵۴. آیا همراه بودن اجزاء پرندهگان مانند پر در لباس نمازگزار مبطل نماز است؟

ج) اگر حرام گوشت باشد، چنانچه اجزایی از بدن آن - مانند پر - همراه نمازگزار باشد، باعث باطل شدن نماز می گردد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۷۳۹۶۹۹، تاریخ استفتاء: ۲۲/۱۱/۱۳۹۵

۵۵. اگر مو، هر گونه رطوبت، پر، فضله و یا هر چیزی از یک حیوان به بدن یا لباس نمازگزار باشد، و نماز گزار نداند و یا مطمئن نباشد که برای حیوان حرام گوشت است یا حلال گوشت، چه حکمی دارد؟ آیا موظف است در مورد حلال گوشت و حرام گوشت بودن آن سوال کند و تحقیق نماید؟

ج) تا زمانی که یقین ندارد از حیوان حرام گوشت هستند، اشکال ندارد. و بررسی کردن هم لازم نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۱۰۳۴۵، تاریخ استفتاء: ۱۸/۰۷/۱۳۹۶

۵۶. س) اگر طلا در جیب باشد، نماز باطل است؟

ج) نماز باطل نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۴۰۴۴۳، تاریخ استفتاء: ۱۴/۰۱/۱۳۹۵

۵۷. آیا استفاده از دستبند یا انگشتر و ساعت نقره با پوشش آب طلا همچون خود طلا برای مردان حرام است؟

ج) اگر عنصر طلا در آن به قدری کم است که عرفاً به آن طلا نمی گویند و پوشیدن طلا صدق نکند، اشکال ندارد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۶۸۹۶۲۴، تاریخ استفتاء: ۲۶/۰۵/۱۳۹۵

۵۸. ۱- اگر جوانی به علت ندانستن حکم مسأله مدتی در نماز از انگشتر طلا استفاده نموده است حکم نمازهای خوانده شده چیست آیا اعاده لازم است یا خیر؟

۲- اگر انگشتر طلا در هنگام نماز داخل جیب گذاشته شود برای نماز اشکال وارد می نماید یا نماز صحیح است؟

۳- بر مبنای حضرت آقا حکم جاهل مقصر و جاهل قاصر چگونه است؟

جواب:

ج ۱) نماز صحیح است و اعاده لازم نیست.

ج ۲) نماز صحیح است.

ج ۳) موارد مختلف است اما در مورد نماز خواندن مرد با طلا فرقی بین جاهل قاصر و مقصر نیست.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۸۴۳۳۶۸، تاریخ استفتاء: ۲۲/۱۱/۱۳۹۶

۵۹. آیا استفاده کردن از چیزی که شک دارد طلا هست یا نه برای مرد جائز است؟

ج) فی نفسه اشکال ندارد.

امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۵۶۸۴۷۹، تاریخ استفتاء: ۰۵/۰۵/۱۳۹۴